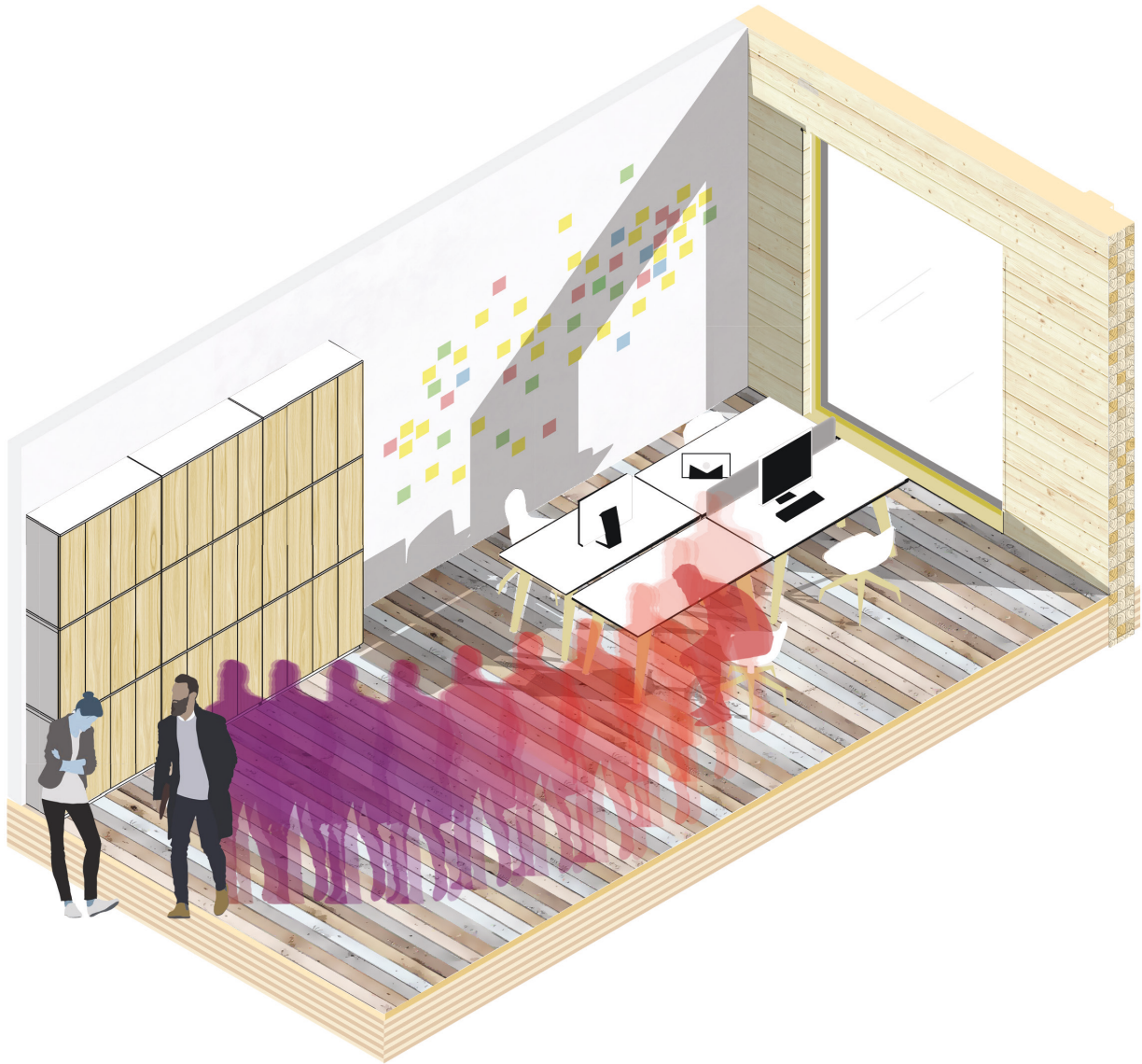

yrittäminen maistuu puulta

hirsinen startup-keskus Oulun torinrantaan

Juuso Pajukko

Diplomityö

Juuso Pajukko

Oulun Yliopisto

Teknillinen tiedekunta

Arkkitehtuurin yksikkö

Rakennussuunnittelun opintosuunta

Diplomityö suoritettu osana Oulun Yliopiston

Moderni hirsikaupunki-hanketta

13.5.2019

Pääohjaaja

Professori Janne Pihlajaniemi

Painopaikka

PunaMusta Oy, Turku

Painos

6 kpl

Paperilaatu

Munken Pure 120 g

Kansikuva

Startup-toimiston leikkausaksonometria

Takakannessa

Näkymä Kauppatorille

Kaikkien kuvien tekijänoikeus, jollei toisin

ilmoitettu, Juuso Pajukko

ESIPUHE

Tämä diplomityö sai inspiraationsa Keski-Euroopan turuilta ja toreilta, siitä miltä tuntuu käyskennellä intti-millä, joka sivultaan rakennetulla, turvallisen tuntuaisella ja miellyttävällä aukiolla. Sen saman tunteen halusin tuoda myös Oulun Kauppatorille.

Kasvuyrittäjien hektinen elämä ja erilainen tapa tehdä töitä osaltaan kiihdyttivät diplomityön lentoon. Mielenkiintoisen aiheen lopputuloksena syntyi hirsirakenteinen startup-keskus Oulun Kauppatorin täydennykseksi.

Kiitos Oulun yliopiston Moderni hirsikaupunki-hankkeelle, jonka leivissä sain aiheettani tutkia. Kiitos myös ohjaajalleni, professori Janne Pihlajaniemelle.

Omistettu isälleni ja äidilleni, jotka ovat kannustaneet minua jokaisessa käänteessä, johon olenkaan ryhtynyt.

Toivottavasti tämän diplomityön aihe inspiroi sinua yhtä paljon kuin minua, nautinnollisia lukuhetkiä.

SISÄLLYS

5	TIIVISTELMÄ
6	STARTUPEISTA
24	TORI
56	KONSEPTI
78	ARKKITEHTUURI
118	LÄHDELUETTELO

TIIVISTELMÄ

Kilpailulliset, aggressiivisen ketterästi toimivat startupit ovat innovaatioiden ja edistysen moottori internet-teollisessa maailmassa. Siksi on luonnollista kaupungeille yrittää houkutella näitä luovia osaajia elävöittämään paikallista elinkeinoelämää ja johtamaan globalisoituneen maailman etujoukkoihin tieteen sekä kaupan aloilla. Työn ensimmäinen osa perehdyttää startup-ekosysteemin saloihin, jotta uudisrakennuksen suunnitteluratkaisuille olisi järkevä tausta erikoisesta kasvuyrittäjien maailmasta.

Tämä diplomityö luo työympäristön tuolle ihmisryhmälle Oulun Kauppatorin laidalle, paikalle joka on nykytilassaan alikäytetty. Koko tori kaipaa kehystystä, sillä puuttuva sivu johdattaa silmän harhailemaan kaukaisuuteen. Tämän tekstin toinen osa perehdyttää eurooppalaiseen toriperinteeseen sekä ehdottaa toimenpiteet Oulun torin parantamiseksi.

Kolmannessa ja neljännessä osassa käydään läpi suunnitteluprosessin eteneminen sekä esitellään Oulun startup-keskus.

ABSTRACT

Competitive, aggressively agile startups are the motors of innovation and progress in the world of internet industry. Therefore it is natural for cities to try and attract these members of the creative class. It's imperative to lure these people for cities to enliven their commercial life. The first part of this thesis explains the startup ecosystem in order to make sense of the design choices presented further on.

The objective of this thesis is to design a working environment for this particular group of people, namely the knowledge-based workers. The site, which is on the edge of Oulu Market Square, also needs revitalisation, for it is neglected in its current form. The second part of this thesis gives a glimpse into European market tradition and proposes the actions for this given site.

In the parts three and four the design process is examined and the Oulu Startup Center is unraveled.

Startupeista

MIKÄ ON STARTUP?

Yrittäjiä ja yrittäjiä

Startup-yrittäjyys saattaa ensivilkaisulla vaikuttaa trendisanalta kaikille yrittäjille jotka ovat yrittäjäuransa alkutaipaleella. ”Tavalliset” yrittäjät ja startup-yrittäjät erottuvat kuitenkin perustavanlaatuisesti yrityksen perustamisen syitä tarkastelema-

lla. Palo Altolaisen TurnUP Capitalin perustajaosakas ja startup-yrittäjä Japjot Sethi tekee LinkedIn-artikkelissaan (2014) pesäeron perinteisen ja kasvuyrittämisen välille. Perinteinen yritys perustetaan vakaa liiketoiminta tähtäimessä, tarkkaan harkitulla suunnitelmalla ja tuotto-odotus mielessä. Yrittäjä etsii mahdollisuuden ja takoo siitä itselleen elinkeinon. Tärkeää on pidemmän ajan suunnitelma, joka pitää vettä. Avainsanoja ovat vakaus, suunnitelmallisuus ja markkinoille pääsy kantavan idean turvin – idean joka vastaa olemassa olevaan kysyntään ja tuottaa yritykseen sidotulle pääomalle tuottoa.

Sami Kuusela hahmottelee startup-pamfletissaan *Hupparihörhö ja bisnesmies: opas startup-kulttuurin ymmärtämiseen* (2013) perinteisen suomalaisen yrityskentän kaksi arkkityppiä. Perinteinen yrittäjä ottaa

“A ‘startup’ is a company that is confused about:

1. What its product is,
2. Who its customers are,
3. How to make money.”

- Dave McClure*

pankkilainan, jonka vakuutena on hänen koko omaisuutensa. Epäonnistuneen yrityksen päätteeksi palkintona on velkavankeus ja luottotietojen menetys. Kärjistetty ja hieman tarkoituksellisen synkkä kuvaus kuvailee suomalaisen yrityskulttuurin tavasta luonnehtia yrittämistä ”hätätilasta kriisin kautta pulaan, kunnes kaikki ilo on puhallettu pois ihmisestä”.

Toinen arkkityyppi on ”byrokraattinen yrittäjä”, valtiollinen toimija joka edesauttaa yrityskentän kasvua.

Yksinkertainen ajatus kasvuyrityksestä muuttuu mössöksi, kun mukaan sotketaan alueelliset työllistymistavoitteet, raportointivelvollisuudet ja kansalliset strategialinjaukset. Kaikki kuorrutetaan lomakkeilla. Byrokraatti ei ole itse koskaan omistanut firmaa, sillä jos hän olisi, hän keskittyisi tehokkuuteen. (...) Byrokraatin yrittäjä-käsityksessä startup-maailmasta tuttu kasvun palvonta yhdistyy aluepolitiikkaan ja perisuomalaiseen nöyryyteen. Yhtälö on mahdoton. Kuinka kukaan voi valloittaa maailman, jos yrityksen taustalta löytyy joku ”jalkautamisprojekti?” (Kuusela, 2013)

Kuuselan mukaan startup- eli kasvuyritysyrittäjyys rakentuu olettamalle bisnesidean menestyksestä. Vaikka tämäkin erotus tavallisesta yrittäjyydestä vaikuttaa lyhyesti kerrottuna samankaltaiselta tai jopa identtiseltä, maalitolpat ovat täysin eri kentällä. Startupin perustajien horisontissa ei ensisijaisesti häämötä rikastuminen tai edes taloudellinen vakavaraisuus. Tavoitteena on ensikädessä idea, joka muuttaa ”pelin”, maailman sekä näyttää muille että kaikki on mahdollista. (Sethi, 2014) Kuten useiden startup-lähtöisten yritysten menestyminen osoittaa, on suuri palkkapäivä kivisen tien päässä mahdollinen. Kuitenkaan yrittäjät eivät lähde – tai heidän ei tulisi lähteä – matkalle miljoonien kiilto silmissä. (Kuusela, 2013, s. 16–19)

Molemmat yrittäjät haluavat ideansa menestyvän, joka puolestaan vaatii henkilökohtaista kunnianhimoa, sinnikkyyttä ja kovaa työtä. Yrityksen henkireikänä on tuotteen tai palvelun kyky tuottaa kannattavaa tulosta. (Tilastokeskus, ei pvm.) Kasvuyrityksen (tä-

sä diplomityössä yleisesti myös startup) perustajat eivät tavalisesti vaivaa itseään myyntiprosessilla, sillä tarkoituksena on generoida suurempia voittoja myöhemmässä vaiheessa. Amerikkalainen kasvuyritysosaja Steve Blank (2010) määrittelee startupin aloittelevaksi yritykseksi, jolla on helposti toistettava ja skaalautuva liiketoimintamalli. Tämän ajatuksen ydin on, ettei startup alussa tiedä, miten se parhaiten tekisi rahaa. Liikeidea on se, jolle etsitään kuumeisesti mahdollisimman kannattavaa liiketoimintaa. Tästä syystä startup-yrittäminen on hyvin fluidi yritysmuoto. Maailman valloitus vauhdilla on riskirikasta, ilmeten suurena konkurssiprosenttina kasvuyritysten keskuudessa. (Kuusela 2013, s. 15) Vaikka selviytyessään ensimmäisistä vaikeista vuosistaan startup lopulta ”muuttuu” perinteiseksi yritykseksi, voidaan kasvuyrittäminen erottaa omaksi yrittämismuodokseen sen tutkimus- ja kehitysorientoituneen liiketoimintamallin vuoksi. (Investopedia, 2019)

Kirjassaan *Startup-sijoittaminen*

(2017) Antti Parviainen määrittelee listaamattomat kasvuyritykset sellaisiksi, joiden liiketoiminta perustuu jonkinlaiseen uuteen innovaatioon, teknologiaan tai konseptiin, jonka avulla yrityksen liikevaihdon voidaan odottaa kasvavan 50 % tai enemmän seuraavien vuosien aikana. Riskirahoittaminen on avain startup-maailmaan. Malli perustuu pääomakierroksiin, joita järjestetään useampi startupin elinkaaren aikana. Tavoitteena on, että joka kierroksen päätteeksi yrityksen arvo kasvaa. Riskirahoitusmallin ansiosta yrittäjät eivät itse sitoudu rahallisesti yhtiöönsä yhtä tiukasti kuin pankkilainarahoituksessa yrityksessä, tehden näin riskinotosta houkuttelevampaa.

Startup-yritysten nousun voidaan sanoa olevan 2000-luvun ilmiö, joka sai syntynsä it-kuplan tuhkista. Ajureina on ollut teknologisen kehityksen transformaatio ja digitalisaatio, joka on saanut aikaan perinteisten toimialojen toimintatapojen muuttumisen. Samaan aikaan, varsinkin 2010-luvun kuluessa, digitaalisten ratkaisujen kyky korvata fyysisiä tuotteita on rä-

*Kuva 1. Vanhan Marian Sairaalan rakennukset ovat saaneet uuden elämän Maria 01-startupkeskuksena
Maria 01 Press Kit*

jähtänyt (esim. suoratoisto-, kyyti-, pilvi- ja mainostuspalvelut). (Parviainen, 2017, s. 10) Ensimmäiseksi mainittu on luonut markkinarakoja suurten yritysten ollessa hitaita reagoimaan, kun taas jälkimmäiseksi mainitut palvelut ovat tuotanto- ja kehityskuluiltaan niin kevyitä, että niiden alullepaneminen onnistuu pieneltäkin tiimiltä. Muutenkin digitalisaatio on tehnyt ennen vain suuryritysten resurssien voimalla onnistuvista asioista mahdollisia innovatiivisille ihmisille, jotka haluavat tehdä asiat paremmin kuin tähän saakka on tehty. Kääntöpuolena se on tehnyt myös asioiden kopioimisesta helppoa. Toisaalta kopioimisella on myös kilpailua tehostava ja innovaatioiden nopeutumista palveleva vaikutus.

STARTUPIN ELINKAARI

Alkuvaihe

Alussa on idea ja yrittäjä tai yrittäjiä, jotka uskovat ideaansa siinä määrin, että päättävät tehdä siitä bisneksen. Ideaa jalostaessa tehdään paljon työtä vähällä palkalla tai palkatta. Tämä on osa kulttuuria, joka tähtää nopeaan kasvuun, joka taas saavutetaan hiotun tuotteen tai palvelun kaupallistamisella. Koska idean jalostaminen toimivaksi tuotteeksi ”tulevaisuudessa” ei tarjoa itsessään juurikaan perinteisen liiketoiminnan edellytyksiä, eli liikevaihtoa tai -voittoa, on startupin taisteltava olemassaolostaan muilla keinoin. Tunnettavuuden tavoittelu, brändin rakentaminen, idean jakaminen ja siitä loputtomasti toittaminen ovat startupin työkaluja konkurssikuilun partaalta loitontumiseen. (Sethi,

2014) Näkyvyys ei pelkästään riitä, sillä toimiakseen yritys tarvitsee käteisvaroja. Tätä siemenvaiheeksi nimitettyä vaihetta varten tarvitaan rahan lisäksi kontakteja.

Tyypillisen, alle viiden vuoden ikäisen kasvuyrityksen on haastavaa saada ulkopuolista rahoitusta. (Kuusela, 2013, s. 19) Oman pääoman lisäksi rahaa tähän siemenvaiheeseen on mahdollista saada erilaisilta julkisilta instituutioilta. Valtio on viime vuosina tunnistanut ulkopuolisen rahoituksen takkuamisen, jonka vuoksi Suomen valtion toimesta on perustettu erityisesti startup-yritysten rahoitukseen erikoistuneita instituutioita. Suomessa näitä edustavat Tekes ja Teollisuusinvestointi, EU-tasolla Euroopan investointipankki EIB. (Parviainen, 2017, s. 83) Vuonna 2018 julkisen puolen rahoitusta valui startup-yrityksille 21 miljoonan euron arvosta. Se kohdistui pääasiassa startup-vaiheen ja myöhemmän venture-vaiheen yrityksiin. (Pääomasijoittajat, 2019, s.30)

Viime vuosina myös yksityiset tahot ovat saaneet helpomman pääsyn kasvuyritysmarkkinoille, joten henkilökohtainen sijoittaminen startupeihin on kasvussa. Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla sijoitettiin suomalaisiin alkupään yrityksiin enemmän rahaa kuin koko vuonna 2017 yhteensä, yli 135 miljoonaa euroa.

Parviainen (2017, s.98) on perehtynyt kirjaan erityisesti yksityishenkilöiden pääsyy-

startup-markkinoille. Näitä yksityisiä sijoittajia kutsutaan bisnesenkeiksi. Koska Suomessa yksittäiset pääomarahoituserät ovat edelleen pienenpuoleisia, liittyvät sijoittajat mielellään yhteen arvioidakseen paremmin startupeihin liittyviä riskejä, jakaakseen pienyritystäjyys-sijoittamiseen liittyvää kuumotusta sekä vertaistuen vuoksi – porukalla on hauskeempaa. Näitä yhteenliittymiä kutsutaan enkeliverkostoiksi. Pääomasijoittajat ry:n (2019, s. 16) julkaiseman infolehtisen mukaan 2018 yli 70 prosenttia VC-sijoituksista tehtiin syndikoidusti, eli yhdessä muiden sijoittajien kanssa. Yrittäjät lähestyvät rahoittajia, jotka antavat yritykselle rahaa bisneksen kehittämiseen yleensä yritysosuutta vastaan. Tämä lisää startupin, sekä sen liikeidean, uskottavuutta ja houkuttelee uusia sijoittajia, eli parhaassa tapauksessa pöytä kääntyy toisin päin rahan virratessa yritykseen.

Pääomasijoittaminen alkuvaiheessa

Pääomasijoittamisella tarkoitetaan ammattisijoittajan yritykseen tekemää sijoitusta, jossa rahoitusta vastaan sijoittaja saa omistusoosuuden yrityksestä. Tavoitteena on kasvattaa yrityksen arvoa siten, että kaikki osakkeenomistajat hyötyvät. Suomen pääomasijoittajayhdistyksen sijoitusoppaan (FVCA, 2018, s.11) mukaan: Startup-yritykset pyrkivät yleensä voimakkaaseen kasvuun. Startupit eivät ole tyypillisesti aluksi voitollisia kun ne rakentavat tuotettaan ja etsivät markkinaansa. Tätä varten startupit nostavat usein rahoitusta pääomasijoittajalta. Samalla pääoma-

sijoittajasta tulee yrityksen vähemmistöomistaja. Pääomasijoittajat yleisesti pyrkivät kasvattamaan yrityksen arvoa työskentelemällä yrityksen kanssa aktiivisesti ja sitten irtaantumaan yrityksestä yrityskaupan tai listautumisen kautta.

Sijoituksia alkuvaiheen yrityksiin voivat tehdä yksityiset ihmiset, instituutiot ja investointipankit. Koska hyvin aikaisen vaiheen kasvuyritykset harvoin nousevat ammattimaisten sijoittajien tutkaan, jää aloittelevan startupin rahoitusvaihtoehdoksi ryhmä jota kutsutaan termillä 3F. Termi tulee englanninkielisistä sanoista family, friends ja fools. Lähipiirin kontakteilla (family, friends) voi olla tuotto/riski-suhteen lisäksi henkilökohtaisia syitä yritykseen osallistumiselle, mutta jos näin ei ole, kuuluu sijoittaja todennäköisesti niin kutsuttuihin typeryksiin (fools). Haastavaa sijoittaminen alkuvaiheen yritykseen on erityisesti siltä kantilta, että sijoittaja joutuu luottamaan yrittäjän sanallisiin lupauksiin tulevaisuudesta muiden indikaattorien puuttuessa. Esimerkiksi varsinaista toimintahistoriaa ei ole vielä edes olemassa. (Parviainen, 2017, s. 97) 3F-kategoriaan sijoittuvat myös joukkorahoitusannit, vaikkakin niiden järjestämisen takana ovat usein pikemminkin hyväntekeväisyyspaukset tai tietyn tuotteen kehittäjien tukeminen kuin vakava sijoittamistoiminta. (Parviainen, 2017, s. 100–102) Joukkorahoituskampanja on silti hyvä tapa lisätä innovatiivisen tuotteen tunnettavuutta ja kerätä käyttäjäkokemuksia.

Kuva 2. Useat “perinteisemmät” koodausfirmat hakevat start-up-tunnelmaa. Kuvassa Futuricen Helsingin toimisto

Toki myös todella aikaisen vaiheen yritys voi olla tuottoisa sijoitusmahdollisuus: Facebook yritettiin ostaa jo ensimmäisen neljän toimintakuukauden aikana. (Akorede, 2017) Tutkimusten mukaan odotettu riski suhteessa tuottoon on kuitenkin suurempi alkuvaiheessa kuin seuraavassa, aikaisen kasvun vaiheessa. Jättimäisten voittojen mahdollisuus onkin perusteltu syy alkuvaiheen sijoittamiseen, sijoittajalla tulee vain olla erinomainen vainu visioille ja usko kirkkaaseen tulevaisuuteen. (Parviainen, 2017, s. 97)

Tärkein yksittäinen muistettava asia ventu-

re-sijoittamisessa on riskitason hahmottaminen. Antti Parviainen kirjoittaa (2017, s.15) startupien raadollisesta maailmasta muuttamalla peukalosäännöllä:

- Noin puolet sijoituskohteista menettää arvonsa täysin
- Noin neljännes aiheuttaa kohtalaisen tai merkittävän tappion
- Noin neljännes sijoituksista on voitollisia
- 1/10 sijoituksista on huippuonnistumisia, jotka palauttavat sijoitetun pääoman moninkertaisesti (vähintään viisinkertaisesti) takaisin
- Tyypillisesti hajautetusta startup-portfo-

Kuva 3. Oulun yliopiston Linnanmaan TellUs-innovaatioareena

liosta voidaan odottaa 20–25% vuosituottoa yli ajan. Mitä suurempaan lukumäärään yrityksiä sijoittaa, sitä varmemmin salkun kokonaistuotto osuu tavoitetasoon. Tämä vaatii kuitenkin ammattimaista sijoitusstrategiaa.

AIKAISEN KASVUN VAIHE

Kun tuote tai palvelu on kirkastunut tarpeeksi, jotta se voidaan vapauttaa markkinoiden tuomittavaksi, yritys tarvitsee lisää rahaa. Tässä vaiheessa kiinnostuvat pääomasijoitusyhtiöt. Lisärahoitusta kerätäkseen yritys järjestää rahoituskierroksia, joissa myydään osakkeita. Käteisen lisäksi yrityksen omistajapohja laajenee henkilökohtaisen riskin pie-

nentyessä. Yhden onnistuneen tuotteen lanseeraaminen ei riitä: sitä pitää päivittää tai seurajaa kehittää aktiivisesti. Tämä polttaa rahaa, jonka loppumista paikataan toisella, kolmannella ja neljännellä kierroksella kunnes yritys on tarpeeksi suuri listautumiseen tai myyntikuntoon saattamiseen. (Pääomasijoittajat, 2018 s. 5; Parviainen, 2017 s. 15)

Pääomasijoittaminen aikaisen kasvun vaiheessa

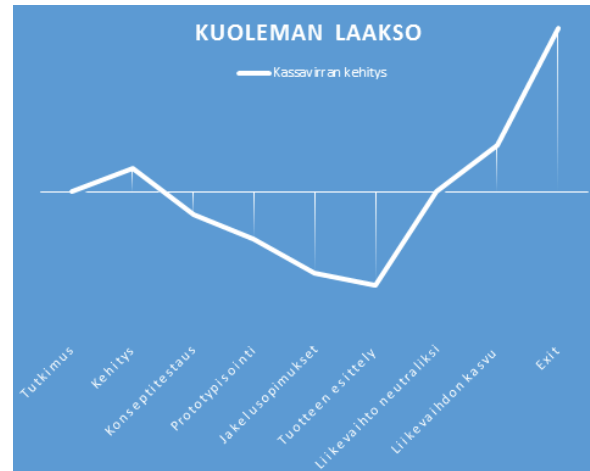
Ensimmäistä ammattimaisesti järjestettyä rahoituskierrosta kutsutaan A-kierrokseksi. Tässä vaiheessa startupilla on olemassa tuote tai palvelu sekä konseptin toimivuudesta todistusaineistoa. Tuotteen kilpailukyvyistä

ja skaalautuvuudesta on näyttöä, sen takana on tyypillisesti jokin teknologinen innovaatio, uusi toimintatapa, konsepti tai liiketoimintamalli. Vaikka yritys onkin vielä tyypillisesti miinuksella, on sillä liikevaihtoa ja näyttöä nopeasta kasvusta. Yrityksellä on horisontissa houkuttelevia investointikohteita, joihin se tarvitsee lisärahoitusta. Markkinastandardi puhuttaessa yrityksen jatkorahoituskierroksista ovat B-, C- ja D-kierrokset. Sijoittajat assosioivat nämä kierrokset hyvin menestyviin, liikevaihdoltaan kasvaviin ja tuloksen-tekota parantaviin yrityksiin, joiden kasvu on niin nopeaa ja investointitarpeet niin suuria, että yritysten oma pääoma ei riitä. (Parviaisen, 2017, s. 22)

Tämä pätee siis kasvuyrityksiin. Joskus kaikesta jatkorahoituksesta puhutaan aakkoskierroksina, vaikka yritys polkisi paikallaan, liikevaihdon junnatessa ja taseen alkaessa viistää alaspäin. Sijoittajan onkin oltava tarkkana, minkä profiilin yrityksen jatkokierrokselle onkaan pumppaamassa rahaa.

Kuolemanlaakso

Kuolemanlaakso on termi, jota käytetään ajanjaksosta yrityksen aloittamisen (ensimmäisen rahallisen panostuksen) ja tulovirran varmistamisen välillä. Yrityksen aloittaessa yleensä kustannukset ovat suuret: byrokratia,

Kuva 4. Ns. Jääkiekkomaila-käyrä näyttää notkahduksen ennen rajua nousua. Data Parviaisen kirjan (2017) mukaan

laitteet, prototyypit, tilat, testaus ja henkilöstö maksavat. Samaan aikaan startup ei tyypillisesti tuota juuri ollenkaan tuloja. Jos idea ei tuota rahaa tarpeeksi tai vielä pahempaa, yhtiään, syvenee kuoppa kuiluksi, jonne putoaa suurin osa startupeista. Kuolemanlaakso on selätetty, kun yritys pääsee omilleen ja alkaa tekemään voittoa. (Investopedia, 2019)

STARTUP- EKOSYSTEEMI

Startup-ekosysteemin muodostavat ihmiset, eri kehitysvaiheissa olevat startupit ja organisaatiot yhteisessä paikassa (fyysisessä tai virtuaalisessa) toimien yhdessä uusien startupien luomiseksi tai kehittämiseksi.

Ganesh Boominathan kirjoittaa Oulun Yliopiston Tieto- ja sähkötekniikan tiedekunnalle tekemässään pro gradu - tutkielmassaan Startup Ecosystem in Oulu (Economic Development, 2017, viitannut Boominathan, 2018, s. 16-17), että startup-ekosysteemiin kuuluvia elementtejä ovat:

- Ideat, innovaatiot ja tutkimukset
- Startupit eri vaiheissaan
- Yrittäjät
- Startup-tiimien jäsenet
- Enkelisijoittajat
- Startup mentorit
- Startup neuvonantajat
- Muut yrittäjähenkiset ihmiset
- Kolmannen osapuolen ihmiset tahoilta, joilla on startup-toimintoja

Organisaatioita ja aktiviteetteja joihin kuuluu startup-toimintoja:

- Yliopistot
- Neuvoa antavat ja mentoroivat organisaatiot
- Startup-hautomot
- startup kiihdytämöt
- coworking-tilat
- Palveluntuottajat (konsultointi-, laki-, kirjanpito palvelut jne.)
- Tapahtumatuottajat
- Startup kilpailut
- Sijoittajaverkostot
- Suuret yritykset
- Pääomasijoitusyhtiöt
- Joukkorahoitusportaalit
- Muut palveluntarjoajat (lainat, apurahat jne.)
- Startup blogit ja muut talousmediat
- Muut osallistujat

Kuva 5. Polar Bear Pitchingissä esitetään hissipuheita avannosta

Startup-ekosysteemin toimijat ovat linkittyneet

toisiinsa jaettujen tapahtumien, aktiviteettien ja muiden kohtaamisten kanssa. Vaikka nykyään maailma on niin yhdistynyt, että ekosysteemien voidaan sanoa verkottuvan internetin välityksellä, puhutaan edelleen maiden tai kaupunkien omista ekosysteemeistä. Taidot, aika ja raha ovat tärkeitä tekijöitä startup-ekosysteemeissä, joiden läpi ne liikkuvat ihmisten ja organisaatioiden käsien kautta. Vaihtuvien osallistujien, tapahtumien ja tapaamisten kautta nämä resurssit auttavat luomaan uusia startupeja ja siten kontribuovat ekosysteemin elävyyteen. Startupien luonnollinen poistuma vapauttaa uusia kokemuksia rikkaampaa työvoimaa toisiin tai uusiin yrityksiin ekosysteemeissä. (**Economic**

Development, 2017, viitannut Boominathan, 2018, s. 17)

Hautomot

Startup-hautomo (eng. Startup incubator) on yhteisö, joka on perustettu aivan alkuvaiheen yritysten "hautomiseen", eli niiden kasvun auttamiseen. Hautomo sisältää yleensä vuokrattavaa, edullista tilaa sekä palveluita, jotka auttavat yrittäjiä yrityksen perustamisessa, pyörittämisessä ja startup-yrittäjyyden kiemuroissa. Osallistumiseen saattaa kuulua tapaamisia sijoittajien, vaikuttajien ja kokeneiden mentorien kanssa. (Business Dictionary, ei pvm.) Osallistuakseen hautomo-ohjelmaan startupin tulee tyypillisesti hakea paikkaa hautomossa, joka valitsee seulomalla mielestään parhaat ideat. Startupien aika

hautomossa vaihtelee toimialan mukaan, sillä toisten alojen tuotekehityssykli on eripituinen kuin toisten.

Hautomoiden rahoitus hankitaan monesti sponsoreiden kautta, joita saattavat olla yliopistot, kunnat, valtio tai yhdistykset. Moni hautomo palveleekin alueellisia työllistymis- ja yrittämisstrategioita. Yksityisiä hautomoita perustettiin Yhdysvalloissa 90-luvulla, mutta internetkuplan puhjetessa niiden osuus on laskenut. National Business Incubation Associationin mukaan vuonna 2013 93 % hautomoista oli julkisrahoitteisia. (Knopp, 2017; Cohen, 2013, s. 22)

Kiihdyttämöt

Startup-kiihdyttämö (eng. Startup accelerator) on yhteisö, joka myös on perustettu erityisesti startup-yritysten tarpeita silmällä pitäen. Ne auttavat aloittelevia yrittäjiä kehittämään ja lanseeraamaan tuotekehitysvaiheessa olevia tuotteitaan, tunnistamaan mahdollisia asiakassegmenttejä ja ohjaavat rahoituksen sekä osaavan työvoiman luo. Toisin kuin hautomo, kiihdyttämö on kurssimaisen osallistumisen perustalle muodostettu kokonai-

suus. Yritykset saapuvat ja "valmistuvat" samaan aikaan. Osallistuminen sisältää tyypillisesti siemenrahoituksen, kontakteja, mentorointia ja koulutuksellisia osioita, huipentuen julkiseen pitchaustilaisuuteen tai demopäivään jossa mahdolliset sijoittajat kuuntelevat yrittäjien esittelyitä ja päättävät sijoituskohteistaan. Suurin osa kiihdyttämöistä on yksityisomisteisia, voittoa tavoittelevia yhtiöitä. Niiden toimintatapaan kuuluu kerätä osallistumaan valituilta osuus yrityksestä, joka on suuri osa tuloa vuokran tai muiden maksujen keräämisen sijaan.

Richmondin yliopiston lehtori Susan Cohen kirjoittaa hautomoiden ja kiihdyttämöiden omistuserosta seuraavasti:

- - some accelerator owners have extensive prior experience as entrepreneurs or angel investors, giving them the firsthand experience they need to assist ventures with a myriad of tasks, from customer development to fundraising and hiring. It is telling that ventures in incubators are called tenants, while those affiliated with accelerators are called portfolio companies. Consistent with the terminology, for-pro-

fit accelerators usually make equity investments in participating firms. Less frequently, accelerators are nonprofit organizations. Accelerators want growth that leads to a positive exit, while the best outcome for an incubator might be slower growth, which delays graduation and prolongs the venture's tenant status. (2013, s. 22)

Startup-studiot

Startup studio (myös tehdas, paja tai rakentaja, eng. Startup factory, -foundry tai -builder) on yhtiö, jonka tarkoituksena on synnyttää useita yrityksiä peräkkäin tai rinnakkain. Mallissa emoyritys etsii sisältään yritysideoita ja poimii tiimit kehittämään niitä. Toinen vaihtoehto on ostaa yrityksiä portfolioon tai sijoittaa lupaaviin yrityksiin. Yhteistä on "hulluttelu" ja toive muutamasta isosta onnistumisesta epäonnistumisen ollessa luonnollinen osa yrityskulttuuria. Yksi vetoava piirre on sarjayrittämisen helppottaminen, osajien ja menestymistä janoavien yhteisö, jossa yhteen bisnesideaan ei tarvitse sitoutua melkein vuosikymmeneksi, eli monen startupin koko elinkaaren ajaksi. Toinen lähestymistapa, jossa suurempi emoyhtiö hankkii joukon lupaavia

yrittäjiä, vähentää epäonnistumisen painetta yhden tuotteen varassa. Myös saman sateenvarjon alla olevat yritykset tapaa-
vat tukea toisiaan, mikä on selvä **synergiaetu**. (Lapowsky, 2014)

OULUN OLEMASSAOLEVA STARTUP-EKOSYSTEEMI **Business Oulu**

Oulun kaupungin Business Oulu-liikelaitos huolehtii Oulun elinkeino- ja työllisyyspolitiikan toteuttamisesta edistämällä alueen yritys-, työllisyys- ja elinkeinotoimintaa kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen päättämien periaatteiden mukaisesti. Toiminnan tavoitteena on kaupungin elinvoimaisuuden edistäminen ja työllisyysprosentin korottaminen. Business Oulun missio on olla yritysten kumppani ja kasvun mahdollistaja.

Aluemarkkinoinnin saralla Business Oulun kolme kärkihanketta ovat:

- olla johtava seutu langattomien verkkojen seuraavan kehitysaskeleen 5G:n kehittäjänä, olla tulevaisuuden terveyden edelläkävijä ja kurkottaa Pohjoisen Skandinavian näkyvimmäksi tapahtumakaupungiksi. (Business Oulu, ei pvm.)

Business Oulun listaamia oululaisen startup-ekosysteemin osasia ovat:

Business Kitchen

Business Kitchen on Oulun yliopiston ja Oulun ammattikorkeakoulun yhteinen yrittäjyyskeskus, joka kehittää korkeakoulujen yrittäjyystoimintoja ja alueen yrityksiä tuomalla opiskelijoiden osaamisen yritysten saataville. Business Kitchen auttaa yrityksiä liiketoiminnan kehittämisessä monipuolisen palvelutarjontansa avulla, joissa tehdään runsaasti yhteistyötä sekä kansallisten että kansainvälisten yritysten ja korkeakoulujen verkostojen kanssa.

Linnanmaan kampuksella Business Kitchen toimii Tellus-innovaatioareenalla, jossa opiskelijat voivat tavata startup-yrityksiä eri tapahtumissa. Business Kitchenillä toimii yrittäjyydestä kiinnostuneiden opiskelijoiden yhteisö Oulu Entrepreneur Society (OuluES). (Business Oulu, ei pvm.)

Starttaamo

Starttaamo on korkean teknologian start-up yrittäjien kesken

muodostettu yhteisö, joka kiihdyttää uusien innovaatioiden ja yritysten syntymistä ja kasvua. Yhteisö on voittoa tuottamaton taustaorganisaatio, joka luo ympäristön yritysten väliselle vuorovaikutukselle, yrittäjyyden edistämiseksi sekä muuhun yrittäjyyttä tukevaan toimintaan. (Business Oulu, ei pvm.)

Butterfly Venture

Butterfly Venture on Pohjoismaiden suurin siemenvaiheeseen keskittynyt pääomasijoitusrahastojen hallinnointiin erikoistunut yritys. BV sijoittaa kymmenen yritykseen vuodessa, vuonna 2012 perustetun yhtiön portfolioissa on 50 yritystä. Yhtiö on järjestänyt 157 rahoituskierrosta, keskimääräisen sijoituksen ollessa 230 000 euroa. Portfolion markkina-arvo keväällä 2019 on 158 miljoonaa euroa. 80 % yrityksistä, joihin Butterfly Venture on sijoittanut, ei ole tuottanut liikevaihtoa sijoitushetkellä. Tyypillisesti portfolion yritys on alkanut tuottamaan liikevaihtoa kuuden kuukauden jälkeen sijoittamisesta. Oulun lisäksi BV:lla on toimisto Helsingissä ja toimintaa Tukholmassa sekä USA:n itärannikolla. BV:n portfolioyrityksiin kuuluu tai on

Kuva 6. Slush. Samuli Pentti

kuulunut esimerkiksi sisäilmaongelmia vastaan kasvien avulla taisteleva Naava, Amer Sportsille myyty Sports Tracker ja Olutarvostelu-applikaatio Pint please. (Butterfly Ventures, ei pvm.)

Kielo Growth

Kielo Growth on yrityshautomo autotalliyrityksille, ” joissa töitä tehdään kädet savesa.” Kielo tarjoaa yritysten käyttöön työ- ja kokoustilaa, koulutustiloja ja saunatilat. Kielo Growthin asiantuntijaverkosto auttaa liiketoiminnan suunnittelusta tuotteistamiseen, rahoituksen hakemiseen, ja markkinointiin sekä kansainvälistymiseen. Hautomossa työskentelee tai on työskennellyt mm. modulaarisiin toimistokalusteisiin erikoistunut Smartblock ja tietoturvayritys Scandinavian alphabet. (Kielo Growth, ei pvm.)

Njetworking Inn

Njetworking on co-working-periaatteella toimiva yritystiloja tarjoava yritys. Tilatarjonta on joustava yrityksen omasta toimistosta yksittäisen pöydän vuokraamiseen. Yhden päivän työskentelyä varten on ”Day Pass”, jonka turvin voi työskennellä, juoda rajattomasti kahvia ja käyttää kokoushuoneen varauspalvelua päivän ajan.

(Njetworking, ei pvm.)

Seuraava askel

Oulussa syntyi vuonna 2018 1284 yritystä. ”Pohjoisen Piilaakso” ei siis ole aivan tuulesta temmattu slogan. Oulussa on yllämainitun perusteella paljon yhteistyötä tekeviä tahoja, jotka tukevat startup-kulttuuria kaupun-

gissa. Tätäkin cocktailia voidaan kehittää uuden ajattelun mukaiseksi. Maailmalla ja myös Suomessa uusimpana käänteenä kasvuyritysten potentiaalin maksimoimiseksi ovat nousseet startup-keskukset, joissa on piirteitä sekä kiihdyttämöistä että hautomoista.

Maailman suurin startup-kampus sijaitsee Pariisissa, 1920-luvulla rakennetun ja käytöstä poistuneen juna-aseman tiloissa. Ranskan presidentti Emmanuel Macron avasi Station F-keskuksen kesällä 2017. Keskuksen kaarikattojen alla on 3000 työpöytää, yli 60 kokoustilaa, kahdeksan tapahtumatilaa, suuri auditorio, Euroopan suurin ravintola (viisi keittiötä), pop-up-kauppa, postitoimisto sekä 31 kasvuyritysohjelmaa. Station F kerää yhteen kokonaisen ekosysteemin, venture capital-firmoista yksittäisiin yrittäjiin. Keskus tarjoaa alle 200 euron kuukausihintaan pöytäpaikkaa. Hinnalla pääsee kiinni pöydän ja netin lisäksi suureen määrään kontakteja ja tukiverkostoa, joka nojaa yrittäjien keskinäiseen vertaistukeen. Yhteisö on houkutellut toimintaan yhteistyökumppaneiksi suuryrityksiä, jotka pyörittävät omia startup-ohjelmiaan. Muiden muassa Facebook pitää omaa Startup Garage-nimistä kiihdytysohjelmaansa Pariisissa, vahvasti suosien F Stationin jäsenyrityksiä.

Päästäkseen osaksi Pariisin pöhinäkattilaa pitää selvittää tie Founders-ohjelmaan. Tämä on käytännössä filtteri yrityksille, jotka saavat ostaa pöytäpaikkoja. Haussa suoritetaan kysely, sekä esitellään proof-of-concept ja/tai

Ylhäältä:
 Kuva 7. Helsingin keskustakir-
 jasto Oodi

Kuva 8. Pariisin Station F
 Patrick Tournéboeuf

Kuva 9. Slushin työskentelykuu-
 tiot
 Jussi Hellsten

yrittäjien KPI-arvoja (Key Performance Indicator). Tällä datalla määritellään startupin menestyspotentiaali. Station F tarjoaa jäsenilleen rahoitusmahdollisuuksien ja kontaktien lisäksi mm. pajapalveluita prototyyppien valmistamista varten, sekä vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia. Keskuksessa on jopa kauppa, jossa myös yleisö voi ostaa jäsenyrittäjien tuotteita. Kampus on auki ympäri vuorokauden, ravintolapalveluiden osalta myös yleisölle. Euroopan ydinalueiden rinnalle on kuitenkin nousemassa myös pohjoisia kilpailijoita ja kumppaneita.

Helsingissä rakennetaan parhaillaan Maria 01-nimellä tunnettua startup-keskusta, joka valmistuessaan on yksi Euroopan suurimmista alansa yhteenliittymistä. Vuonna 2018 sen suojissa liiketoimintaa harjoitti 105 yritystä 12100 neliössä vanhan Marian sairaalan tiloissa. Vuonna 2023 tarkoituksena on tarjota 70000 neliön tilat, joissa toimisi yli 650 yritystä ja 4000 asiantuntijaa. Keskuksen erottaa kiihdyttämöstä se, että hankkeeseen liittyy yhä useampia osallisia. Mariassa on tarkoitus tuoda mukaan suuret yritykset ja niiden tuotekehitystiimit rahoittajien ja korkeakoulujen rinnalle. Niiden kannustimena on sijoittaa kasvuyrittäjiin oman tuotekehityksensä viitekehityksessä. Startupit saavat suurilta yrityksiltä vetoapua maailmanmarkkinoille, kontakteja alansa asiantuntijoihin ja rahoitajiin sekä suoraa tukea. Konseptiesitteenä mukaan ”Maria tulee olemaan tukikohta kansainvälisille delegaatioille, top-sijoittajille

sekä suuryritysten ja datajättien innovaatio- ja venturing-toiminnoille”. Samassa esitteessä Slushin toimitusjohtaja Andreas Saari visioi:

Marian Korttelista tulee kunnianhimoisten kasvuyritysten näyteikkuna, jonne kansainväliset delegaatiot tuodaan tutustumaan suomalaisen startup-ekosysteemiin. Maailman kovimmat VC-fundit pitävät toimistoaan Mariassa Suomen vierailujen aikana. Slushin aikana kortteli muuttuu eläväksi keskukseksi, jossa järjestetään lukuisia sivutapahtumia ja jossa kansainväliset sijoittajat ja puhujat saadaan majoitettua yhteen paikkaan.

Saaren kielenkäytöstä (vaikka nyt puhutaankin konseptin markkinointimateriaalista) voidaan poimia muutama asia. Startup-ekosysteemit kilpailevat keskenään, jolloin tahtoa saada parhaat yrittäjät omaan ekosysteemiin jouduttamaan sen kasvua muuttuu vitaaliksi päämääräksi. Puhe ”näyteikkunasta” ja Slushin yhteisestä majoitustilasta alleviivaa fyysisen tilan merkitystä tässä kilpailutilanteessa. Mitä nätimmät puitteet harjoittaa kasvuyrittämistä, sen parempi. Tämän vuoksi joka kaupunki yrittää luoda parhaan ”startup-talon”. Helsingissä on Maria 01, Pariisissa Emmanuel Macronin viime vuonna avaama Station F (maailman suurin startup-kampus), Kööpenhaminassa Startup Village CPH. Tais-telu yrityksistä kietoutuu kaupunkien brändi-kilpailuun ja matkailun edistämiseen.

Vaikkei Oulu ehkä olekaan kaupunkien globaalin houkuttelevuuden top 10:ssä, voidaan samaa taktiikkaa käyttää myös täällä. Jo nyt hyvin kaupungin markkinoinnissa hyödynnetty arktinen aspekti, innovatiiviset korkeakoulut, vahva teknologiaosaaminen, jo hedelmällinen startup-maaperä, Nokian jälkeensä jättämät kovan luokan ammattilaiset, Polar Bear Pitching, pelikampus ja Pohjoisen Pilaakso tarvitsee enää kerätä saman katon alle.

Startup-kulttuurin vaikutus suunnittelussa

Oulun yliopiston arkkitehtuurin laitokselta on viime vuosina valmistunut julkaisuja koskien mm. luovan tietotyön asettamia haasteita suunnittelutyölle. Tutkimuksessa (Markkanen, 2014, s. 255-257) mainitaan mm. valaistuksen merkitys muuntojoustavuuden ja yksilöllisen työtehon parantajana. Tässä diplomityössä keskitytään rakennuksen suunnitteluratkaisuihin, jotka tukevat startup-henkisen, yksilö- ja ryhmätyöskentelyn välillä tasapainoilevan, vapautta vaalivan sekä epämuodollisuuden ihanteesta kumpuavaa tekemistä. Tämän ensimmäisen osan tarkoitus onkin osaltaan tukea lukijan ymmärrystä siitä maailmasta, joka on vaikuttanut työn suunnitteluratkaisuihin.

Startup-maailma on nopeatempoinen, spontaani, ongelmanratkaisukykyä jatkuvasti testaava ja tuon tuosta armoton työympäristö, jossa huonot ideat eivät lennä pitkälle. Nopeasti tehtävät suuret päätökset stressaavat ja saavat tietotyöläisen oman luovuutensa ääri-

rajoille. Tämä hektinen ja mielenkiintoinen, dynaamisuudessaan huimaava viitekehys on haastava tilanne suunnittelijalle.

Tämän työn vastaus noihin haasteisiin painottaa muuntojoustavuutta, ympäristön materiaalista rauhallisuutta vastapainona tekemisen rauhattomuudelle, terveellistä työympäristöä, useiden vaihtoehtoisten työtapojen mahdollistamista ja runsaiden palautumismahdollisuuksien tarjoamista yrittäjille. Paikan keskeinen valinta tukee näitä tavoitteita osaltaan. Piia Markkanen ja Aulikki Herneoja painottavat julkaisussaan (2014, s. 174), että nykyaikaisen tietotyön työpaikka tasapainottelee keskittymisen sekä kommunikation välillä. Suunnitelma pyrkii vastaamaan tähän luomalla paikkoja kohtaamiselle, vuorovaikuttamiselle, kertomusten esittämiselle, vapaamuotoisuudelle sekä erityisesti otamalla huomioon vapaamielisen ympäristön koostamisen niin pitkälle kuin arkkitehtuurin keinoin on tehtävissä. Samaan aikaan huolehtiminen siitä, että yrityksillä on myös varaa vetäytyä keskittymään omiin tiloihinsa, on ollut tärkeä aspekti suunnittelussa.

Tori

Kuva 10. Kevään ensimmäinenkin lämmin päivä houkuttelee torin terassille

AUKIO ENNEN JA NYT

Elämän piiri

Kaupunkien kehitys alkoi noin 12 500 vuotta sitten maanviljelyksen korvautessa metsästys-keräilyn ihmiskunnan pääasiallisena elatusmekanismina. Jo edeltävänä aikana ihmiset viettivät aikoja yhdellä alueella eläen luonnon tarjoamista antimista. Uusimpien tutkimusten mukaan 20 000 vuotta sitten Jordaniassa rakennettiin jopa pysyvää asutusta alueille, joiden ravintotarjonta pystyi kannattelemaan ihmisasutusta. (Maher et al. 2012)

Pysyvää asutusta edeltäneet väliaikaiset asumukset olivat kevytrakenteisia ja materiaaliensa puolesta ainakin osittain mukana kuljetettavia, soveltuen nomadi-tyyppiseen elämään. Joukon pysähtyessä paikoilleen järjestettiin rakennuksista piirimäinen muodostelma. Tämän elämänpiirin ulkopuolella sijaitsivat vaarat, joilta suojautuminen on yksinkertaisinta ympyrämuodostelmassa. Pyöreää muotoa suosivat useat seikat, kuten mahdollisimman lyhyt piiri, jolloin puolustaminen sujuu pienemmältä määrältä puolustajia tehokkaasti. Usein myös asumukset olivat ympyrän muotoisia riippumatta mantereesta. Suljettu muoto on turvallinen, tehokas ja ihmiselle ymmärrettävä – pala kontrollia villin luonnon ja vaarojen keskellä.

Kaupunkien kehittyessä turvallisuuden tunnetta pidettiin yllä edelleen sijoittamalla rakennukset suojattuihin pihapiireihin. Näin yhdyskunnan sosiaalinen toiminta – kok-

kaus, nahkojen käsittely, sienien ja marjojen perkaus, työkalujen tekeminen ja lopulta viljelystuotteiden käsittely – tapahtui rakennusten keskellä, yhteisellä alueella. Asutusten koon kasvaessa tämän toiminnan luonnollisena jatkumona, suurempien yhdyskuntien yhteisten asioiden käsittelyn, kaupan ja sosiaalisen kanssakäymisen näytämönä kehittyi kaupungin mukana yleinen tila, aukio.

Aukion luonteeseen kuuluu erottamattomana osana sen toiminta. Syy aukiolle on toimia paikkana, jossa ihminen hoitaa jokapäiväisiä askareitaan ja samalla tapaa ihmisiä. Näin on ollut tuhansia vuosia, ja edelleen se on toiminnallisesti rikkaan aukion perusedellytys. Kreikkalaiset agorat olivat paikkoja paitsi hallinnolle ja demokraattisen kansankouksen fasilitoinnille, myös uskonnon, liikunnan ja kaupan keskuksia. Toiminnallista keskipistettä tuki yleensä myös keskeinen sijainti: muinaisten esikuviansa mukaan sosiaalinen keskipiste on myös suojaavan piirin keskiosassa. Näin yleensä liikenteellinen, toiminnallinen ja sosiaalinen tarve määrittivät, että aukion tulee olla liikennereittien leikkauspisteessä toimintojen keskellä ja ihmisten, jotka asukas käsittää ”meiksi”, ympäröimänä.

Ennen jälkiteollistuneen yhteiskunnan päästöistä muuttaa aukio alisteiseksi autolle ja modernistiselle kaupunkisuunnittelulle, sen tunnusmerkit pysyivät melko samanlaisina antiikin ajoista saakka. Tiivis rakennusrin-

tama sulkee tilan ja muuttaa ulkona sijaitsevan paikan ikään kuin sisätilaksi, jolla on lattia, seinät ja taivas kattona. Sama turvallisuuden tunne rauhoittaa mielen, tilan ollessa käsitettävä ja suljettu. Pitkiä vistoja ei synny, vaan aina rakennus katkaisee katseen ja muodostaa tilan, joka on ihmisen hallinnassa. Modernismi rikkoi tämän kaavan: aukio saat-
taa olla raajamaton sivultaan tai vaikka nurkastaan, sallien pitkän ja ihmiselle epämukavan hallitsemattoman tuntuksen mittakaavan tarjoavan näkymän kaukaisuuteen.

Camillo Sitte kertoi kirjassaan Kaupunkirakentamisen taide (1889) kuinka jo Viktorian ajan insinöörivetoinen teknologiakeseisyys ajoi intiimiyden pois kaupungeista korvatakseen sen hygienialla, tehokkuudella, liikenteen sujuvoittamisella ja taiteellisella köyhyydellä. Hän luonnehtii, että kuten on sisustamattomia huoneita, on myös kesken-
eräisiä aukioita. Olennaisin ominaisuus molemmissa – huoneessa ja aukiossa – on suojattu ja suljettu tila.

Oulun vaurauden varasto

Oulun Kauppatori on ollut kaupungin kaupallisen elämän näyttämönä satoja vuosia. Claes Claessonin asemakaavaluonnoksessa vuodelta 1649 näkyy nykyisen torialueen rantojen olevan varastoaittojen täplittämä. Ryhmitys näyttää siltä, että ne ovat olleet sijoillaan ennen asemakaavaluonnosta, levittyen viuhkamaisesti Oulujoen suulle veden päälle. Laivat tavarat varastoitiin aittoihin siirrettäväksi myöhemmin itse kaupunkiin tai muualle Suomeen.

Mårten Hackzellin asemakaava (1763) esittää Torinrannan alueella aittojen lukumäärän lisääntyneen huomattavasti. Ne muodostavat rivistöjä paitsi rantaan, myös nykyisen torin kohdalle. Torinrannan aitoista tehdystä selvityksessä (2007, s.13) Sakari Meinilä on laskenut, että tarkasti piirrettyssä kartassa voidaan erottaa 243 aittaa, mikä kertoo Tapiolikaupunkioikeuksia hakeneen kaupungin elinvoimasta ja merkityksestä kauppapaikana. Tilanne säilyi samankaltaisena ainakin vuoteen 1804, jolloin valmistuneessa kartassa samat aitat esitetään ”kortteleina”. Samanlainen esitystapa on varsinaisissa asuinkortteleissa, mikä viittaa alueen vakiintuneeseen asemaan aittojen täplittämänä varastoalueena. Uutta kartassa on Pakkahuone, joka on rakennettu veden päälle nykyisen Vänmannisaaren tienoille.

Johan Albrecht Ehrenströmin ja Carl Ludvig Engelin kaava vuodelta 1824 selvittää Oulun rakentamissuunnitelmaa tuhoisan palon jälkeen. Suunnitelmassa ranta oikaistaan kulkemaan suorassa linjassa muodostamaan Rantakatu, jonka eteen jää entisenlainen, vapaamuotoisempi ranta-alue. Puoteja ja aittoja jää jäljelle n. 60 – 70. (Meinilä, 2007, s. 14-17)

Kauppatori muodostuu

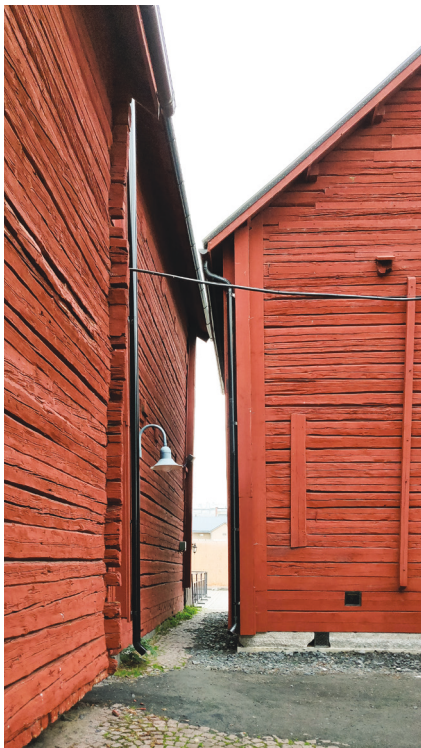
Vuoden 1876 kartassa on jo merkitty nykyisen Kauppatorin kohdalle Pakkahuoneentori. Aittarykelmät rajaavat toria symmetrisesti, rannassa on pitkänomainen, vuonna 1850 laajennettu Pakkahuone sekä samana vuon-

na rakennettu Oulun kauppaseuran Transi-
tomakasiini. Vastapäätä Pakkahuonetta on
Bergbomin makasiini, jonka oletetaan ajoit-
tuvan vuoteen 1816 rakennuksesta löytynei-
den merkintöjen mukaan. (Meinilä, 2007,
s.14–17)

1907 asemakartassa on tapahtunut mää-
rätietoinen muutos: rantaviiva on suoris-
tettu ruutukaavan suuntaiseksi täyttämäl-
lä torin eteläpuolinen lahti. Kiikelin saari ja
Vänmanninsaari on yhdistetty mantereeseen
silloin. Mainittujen makasiinien ja Pakka-
huoneen eteläpuolelle on tehty satama-allas
aallonmurtajineen. Nykyistä lukuisimmat
aitat on ryhmitelty suoriin ryhmiin mel-
ko lähelle niiden nykyistä paikkaa, Kiikeliin
johtavan sillan eteen. Kauppatori on saanut

nykyisen nimensä, se on myös laajentunut
aittojen siirron myötä. Paraatipaikan siivous
on suoraa seurausta rautatien rakentamises-
ta ja merikuljetusten monopolin murtami-
sesta. Uutta kaupankäyntiroolia alleviivaten
tori on saanut reunalleen kauppahallin (Karl
Lindahl & Walther Thomén, 1901). Sitä suun-
niteltiin myös Pakkahuoneenkadun suuntai-
sena torin pohjoispuolelle ja nk. Nordgre-
nin rantaan, jonka salmi erotti Pikkusaaresta
rannan oikaisuun saakka. (Flinck & Mäkelä,
2001)

Vuonna 1940 satama-allas on kaivettu um-
peen, Bergbomin makasiinin jäädessä muis-
tuttamaan vinolla asennollaan kadonneesta
ranta-alueesta. Altaan häviäminen sijoittaa
makasiinin nykyisen pyöräreitin keskelle.

Yllä:

Kuva 13. Torinrannan aitat ovat olennainen osa Oulu-kuvastoa

Edellinen sivu:

Kuva 11. ja kuva 12. Aitoissa on monenlaisia pikkuliikkeitä ja ravintoloita

Pakkahuoneelle johtavan Pakkahuoneenkadun pohjoispuolelle on rakennettu linja-autoasema ja eteläpuolelle tankkausasema kiinni nykyisin paikalla oleviin aittoihin. Muut, määrältään kutistuneet aitat on ripoteltu Meritullin urheilukentän laitamille. Tulevina vuosikymmeninä autoilu näkyy Kauppatorilla yhä selvemmin lisäntyneen pysäköintitilan muodossa.

(Meinilä, 2007, s. 19)

Jaatisten suunnitelma

Yleiskaava-arkkitehti Irma Mikkola pyrki 1960-luvun alussa keskittämään hallinto- ja kulttuurirakennuksia veden äärelle alleviivaamaan keskustan merellisyyttä. Hänen piirtämänsä kaupungin hallinto- ja kulttuurikeskuksen järjestelykaavio ja ehdotus asemakaavan muutoksesta johtivat vuonna 1962 kaupungin järjestämään arkkitehtuurikilpailuun hallinto- ja kulttuurikeskuksesta. (Arkkitehtitoimisto Pia Krogius, 2012, s. 8)

Kilpailuohjelmassa määritetään kauppahalli säilytettäväksi, torin säilyessä entisellä paikallaan. Alueelle toivottiin muodostettavan juhla-aukion ja koska keskustassa oli pulaa autopsäköinnistä, katsottiin paikoitusalueiden runsas mitoitus suunnitelmalle eduksi. (Kilpailuohjelma, 1962)

Kilpailuun jätettiin 26 ehdotusta, joista voittajaksi nousi ehdotus ”Saari”, tekijöinä arkkitehdit Marjatta ja Martti Jaatinen, avustajinaan arkkitehti Ruedi von Wartburg ja arkkitehtiylioppilas Paavo Perkkiö. Ehdotuksen ydin on siirtää monumentaalikeskuksen tärkein rakennusryhmä (teatteri, konserttisali, kirjasto ja virastotorni) rannan edustalle omalle tekosaarelleen. Rantakadun korttelit on purettu ja niiden tilalle on ehdotettu pistemäisiä virastotaloja, kulttuurirakennuksia sekä paikoitustilaa. Väliin jäävälle alueelle jäävät tori kauppahalleineen, juhla-aukio (nyk. toria likempi parkkipaikka) sekä suuri pysäköintialue pohjoispäädyn hotellin edessä. (Arkkitehtitoimisto Pia Krogius, 2012, s. 8–9)

Rantakadun rakennukset säästettiin, konserttisalia tai virastotornia ei rakennettu.

Kuitenkin suuri pysäköintialue jäi kallio-parkinkin valmistumisesta huolimatta. Juhla-aukio on aksentoitu kiviportailla, jotka laskeutuvat torille, vaikka aukion paikka on nykyisin parkkialue. Sen ruutukaava-alueen puoleinen osa nimettiin 1997 Martti Ahtisaaren aukioksi paikalla olleen suomen toiseksi vanhimman huoltoaseman purkamisen jälkeen. (Mäkikangas, 2006)

2010-luvulla paikalta on purettu 1900-luvulla rakennettu tiilirakennus paikalle suunnitellun torihotellin tieltä. Hotellin ja kaupahallin väliin on suunniteltu katettua talvitoria, mutta keväällä 2019 projekti on jäissä, rakennuspaikan ollessa rakennusmonttu.

TORIN ONGELMAT JA KEHITYSEHDOTUKSET **Sosiaalinen harmaakaihi**

Kauppatorin nykytilannetta tarkastellessa vastaan iskee avaruus, joka ei viesti aukion olemassaolosta. Reunustavat rakennukset ovat matalia, mutta se ei olisi ongelma jos niiden läsnäolo ei hukkuisi pitkiin vistoihin torin kahdella reunustalla. Rajautuminen suiston rantaan on luonnollinen, perusteltu ja paikalle omaleimaisuutta antava, mutta

pohjoispäädyn loputonta näkymää ei voi perustella muulla kuin kaupunkisuunnittelun keskeneräisyydellä. Kiviportailta katse jatkuu yli parkki- ja tiealueiden, terminoituen hallitsevaan hotelliin kahdensadan metrin päässä torin keskeltä. Torin tila ikään kuin valuu kaukaisuuteen.

Tilanne on jäänne Jaatisten monumentaali-keskus-suunnitelmasta, jonka valtava aukio oli ajanmukaisuuteen nojaten perusteltu ratkaisu. Pysäköintiratkaisujen kehityttyä (kallioparkki Kivisydän 2015) ja kävelypainotteisen kaupunkisuunnittelun ihanteiden levittäytyttyä Ouluun ei kuitenkaan kaupungin paraatipaikaksi tarkoitettulla alueella ole sijaa kaikkien 50 vuotta vanhojen ratkaisujen säilyttämiselle.

Jan Gehl käyttää kirjassaan Elämää rakennusten välissä (1971, 2011, s.65) termiä sosiaalinen näkökenttä kuvaamaan etäisyyttä, jolta ihminen pystyy luotettavasti tunnistamaan toisen ihmisen. Vaikka ihmisenäkö pystyy käsittelemään ja tunnistamaan jopa kilometrin päässä olevia kohteita ihmisiksi, 100 metrin etäisyydellä hahmoista tulee yksilöitäviä aistihavaintoja. Sadan ja seitsemänkymmenen metrin välissä voidaan melko

Seuraava sivu:

Kuva 16. Oulun Kauppatorin pitkä vista, 2019

Edellinen aukeama, vasemmalta:

Kuva 14. Aittojen läheisyyttä, 2018

Kuva 15. Teatteri talvella 2018

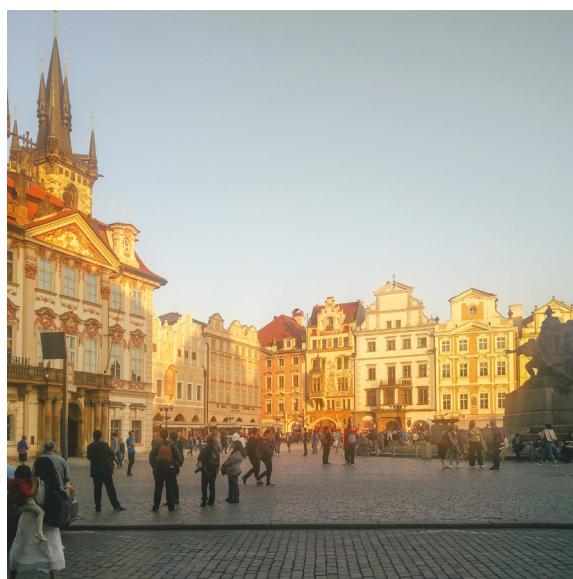

luotettavasti lukea tämän yksilön tekemä toiminta ja esimerkiksi ikä. Tunteet välittyvät 20–25 metrin etäisyydeltä.

Tätä sosiaalista näkökenttää on hyödynnetty kaupunkisuunnittelussa aina, ennen tieteellisten termien keksimistäkin. Ihmisen on mukava oleskella tilassa, jossa voi tarkkailla muiden ihmisten tekemisiä heidät hahmottaen. Siksi Piazza del Campon reunamat täyttyvät vuodesta toiseen ja Oulun Rotuaarin aukion, huomattavasti kaupungin urbaaneimman aukiotilan, penkeillä istuu ihmisiä myös syksyn säässä. Esimerkkinä muutama eurooppalainen aukio tai tori 2000 vuoden ajalta:

- Efesuksen muinainen agora – n. 117 x 117 metriä
- Siennan Piazza del Campo – n. 85 x 115 metriä
- Rennesin Place de la Mairie – n. 70 x 82 metriä
- Lontoon Trafalgar Square – n. 103 x 95 metriä
- Prahan vanhan kaupungin tori – n. 90 x 107 metriä
- Varsovan vanhan kaupungin tori – n. 90 x 70 metriä
- Tukholman Medborgarplatsen – n. 90 x 70 metriä
- Helsingin Senaatintori – n. 70 x 125 metriä
- Helsingin Hietalahden tori – n. 85 x 90 metriä
- Turun Kauppatori – n. 120 x 120 metriä
- Viipurin Kauppatori – n. 70 x 90 metriä

Oulun Kauppatorin alue on mitoiltaan n. 70 x 105 metriä, jos mitataan Kauppahallin ja ki-viportaiden väli, sekä Rantakadun ja laiturialueen välimatka. Ravintola-aitoilta laiturialueen kevyen liikenteen väylälle on noin 90 metriä. Mitoiltaan Oulun Kauppatori solahtaa mukavas-ti pitkään eurooppalaiseen toriperinteeseen, joka on pitkällä kokemuksella hyväksi havaittu. Kuitenkin pohjoisen ihmisen sosiaalisen näkökentän ylittävä näkymä vesittää torin potentiaa-lin.

Kuva 17. Saippuakuplia Wrocławin torilla, 2017

Kuva 18. Tallinnan Vanhan kaupungin tori, 2015

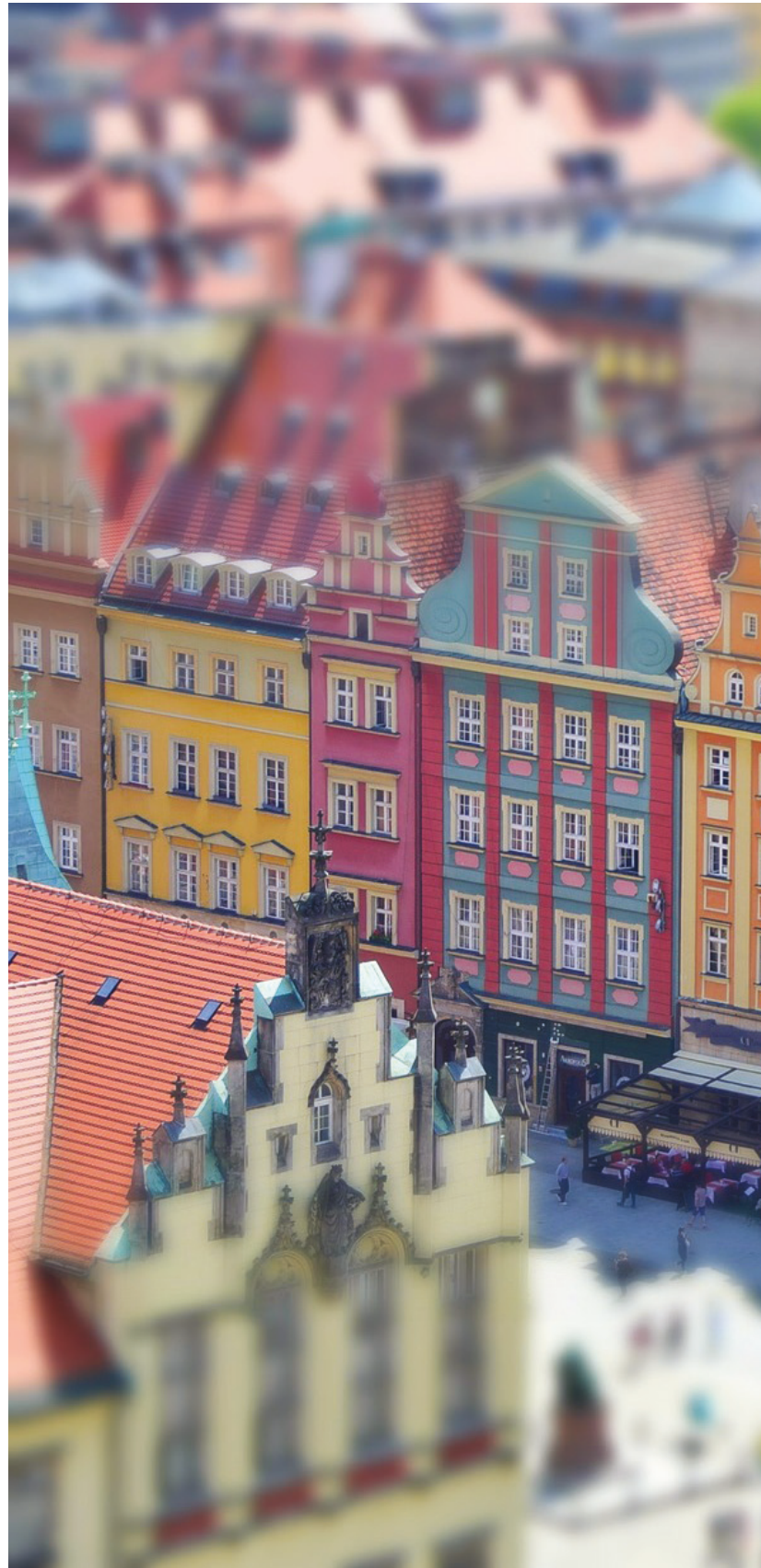
Kuva 19. Prahan keskusaukio, 2018

OMAKOHTAISIA KOKEMUKSIA EUROOPAN TURUILTA JA TOREILTA Toreista ja aukioista

Olen ollut pitkään kiinnostunut aukoiden dynamiikasta, jo ennen kuin astuin sisälle teoreettisen arkkitehtuurinopiskelun maailmaan. Olen kotoisin pieneltä Pohjois-Pirkanmaalta kylältä, jonka merkityksettömän oloinen kylänraitti muuttuu keskikesän Noitakäräjien – paikallinen juhlasarja, joka ammentaa Suomen viimeisen noidan Antti Lieroisin myytiksi venyneestä viimeisestä päivästä – aikaan ihmisiä kuhisevaksi, metrilakun tuoksuiseksi tungokseksi. Tuttuja tulvii vastaan, kaupungista saapuneet mökkiläiset saattavat ensi kertaa paikalle osuessaan olla hämääntyneitä tavallisesti uinuvan pitäjän piristysruiskeesta.

Tori merkitsee minulle lupausta päämäärättömästä huvista. Se on odottava tunne useista kierroksista kojujen lomassa, löytämättä edelleenkään mitään ostettavaa, kaduttavista heräteostoksista, yllättävistä kohtaamisista ja tutuista, mutta silti eksoottisista herkuista. Ajanvietettä ilman velvollisuuksia tai pakkoa, joka saattaa päättyä tunnin istuskeluun, ihmisten piirtämiseen tai ystäviin törmäämiseen.

Aukiot ja torit ovat olleet keskeisiä tuon tunteen herättelyssä riippumatta asuinpaikasta. Muutettuani Ouluun Rotuaari on ollut aina paikka, jossa on jokin mahdollisuus ajanviettoon, vaikka mitään varsinaisesti ei tapahtuisikaan. Tori on kaupungin itseoikeutettu

Kuva 20. Wrocławin torin rakennuksia
Martina Schwab, Pixabay

kokoontumispaikka, piste, jossa yleensä kohtaavat kaupungin mielenkiintoisin arkitehtuuri, erilaiset ihmiset, mielipiteet ja tapahtumat. Siksi mielenkiintoinen ja kehityskelpoinen tori oli minulle tärkeä lähtökohta tässä opinnäytetyössä.

Kiinnostuin Keski-Eurooppalaisesta elämänmenosta kun sain tietää iso-isoäitini olleen puolalainen, joka muutti Viipuriin ja sitä kautta perheineen kotikonnuilleni. Lukiossa luin erään Keski-Eurooppalaista kahvikulttuuria käsitelleen kirjan, joka vaikutti alueen kulttuurilliseen kokemiseen vahvasti. Yliopistossa oli mahdollisuus lähteä vaihto-opiskelemaan Puolan Wrocławiin, joten muutin sinne puoleksi vuodeksi.

Olin käynyt Prahassa kerran ennen Puolaan muuttoa, mutta muuten keskinen Eurooppa oli minulle käymätöntä aluetta. Nuo puoli vuotta Keski-Euroopan sydänmail-

Yllä:
Kuva 22. Superkilen, Kööpenhamina,
Tanska
Ella Pitkäkoski, 2017

Edellinen sivu:
Kuva 21. Wrocławin torin rakennuksia

la opettivat minulle kuitenkin, millainen tori voi parhaimmillaan olla. Seuraavissa kappaleissa tarkastelen vierailemiani toreja Keski-Euroopassa, Skandinaviassa ja Suomessa.

Keski-Eurooppa

Kauppareitien risteys on kautta aikain ollut luonnollinen paikka sijoittaa tori. Niin myös Böömin sekä Sleesian ja Vähä-Puolan osissa Keski-Eurooppaa, jossa sijaitsevat Praha, Wrocław ja Krakova.

Prahan toria voi kuvailla muodoltaan orgaaniseksi. Torin toimintaa ja järjestystä määrittelevät Tyn tuomiokirkko, Pyhän Nikolauksen kirkko ja kaupungintalo. Näiden kiinnostuspisteiden välit täyttävät kirjavissa pastellisävyissä vaihtelevaa kudosta muodostavat kivitalot. Turistien pääreitti kulkee Kaarlen sillalta astronomisen kellon ohi kaarevaa eteläpuolta pitkin ohi goottilaisen Tyn kirkon. Tori tarjoaa vaihtelevia näkymiä ja yllätyksellisiä kulmia, sopukoita pilsnerilasilliselle tai katuesiintyjälle.

Vanha puolalainen pääkaupunki Krakova voi ylpeillä mahtavalla torillaan. Rynek (puol. ren- gas, tori) on suunnilleen 200 x 200 metriä, ja on suunniteltu keskiajalla tyypilliseen shakkilautatyylisiin. Sen jokaiselta sivulta pitäisi ihanteellisesti johtaa kolme katu, mutta eteläinen nurkka on poikkeus tähän sääntöön. Vanha kauppareitti on jätetty leveämmäksi diagonaaliksi joka johtaa Krakovan linnalle sekä puistovyöhykkeeksi muutetun kaupunginmuurin eteläportin paikalle. Krakovan toria hallitsevat korkeuksiin kohoava Marian basilika ja sen vas-

Kuva 23. Prahan keskusaukio Staroměstské náměstí

Kuva 24. Krakovan Vanhankaupungintori, Rynek Główny lokakuussa 2017

Kuva 25. Krakovan Rynek

Kuva 26. Wrocławin Vanha Kaupungintalo
(n. 1299–1560)

Kuva 27. Wrocławin Rynek

Kuva 28. Wrocławin Rynekiä ympäröiviä rakennuksia syksyllä 2017

taparina keskelle toria sijoittuva vanha kauppahalli (puol. sukiennice, kangashalli), joka toimi pääasiassa tekstiili- ja nahkakaupan keskuksena ja monumenttina valmistusalojen tärkeydelle. Nämä kangashallit ovat tyypillisiä pohjoisen manner-Euroopan ja Britannian toreilla, mutta Puolassa niitä tapaa erityisesti aukion keskeltä. Vaihtokaupungissani Wrocławissa Rynekin muoto on säännöllisempi kuin Krakovassa, mutta se on johdettavissa merkittävään uudelleenrakennukseen toisen maailmansodan jälkivuosina. Vaikka olevia perustuksia on hyödynnetty varmasti niin pitkälle kuin mahdollista, on luultavasti muutamia nitkahduksia suoristettu. 90 prosenttisesti tuhotun kaupungin keskusta on ennallistettu rakkaudella, eikä eroa Krakovan säilyneeseen vanhaan kaupunkiin huomaa laadullisesti kuin harjaantunut silmä.

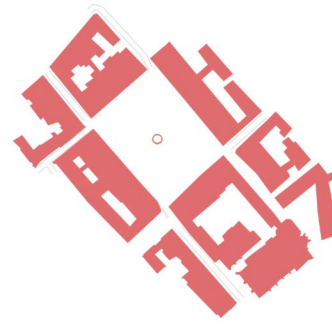
Ilmakuvia vertaillessa silmään pistää kuitenkin varsinkin julkisivujen takainen korttelirakenne, joka on säilyneessä Krakovassa huomattavasti syvempi ja kompleksimpi. Wrocławin Rynekillä on merkille pantavaa nykyaikaisempi katujen avautuminen torille sen reunoista. Lounaiskulmasta aukeaa pienempi Suolatori, jolla nimensä vastaisesti myydään kukkia yömyöhään. Mittakaavan vaihdos suuremmasta tilasta pienempään käydessä on voimakas, reunustavien talojen pysyessä suunnilleen 15 metrin korkuisina ja väreiltään voimakkaina.

Wrocławin Rynekinkin keskellä on kangashalli – tai oikeastaan siitä muistuttamassa noin korttelin kokoinen tiivis rakennusrypäs. Se ei

ole kaupungin koordinaatistossa, vaan sen tahdin määrää viereinen vanha raatihuone. ”Vinon” keskuskorttelin joka sivulle muodostuu näin ikään kuin oma pieni aukionsa. Tämä pilkkominen keskikorttelin avulla tekee suuresta, 160 x 200 metrin kokoisesta keskustorista miellyttävän ja ihmiskeskeisen kokemuksen.

Myös Varsovan vanhan kaupungin tori on ennallistettu viime sodan jälkeen, osittain käyttäen Wrocławista kuljetettuja raunioiden tiiliä rakennusaineena. Vietin torilla muutamia kymmeniä minutteja tavallisena tiistaina odotellessani bussin lähtöä, eikä sinänsä pittoreski tori vakuuttanut elävyydellään. Se on tiivis, keskiaikaisen oloinen ja rauhallinen miellyttävine taloineen, mutta jokin liekki jäi uupumaan ja jätti hieman lavastemaisen loppuvaikutelman. Keskikesällä tilanne voi olla erilainen.

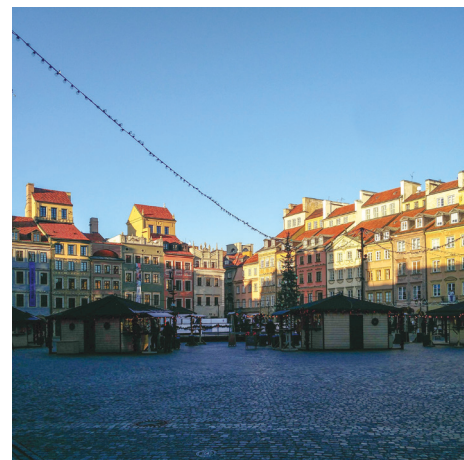
Tallinnan tori ei varsinaisesti sijaitse Keski-Euroopassa, mutta on tunnelmaltaan hyvin saksalaistyylinen. Tämä johtuu pitkästä saksalaisperinteestä Hansakaupunkina sekä Saksalaisen Ritarikunnan vaikutusvallasta balttiassa. Tallinnan Raatihuoneentori on muodostunut alakaupungin yhdistyessä 1200- ja 1300-lukujen taitteessa. (Visit Estonia, 2019) Sen epätasainen, intiimi muoto houkuttelee aukiolle, jota hallitsee keskiaikainen raatihuone arkadeineen. Torille johtaa neljä suurempaa ja muutama pienempi katu, joiden sijoittuminen varmistaa lyhyet vistat. Sittämäinen kompositio varmistaa Raatihuoneelle arkkitehtonisen taustan, jota vasten on otettu useat lomakuvat. Varsinkin

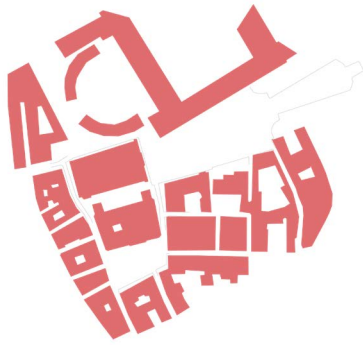
Kuva 29. Varsovan Rynek Starego Miasta

Kuva 30. Tallinnan Raekoja plats

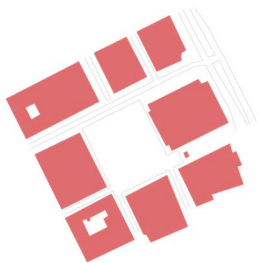
Kuva 31. Varsovan vanhan kaupungin uudelleenrakennettu Rynek talvella 2017

Kuva 32. Tukholman vanhan kaupungin Suurtori

Kuva 33. Stortorgetin rakennuskantaa
Sharon Ang, Pixabay

Kuva 34. Hötorget

joulun aikaan torilla tekee mieli viettää pidempiäkin aikoja kojuja kierrellen.

Skandinavia

Saksalaisvaikutus on ollut merkittävä tekijä pohjoisimman Euroopan kaupunkien kehityksessä. Tukholman Stortorgetilla voi nähdä runsaasti saksankielisiä muistokirjoituksia, myös talojen nimissä vilahtelee saksalaisia sukunimiä. Keskiaikainen Suurtori sijaitsee Stadsholmenin saaren korkeimmalla kohdalla, viettäen loivasti länteen. Torin epätasaisuus heijastelee luultavasti saaren alkuperäistä muotoa. Vaiheissa rakentunutta toria ympäröivissä taloissa näkee saksalaisia vaikutteita, kun taas pohjoisreunaa dominoiva Pörssitalo edustaa ranskalais- ta rokokoota. Pörssitalon paikalla sijaitsi ennen kaupungin raatihuone. Intiimin aukion talot vaikuttavat korkeammilta kuin todellisuudessa ovatkaan, sillä torin mitat ovat vain noin 35 x 50 metriä. Viehättävä miljöö koostuu kapeiden katujen ja kujien verkoston tarjoamista yllätyksistä.

Tukholman Heinätori (ruots. Hötorget) on ilmakuvassa tiiviisti rajattu, intiimi aukio, mutta todellisuus on toinen. Sen reunoja kiertävät suuret rakennusmassat: elokuvateatteri, konserttitalo, tavaratalo, Tempohuset ja kaakon suuret modernistiset tornitalot. Vihannestorina ja sunnuntaisin kirpputorina toimiva tori kutistuu ympäröivien talojen voimasta. Keskeinen paikka ja monipuoliset toiminnot varmistavat, että aukio on täynnä elämää aamuvarhaisen torihyörinästä illan kulttuurikäynteihin.

Kööpenhaminan Israels Plads jakaa samoja historianvaiheita Oulun Kauppatorin kanssa. Se oli osa kaupungin linnoitusketjua, kunnes kaupungin levittyä muurien ulkopuolelle se muuttui kaupankäynnin paikaksi. Vuoteen 1954 paikalla oli Grønttorvet nimellä tunnettu vihannestori. Kaupungissa oli painetta autoilun lisääntyessä lisätä parkkipaikoitusta, joten torista tuli parkkipaikka. (COBE, 2019)

2000-luvulla aluetta alettiin kehittämään, oletettavasti Jan Gehlin ajatusten ohjaamana. Vuonna 2011 aukion pohjoispäähän valmistuivat kaksi kauppahallia, jotka katkaisevat hyvin pitkän näköyhteyden Ørstedsparken-puistoon ja muodostavat pienimuotoisen (30 x 70 metriä) aukion kauppahallien pohjoispuolelle. Eteläpuolen suunnittelusta järjestettiin kilpailu 2008, jonka voitti kööpenhaminalainen toimisto Cobe. Suunnitelman ydin on ”peitto” joka peittää alleen autot ja jättää päälle tilaa aktiviteeteille. Aukiolle on muodostettu istuskeluportaita, paikkoja skeittaukseen sekä kolmen koulun yhteinen leikkipuisto. Alue valmistui 2014, käsittäen 70 x 135 metrin alueen.

Aukiosarja on suuri, mutta monipuoliset toiminnot, pyöräreittien kulkeminen sen läpi, istuskelupaikkojen riittävyys sekä ympäröivien uusrenessanssitalojen runsas kehys tekevät kokonaisuudesta miellyttävän.

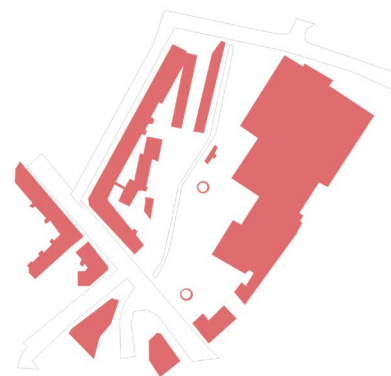
Kööpenhaminan keskustan luoteispuolella, Nørrebroon kaupunginosassa sijaitsee julkinen puistoalue Superkilen, joka avattiin 2012. Ongel-

Kuva 35. Israels Plads

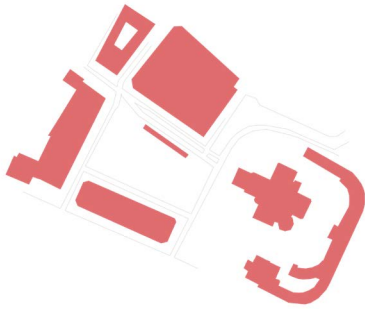
Kuva 36. Israels Plads, Cobe 2014
Jens Cederskjold, Wikipedia Commons

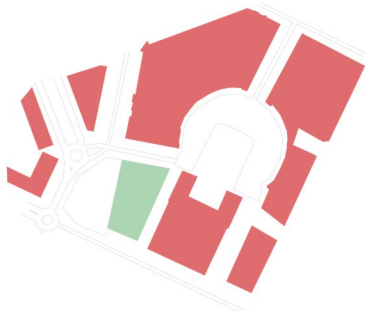
Kuva 37. Superkilen

Kuva 38. Superkilen keväällä 2017, BIG, Topotek1 & Superflex 2011

Kuva 39. Oslon Stortorvet

Kuva 40. Fridtjof Nansens plass

malähiön maineessa ollutta osaa kaupungista pyrittiin ehostamaan uudella puistolla, joka olisi alueen sydän. Superkilen koostuu aukiomaisesta, kirkkaanvärisestä urbaanista tilasta ja ko-meetan pyrstön lailla siitä pohjoiseen kaartu-vasta puistosta. Läpi kulkeva pyörätie yhdistää sen keskusta. Aukiota on pyritty aktivoimaan erilaisin kalustein, pinnoitteen värien vaihte-lulla sekä maastonmuokkauksella. Kumpuile-va, valkoisin viivoin tehostettu maisema, jon-ka läpi pyörät suhaavat, on vaikuttava. Alueen suunnittelivat Kööpenhaminan kaupungin toi-meksiannosta arkkitehtitoyisto BIG, maise-ma-arkkitehtitoyisto Topotek1 ja taiteilijaryh-mä Superflex.

Oslon Stortorvet on Oslon tuomiokirkon edus-talla sijaitseva tori. Se oli alkujaan kaupun-gin kauppatori, mutta menetti merkitystään Youngstorvetille. Nykyään se toimii raitiovau-nujen tärkeänä pysäkinä, joka on johtanut pohjoissivun leveään tielinjaukseen. Kompak-tista koostaan huolimatta se onnistuu olemaan hieman sekava kokonaisuus, jonka kahdella si-vulla on useita vanhempia taloja, lännessä suuri ja hallitseva modernistinen toimitotalo ja idäs-sä tuomiokirkko. Tori rajautuu huonosti idässä, kirkon ottaessa tilaa itselleen.

Oslon toinen merkittävä aukio on kaupunginta-lon edustalla sijaitseva Fridtjof Nansens plass. Sen hevosenkenkämuoto tuo mieleen Berninin ja Pietarinkirkon. Kompositio tuo mieleen Ita-lian ylväällä aksiaalisuudellaan ja kivijalkakah-viloineen. Aukio on hyvän kokoinen ja ainakin

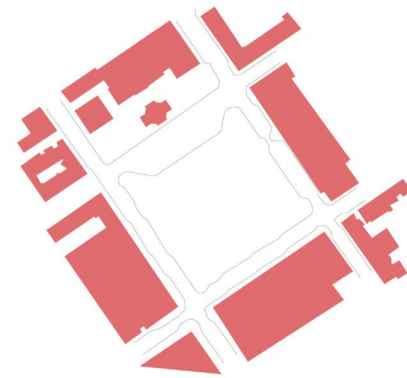
suljettu. Nobel-palkintoseremoniastaan tunnettu kaupungintalo hallitsee suvereenisti aukiota, sisäänkäyntiportaikon valuessa kohti Kuninkaanlinnan puistokatua. Sijainti puistokadun ja suosituksen rantakatu Strandenin välissä tekee paikasta mainion läpikulkuaukion.

Kotimaa

Turun vanha Suurtori sijaitsee Turun tuomiokirkon lounaispuolella. Se oli kaikkien valtakunnan pääteiden risteyskohta, kuten myös portti Itämerelle Aurajokea pitkin. Tori on nykyään kirkon suuntaan avoin, mutta vuoden 1827 suurpaloon saakka rakennusrintama sulki torin kapeaksi, vain alle 30 metriä kapeaksi ja pisimmillään 120 metriä pitkäksi aukioksi. Nykytilassaan vanha Suurtori laajenee visuaalisesti esteettömänä käsittämään Porthaninpuiston, Brahenpuiston, Tuomiokirkonpuiston ja Tuomiokirkonpuiston laajuisen alueen. Kirkko hallitsee aluetta, jota vielä 200 vuotta sitten jäsensi vanha Tuomiokirkon kortteli.

Kuva 41. Turun Suurtori ja kirkkopuisto

Kuva 42. Turun kauppatori

Turun kauppatori on laaja, liikennealueet mukaan luettuna 150 x 150 metriä sivuiltaan oleva joukkoliikenteen solmukohta ja Turun kaupan keskipiste. Sitä sivuavia katuja levennettiin rakennusten kustannuksella sotien välisenä aikana, mutta purkamiset jatkuivat 1970-luvulle saakka. Nykyään toria reunustaa joukko rakennuksia eri aikakausilta. Ne ovat matalanpuoleisia kannatellakseen torin laajaa alaa, suurentaen sitä visuaalisesti. Torin pohjoislaidalla näkymän pituus korostuu, kos-

ka keskellä sivua on ainoastaan Turun ortodoksinen kirkko, jonka laidoilta katse pääsee karkaamaan 200 metrin päähän kirkon takana olevien rakennusten räystääisiin. Tori varmasti hyötyisi sille rakennettavasta kauppahallista tai vastaavasta toiminnosta jäsentelyn puolesta.

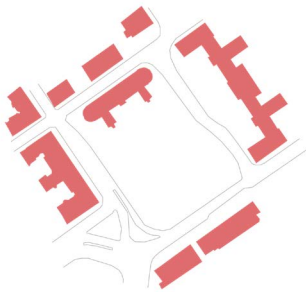
Helsingissä on useita merkittäviä torialueita ja aukioita. Niiden ylivoimainen kuningas on tietenkin Senaatintori, maamme ykkös-

Kuva 43. Kauppatorin merellinen fasadi on rikas.
Tapio Haaja, Pixabay

Kuva 44. Helsingin kauppatori

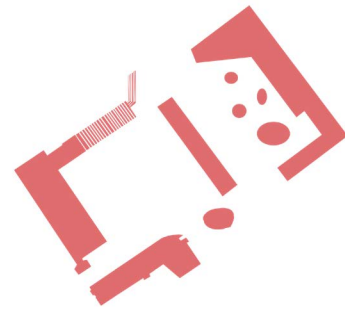
Kuva 45. Hietalahden tori

käyntikortti ja esimerkki tyylikkäästä Empire-kaupunkisuunnittelusta. Sen monumentaalinen ilme on ankara, mutta näkymä vanhoihin torikortteleihin tuomiokirkon portailla istuen on miellyttävä.

Helsingin kauppatori on ainakin kartalla sekava sekoitus mutkittelevaa satama-allasta, monumentaalista arvotalojen rivistöä sekä päätteetöntä näkymää Esplanadin suunnasta. Onneksi kaupunkisuunnittelu on ollut fik-sua, sillä Esplanadin näkymää katkoo välissä mm. Runebergin patsas. Näin Enso-Gutzei-tin pääkonttoria ei tarvitse tihrustaa Ruot-salaiselta teatterilta saakka, vaikka ilmeisen monelle olisi helpotus, jossei sitä tarvitsi-si nähdä lainkaan. Itse kauppatori on char-mikas tuulahdus vanhan ajan toritunnelmaa. Sen taustana olevat Presidentinlinna, Korkein oikeus, Ruotsin suurlähetystö sekä Helsingin kaupungintalo kannattelevat kohti Uspenskin katedraalia valuvaa toria. Edessä aukeava sa-tamanäkymä talonkorkuisine risteilijöineen ja taustalla pilkottavine ulapoineen edesautta-vat kokonaisuuden kasassapysymistä. Laut-tapysäkit tuovat alueelle onneksi muitakin kuin turisteja, mutta autojen läsnäolo ihme-tyttää: torikauppiaiden autojen lisäksi torilla on parkkialue. Ristiriitainen alue on omalaa-tuinen ja erottamaton osa Helsingin merijul-kisivua.

Hietalahden torin mieleenpainuvien piirre on sen kauppahalli. Bulevardin suuntaan ryh-

dikkyyttä tuo vanha Polysteekki, sittemmin Metropolian päärakennuksena toiminut talo. Etelässä vanhan Sinebrychoffin tehdasalueen asialliset rakennukset tuovat luonnetta, lännen talot ovat 20-luvun klassisismia sekä uusrenessanssia. Muuten hyvin rajautuvaa toria vaivaa lounaiskulman vuotaminen kohti Helsingin telakkaa. Tilaa vievä liikennehässäkkä vaikeuttaa torin saavuttamista rannasta.

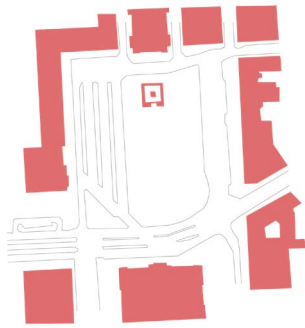

Kuva 46. Narinkkatori ja Lasipalatsin aukio

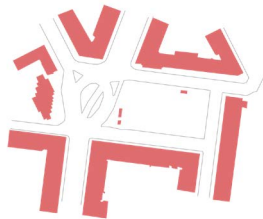
Kampin Narinkkatori ja Lasipalatsinaukio muodostavat mielenkiintoisen aukioparin. Toinen on vastavalmistuneen Amos Rex-taidemuseon kattoikkunoiden kumpareiden elävöittävä, hauska kaupunkikulttuurikehto, kun taas toinen tuulenvispoma feissaripujotteluareena/politiikkatori. Näitä kahta kolikon puoliskoa erottaa vanha venäläiskasarmi. Ihmisvirrat kulkevat Simonkadun puolel-

Kuva 47. Lasipalatsin aukiolla kumpuilee taidemuseo Amos Rex, 2018

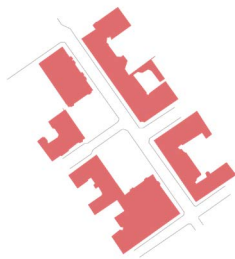

Kuva 48. Rautatientori

Kuva 49. Töölön tori

Kuva 50. Fredrikintori

ta Kampin kappelin ohi Kampin keskuksen metroasemalle, ostoksille tai busseihin lähelle ja kauas. Usein läheisen keikkapaikan jono ulottuu Narinkkatorin puolelle, turistien etsiessä infopistettä ja skeittareiden kokeillessa graniitin kitkaisuutta Salomonkadun portaissa. Narinkkatoria ympäröivät massiiviset rakennukset, Lasipalatsin aukion mittakaava on inhimillinen ja rauhallinen, horisontaalisen funkisrakennuksen kietoessa kumpareet ja terassit syliinsä. Hauskaa on, etteivät aukiot eroa kooltaan mitenkään dramaattisesti.

Rautatientorilla kohtaavat monet Suomen rakennustaiteen historian merkittävät tyylit ja mestarit. Höijer, Saarinen, Tarjanne ja Revell ovat sopuisasti rinta rinnan. Torin merkittävin piirre siltä lähtevien bussien lisäksi on Ateneumin ja Kansallisteatterin välinen akseli. Vaikkakin vaikuttava, on välimatka kovin pitkä, 200 metriä. Poikkisuunnassa rautatieaseman ja Mikonkadun rakennusten välissä on 160 metriä. Vaikuttava tori olisi vielä parempi arkkitehtuuribongauspaikka, jos Kai-vokatu olisi kapeampi ja Vilhonkatu ei jatkuisi bussilaitureille. Toiminnallisesti se olisi tietenkin katastrofi, ellei busseja saisi maan alle. Paha Ateneumia on tosin siirtääkään.

Töölöntori on funkistalojen saartama kaupunkimainen tila. Korkeiden talojen vaikutelmaa syö kuitenkin lännenpuoleinen Runeberginkadun, Topeliuksenkadun ja Tykistönkadun risteys, jolle lisää sekavuutta suora raitiotielinjaus Runeberginkatua pitkin. Var-

sinkin kesäisin tori on kuitenkin inhimillinen ja töölöläisen lähetyttävä kokonaisuus, jonka päätteenä lännessä on Juha Leiviskän suunnittelema kulttuuritalo Sandels ja Hilding Ekelundin suunnittelema koulu johon em. liittyy. Ohiajavat raitiovaunut ja erkkeerien rytmittämät rauhalliset julkisivut ovat töölöläisyyden ylistys.

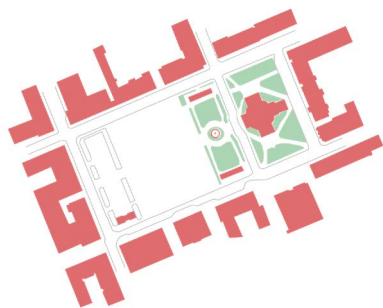
Punavuoren kätköistä yhtäkkiä putkahtava Fredrikintori on urbaani yllätys Iso Roobertinkatua länteen harhailevalle. Lars Sonckin suunnitteleman Metodistikirkon spiira nousee solakasti korkeuksiin kortteleista kaiverretun pienen aukion ylle. Sittämäisen leveä torimuoto kaipaasi keskelle jotakin kiintopistettä paikalle, jossa kulkee Punavuorenkatu. Punavuori Block Partyjen aikaan aukio on täynnä elämää, mutta myös muulloinkin, varsinkin kesäaikaan siellä on arkisinkin erilaisia mielenkiinnon herättäviä toimintoja katukahvilasta performansseihin. Mittakaava on miellyttävä, torin tuoma häiriö Fredrikinkadussa iloinen yllätys.

Maakuntakeskusten toreilla on muutamia yhteisiä piirteitä. Hämeenlinnan, Vaasan, Kotkan, Joensuun, Lahden ja Porin torien kahtasivua seuraavat autokadut. Toreihin rajautuu yleisesti puistoalueita ja niiden alueelle tai välittömään läheisyyteen on sijoitettu paviljonkimaisia kioskeja, kahviloita ja vastaavia toimintoja. Tyypillisesti reunustavat talot on rakennettu sotien jälkeen, yleistä on löytää torin viereltä suuria liikekolosseja 70

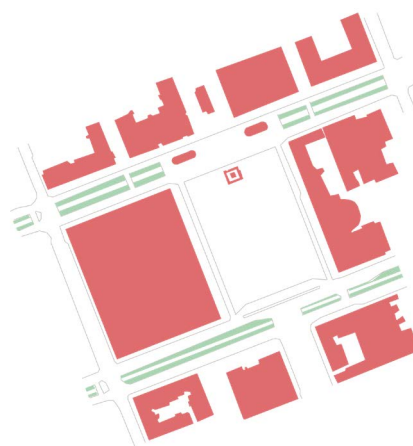
– 90-luvuilta. Hämeenlinnan tori on yleisilmeeltään vanhempi, sitä dominoi itäpuolella ”Pohjoisen Pantheon”- lisänimeä kantava pyöreä kirkko. Vaasan toria suorastaan varjostaa Viljo Revellin suunnittelema Revell Center. Kouvolan torilla tunnelma ei ole niin futuristinen kuin ilmakuva antaa olettaa. Yksittäin seisovat sodanjälkeiset talot kumartavat lounaassa häämöttävälle virastotalon betonikolossaaliselle presenssille. Jyväskylässä on edellytyksiä kehittyvillä alueilla Kankaan alueella sekä keskustassa. Varsinkin kankaan yllätyksiä tarjoava vanhan tehdasalueen rakenne mahdollistaa elävien ja inhimillisten aukioympäristöjen rakentamisen.

Seinäjoen Aalto-keskus on miellyttävä poikeus torien joukossa. Italialaisia henkäyksiä sisältävä kompositio tuo mieleen roomalaisen forumin julkisine rakennuksineen. Uuden kirjaston valmistuttua vanha on jäänyt aukiosarjan keskelle vierustamaan akselia kaupunginteatterilta Lakeuden ristille. Orgaanisella tavalla tulkittu klassinen sommitelma on onnistunut, vaikkakin Koulukatu kulkeekin akselin poikki. Harmillisesti keskus jää ydinkeskustan ulkopuolelle, vaikka karttaa katsomalla onkin selvää että sen olisi tullut olla kolmiomaisen kaupunkialueen kärjessä. Laajat viheralueet etäännyttävät keskuksen todellisesta keskustasta.

Joukosta eroaa rannikkokaupunkikaksikko, Rauman ja Tammisaaren viehättävät torimiljööt. Yksi tai kaksikerroksiset rakennukset

Kuva 51. Hämeenlinna

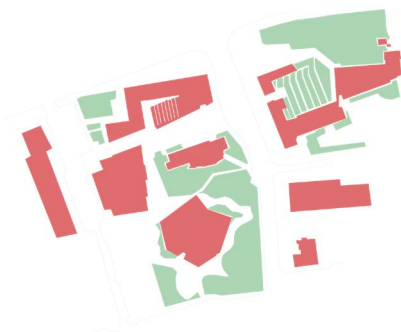
Kuva 52. Vaasa

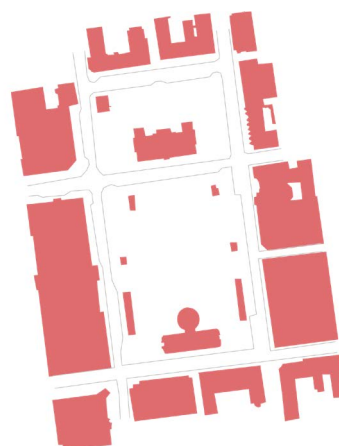
Kuva 53. Kouvola

Kuva 54. Jyväskylä, Kangas

Kuva 55. Seinäjoki

Kuva 56. Kuopio

Kuva 57. Tammisaari

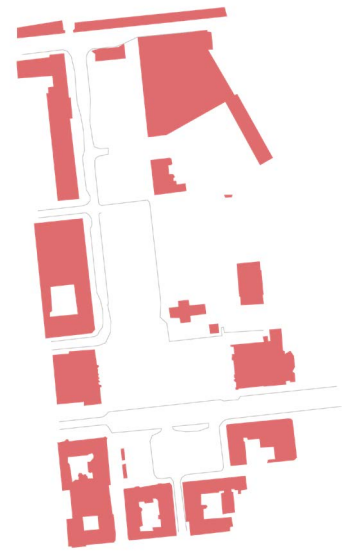

Kuva 58. Vanha Rauma

reunustavat tiiviitä toreja. Poikkeuksena näistä molemmilla on edukseensa erottuvat raatihuoneet. Tammisaaren tori on harmillisesti autojen valtaama varsinkin viikolla.

Tampereella on saman tyyppinen tilanne kuin Oulun kauppatorilla. Keskustorin näkymä jatkuu eteläreunan komeilta kivitaloilta ohi vanhan kirkon aina Finlaysonin tehdasalueelle saakka. Loputtomalla vistalla on pituutta yli 400 metriä. Raatihuoneen ja Tampereen teatterin välinen etäisyys on miellyttävä ja asianmukainen 120 metriä, joka sopii hyvin kahden merkittävän rakennuksen etäisyydeksi. Silti tori valuu Keskusvirastotalon edustan parkkikenttien autojen väliin kuin Saharan hiekka yli dyynien. Toisessa päässä Hämeenkatu katkaisee torin kuin koski, jonka katu ylittää hetkeä ennen. Jos Keskustori katkeaisi rakennuksiin vanhan kirkon tasalla ja Hämeenkadun rauhoittaisi joukkoliikenteen käyttöön, olisi tunnelma varsin toisenlainen.

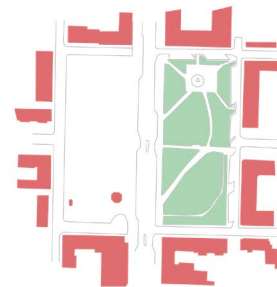
Keskustorilta etelään viettävän rinteen alta löytyy Laukontori, joka rajautuu Tammerkosken suvantoon. Rantaan on valmistunut vuonna 2018 julkinen sauna, ja ennen vain mustamakkarakojustaan tunnettu tori saa lisää pontta myös läheisestä Kehräsaaren kulttuuri- ja ravintola-keskittymästä. 2010 valmistunut Laukonsilta yhdistää torin Ratinaan. Omaperäisen torin suvantonäkymää taustoittaa tiivis rakennusrintama sekä aktiivinen Metsä Board Takon tehdas. L-mallisella torilla kojujen bulkkiosa sijoittuu saranakohtaan, pidemmällä sivulla on lisäksi parkkialue. Rannan laivat tuovat lisää toimintoja

Kuva 59. Tampereen keskustori

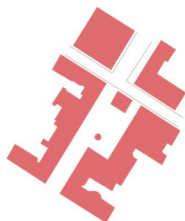
Kuva 60. Laukontori

Kuva 61. Tammelan tori

Kuva 62. Franzenin puisto

Kuva 63. Rotuaarin aukio

Kuva 64. Oulun Kauppatori, kuvaan lisätty toriho-
telli ja suistouimala.

ja sykettä alueelle.

Tammelantori on mielenkiintoinen yksilö Suomen torien joukossa. Tammelan toistaiseksi pienipuinen puistokatu erottaa aukion puoliskot toisistaan. Lännen puolella on pitkulainen torialue, kun taas itäpuolella on puisto leikki-
puistoinen. Kuten Laukontori, tämäkin tori on tunnettu lähinnä virallisena mustan mak-
karan nautintamiljöönä. Modernistinen kaupunkisuunnittelu on rikkonut ympäröivän rakennusrivistön, sijoittaen lamellitaloja kauas katulinjasta ja täyttämällä välit yksikerroksisilla liikeosilla sekä parkkihalleilla. Tori hyötyisi erityisesti länsipuolellaan perinteisten umpikortteleiden rakentamisesta suuresti. Alueeltaan laaja tori kaipaisi 6 – 8 kerroksista kehystä ympärilleen, jolloin sillä olisi kaikki edellytykset muodostua erittäin viihtyisäksi urbaaniksi monitoimialueeksi. Puiston ja torin voisi lisäksi integroida paremmin tekemällä puistokadusta shared space-tyyppisen hidasajokadun.

Oulun vanha monumentaalikeskusta rakentuu tuomiokirkon edustalle, Franzenin puiston ympärille. Puistoa ympäröivät arvorakennukset luovat rauhallisen ja miellyttävän ympäristön, jossa kirkko on itseoikeutettu valtias. Puisto on kesäaikaan kaunis, mutta silti jollakin tavalla pääosin läpikulkualuetta. Ehkä alueen arvokkuus ei houkuttele pysähtymään piknikille.

Rotuaarin aukio on Oulun urbaanein tila. Sen korkeat talot ja kapea muoto tekevät hyvin voimakkaan kaupunkimaisen kokemuksen olematta kylmä tai ahdistava katukuilu. Camillo Sitten

oppien mukaan Rotuaarin pallo ei ole keskellä, vaan ihmisten reitit kulkevat kuin vesien ohitse. Lava on hyvä katseen pysäyttävä, eikä tila pääse valumaan kohti kirkkoa. Sen mahdollistamat tapahtumat elävöittävät aukiota ja tekevät siitä kiintopisteen kaupungissa. Useat kahvilat ja penkit tekevät istuskelusta mahdollista. Syksyllä tehdysä tarkkailukokeessa aukiota käytti noin 200 ihmistä tunnissa.

Interventio

Kauppatorin imagoa ja kaupunkikuvallista merkitystä korostettaisiin kehystämällä se asianmukaisesti. Kolmelta sivultaan rakennusten rajaama tori kohottaisi myös jäljelle jäävän suistomaiseman uudelle tasolle tarjoten sille katselukehyksen. Tori hyötyisi enemmän ihmismittakaavaisesta rajautumisesta, kun sen toiminnot saisivat taustan jota vasten tapahtua. Intiimimpi torimiljö on menestysresepti, jota voidaan todistaa lukuisissa Euroopan kaupungeissa.

Rajaava rakennus tai rakennukset tarvitsevat myös toimintoja, jotka hyödyttävät torin elävyyttä lisäämällä alueella liikkuvaa ihmisvir-

taa myös virastoaikojen ulkopuolella.

Interventio torin parantamiseksi määritellään tässä diplomityössä seuraavin toimenpitein:

- **Torin kehystäminen.**

Luodaan Oulun kauppatorille kolmas julkisivu Rantakadun rakennusten ja paikalla 1800-luvun puolivälistä saakka olleiden aittojen sekä eteläosan Kauppahallin, tulevan torihotellin ja aittojen lisäksi.

- **Torin tilan valumisen katkaisu pohjoissuunnassa.** Rakentamalla torin pohjoislaita tuodaan torille intiimimpi ja ihmisläheisempi torimiljö.

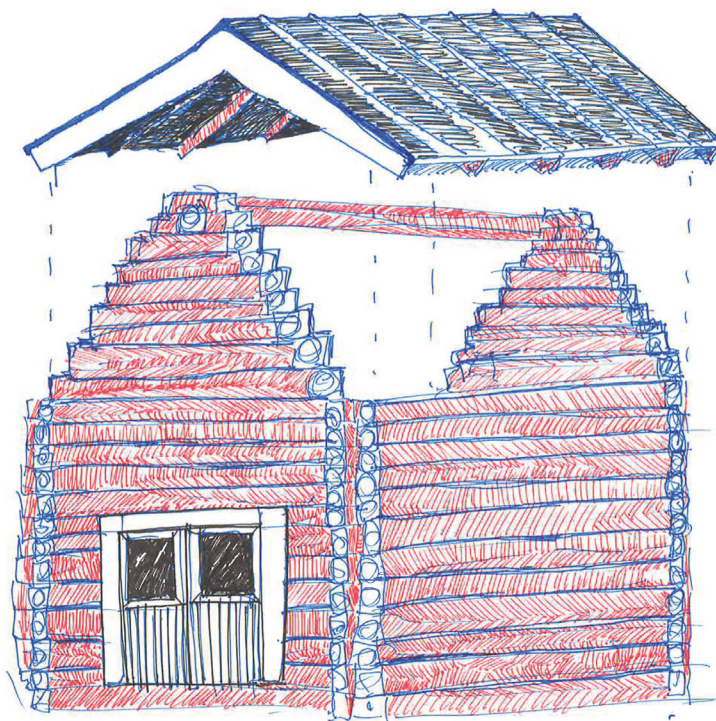
- **Toimintojen monipuolistaminen.**

Tuodaan Kauppatorille lisää elämää monipuolistamalla alueen toimintoja ja kasvattamalla ihmisten läsnäoloa eri vuorokauden aikoina.

Kuva 65. Yksityiskohta pienoismallista

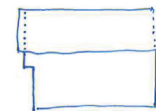
Konsepti

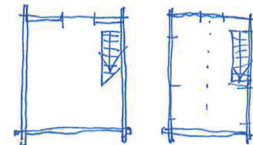
sisäänkäyntikuisti
→ korkea perustos

Luukkua
yläkerroksiin

Saattaa
olla pidemmälle
ulottuva yläkerros

Kuva 66. Tutkielma aitan typologiasta

PAIKAN ANALYYSI

Tontin koko ja suuntautuminen

Oulun Kauppatorin urbaani-tilalliseen ongelmalliseen tilaan ehdotetaan tässä diplomityössä ratkaisuksi yhtä yhtäaikaaisesti rakennettavaa rakennusta, jonka pääasiallinen kaupunkikuvallinen tehtävä on katkaista torin pitkä pohjoisnäkymä sekä kehystää torialue. Toimenpiteellä myös rajataan näkymä teatterin ohi suistomaisemaan, tuoden kaivattua merellistä tuulahdusta kaupungin paraatipaikalle.

Uudisrakennus sijoittuu torin pohjoislaidalle, nykyiselle parkkialueelle joka rajautuu koillisreunastaan Kaarlenväylän kevyenliikenteenreittiin, muodostaa Rantakadun suuntaisella reunallaan Martti Ahtisaaren aukion rajan, rajautuu torin vastaisella sivullaan ki-viportaisiin ja luoteissivultaan sivuaa rannansuuntaisesti kulkevaa kevyenliikenteen-väylää. Jaatisten suunnitelmassa alue oli

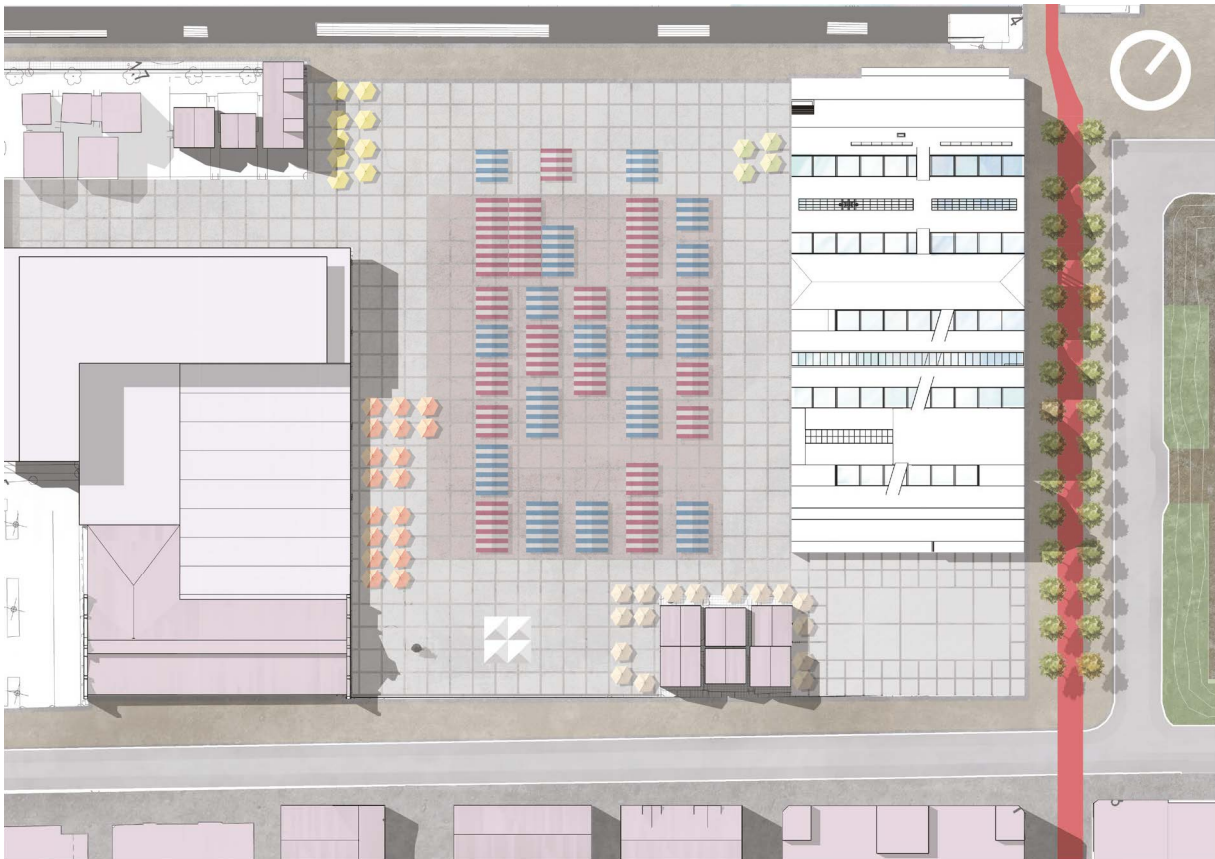

Kuva 67. Startup-keskuksen sijoittuminen kau-
punktiin. Koillispuolen parkkialueelle esitetty mah-
dollisuus laajennukseen tulevaisuudessa, jolloin
kokonaisuus muodostaisi todellisen startup hubin
pelikampuksen kanssa.

merkitty juhla-aukioksi, jonka toimintaa se tällä hetkellä surkeassa alennustilassa sivuaa vain vapunaaton teekkarikisailuissa.

Tontti on mitoiltaan noin 39 x 68 metriä (Oulun karttapalvelu) ja on merkitty asemakaavassa yleiseksi pysäköintialueeksi. Suunnitelmassa aluetta laajennetaan käsittämään myös kiviportaot ja Torinrannan kevyenliikenteenväylän varren istutusalueet, jolloin rakennettavan alan mitat ovat noin 80 x 40 metriä. Tämä on riittävä tila uuden tori-fasadin luomiseksi, sillä se kulkee lähes koko torialueen mitan. Muutoin alue tarjoaa melko helposti määriteltävän suunnittelualan rajan.

Rakentaminen tapahtuu olemassa olevassa ruutukaavan koordinaatistossa, jolloin torijulkisivu suuntautuu lounaaseen. Johtuen rajautumisesta toriin, varjostavia rakennuksia ei ole. Tämä vaikuttaa julkisivun kestävyyyteen sekä tilojen viilennyksen suunnittelutarpeeseen varsinkin lounaisjulkisivulla. Toisaalta auringonvaloa varsinkin kesäaikaan on runsaasti, mikä on hyvä valaistuksen kannalta.

Kuva 68. Asemapiirustus

Liikenne

Liikenteellisesti tontti on hyvällä paikalla. Sen kahta sivua reunustavat kevyenliikenteen reitit, joista Torinrannan on asemakaavassa merkitty pääpyörätieksi, luokkaan S. Tämä tarkoittaa, että se on priorisoitu aurattavaksi neljän tunnin kuluttua lumen satamisesta. Torinrannan väylä jatkuu torilta Raatin kautta Tuiraan ja edelleen yliopistolle. Toiseen suuntaan kuljettaessa se liittyy Torinrannan Hollihaan puiston virkistysalueisiin etelässä ja tarjoaa liikennevalottoman reitin Heinäpäältä Tuiraan saakka. Reitti on varsin aktiivinen pyöräilijöiden ja kävelijöiden sekä lenkkeilijöiden käytössä.

Torinrannan reittiä risteää toinen kevyenliikenteen reitti Kaarlenväylää pitkin. Se kulkee keskustan läpi Pakkahuoneenkatua ja Hallituskatua pitkin ohi torin Vänmanninsaareen sekä edelleen Pikisaareen ja Nallikariin, haarautuen Pikisaarella Raattiin ja sitä kautta yhdistyen jälleen Torinrannan reitin kanssa. Reitti sai Kaarlenväylän varressa ja Pakkahuoneenkadulla erottuvan punaisen päällysteen, linkittäen sen osaksi yliopistolle kulkevaa pyörien baanayhteyttä.

Koska nämä kaksi vilkasta pyöräilyn väylää risteävät tontin luoteisnurkalla, voidaan to

deta sen olevan erityisen hyvin saavutettavissa pyörällä useasta eri lähtöpisteestä ja ilmansuunnasta.

Autolla paikka on myös helposti saavutettavissa. Autoilun infraa torin ympäristössä on runsaasti: Parkkialueita löytyy rakennuspaikan lisäksi Kaarlenväylän toiselta puolelta Radissonin edustalta, Kaupunginkirjastolta, Kiikelinosaaresta sekä Kauppahallin takaa. Lisäksi Radissonin edustalta laskeutuu maan alle kallioparkki Kivisydämen sisäänkäynti. Kallioparkin lähin ylösnousu on Kauppurienkadulla 150 metrin päässä torilta. Teatteria palvelevia bussipaikkoja on Kaarlenväylän varressa.

Julkinen liikenne ei kulje enää Rantakadulla, vaikka paikalla olikin pitkään kaupungin linja-autoasema. Kaupungin yksi vilkkaimista joukkoliikenteen pysäkeistä ei kuitenkaan ole kaukana, sillä Toripakan pysäkirypäs on Torikadulla noin kahdensadan metrin päässä. Vaikka Kaarlenväylä on myös autotie, on huomattavaa, että tontti rajautuu kaikilta sivuiltaan kävelyalueisiin. Torinranta on kävelyn, pyöräilyn, julkisten ja autoilun lisäksi saavutettavissa myös veneellä, mikä tuo erityisen lisän paikan luonteeseen ja käytettävyyteen.

*Kuva 69. Näkymä Kaarlenväylältä
kohti Pakkahuoneenkatua*

Haasteita

Rakennuspaikalla maapeitteen paksuus on alle 10 metriä. Alueen lyhyiden sivujen kuväylien alla kulkevat kaukolämpöverkko, viemäröinti, sekä erilainen valikoima tietoliikennekaapelointeja. Tontin rakentamisen voidaan olettaa jättävän infrastruktuurin siirtojen melko vähäisiksi, sillä alue on kaivettu 2010-luvun puolivälissä Kivisydämen rakennustöiden yhteydessä. Oulun kaupungin karttapalvelu tukee tätä oletusta. Paikalla on syksyllä 2018 rakennettu sähkökaappi, jonka linjausten siirrot on siirrettävä. Suurin yksittäinen haaste onkin Kivisydämen ramppi, joka kulkee tontin alitse. Tämä herättää kysymyksiä rampin vahvistamisesta tai integroimisesta perustuksiin. Varmasti se rajoittaa kellaritilojen rakentamista. Diplomityössä on edetty sillä olettamalla, että sisäänkäynnin rakenteellinen kestävyys on varmistettu asianmukaisin toimin ennen perustusten rakentamista ja uudisrakentamisen vaikutukset parkkihallin toimintaan on tutkittu. Ramppirakenne on otettu huomioon kellaritilojen suunnittelussa sekä alapohjaratkaisussa, joka on maanvarainen laatta niiltä osin, joilla on maanalaisia olemassa-olevia rakenteita.

Liikenteellisesti haasteita vähentävät erittäin sujuvat liikenneyhteydet. Suunnitelmassa ei ole lainkaan lisätty autopaikoitusta huoltoajoa lukuunottamatta, sitä vastoin on poistettu paikoitusalueen n. 80 autopaikkaa. Tämä tietyllä lailla heikentää torin saavu-

tettavuutta autolla, vaikka torin lähellä sekä kaupungin alla on yli tuhat autopaikkaa. Kuitenkin tontin vaikea maanalainen maailma sekä aiottu kävelyn ja pyöräilyn kannustaminen autoilun kustannuksella ohjasivat tähän lopputulemaan, jossa tontille ei autopaikkoja osoitettu. Saatto- ja huoltoliikenne hoituvat Kaarlenväylän vastaiselta sivulta, mikä saattaa aiheuttaa hetkellistä häiriötä pyöräliikenteen sujuvuudelle. Onneksi väylällä on tilaa huollon paikoituksen järjestämiseen ilman tarvetta parkkeerata suoraan kevyen liikenteen väylälle.

Oman haasteensa suunnitteluprosessiin toi kaupunkikuvallinen ulottuvuus. Kuinka suunnitella torille julkisivu, joka rakentessaan yhdellä kertaa saattaa johtaa yksiulotteiseen ja monotoniseen lopputulokseen? Onko falskia toteuttaa torijulkisivu yhden massan voimin ja kuinka sen massiivisuutta voidaan vähentää? Näihin kysymyksiin ja ehdotettuihin ratkaisuihin pureudutaan lähemmin suunnittelutyötä koskevassa osiossa.

Kuva 70. Tontti nykytilassaan parkkipaikkana

KONSEPTI

Konseptointiprosessin kulku

Suunnittelun alussa olivat tiedossa paikka ja ongelma, joka vaati ratkaisua. Torin viihtyisyyden parantaminen ja elävöittäminen vaativat rohkeaa siveltimenvetoa paikalle, jonka nykytilanne ei ole kosketuksissa alueen potentiaaliin. Prosessi lähti korttelin ehdoilla. Alussa kiinnostavia aiheita diplomityön sisällöksi torin rajaamisen viitekehyksessä olivat asumisen ja työpaikan yhdistäminen – työmatkan nollaaminen. Alkupään luonnoksissa oli aittamaisia rakennuksia toisiinsa kytkettynä, muodostamassa umpikorttelimaisen rakenteen parkkipaikan alueelle. Yksittäisiä rakennustyppejä oli muutama erilainen. Pienimmässä oli pelkkä liiketila nykyisten aittojen tapaan, seuraavaksi suuremmassa oli myös liiketila, mutta kahdessa kerroksessa. Kahdessa suuremmassa oli liiketilan lisäksi asunto ullakkokerroksessa.

Kuva 71. Konseptiluonnoksia pohjautuen aittojen typologiaan

Alkupään ideoinnin jälkeen ”aittoihin” perustuva typologia vaikutti ideaköyhältä ja väkisin väännetyltä. Sinänsä pittoreskit mökit eivät olleet se rohkea määrän siveltimen veto, jota paikka edellytti. Jatkokehittelyssä aittakorttelin nurkat nousivat porrastetusti ylös muodostaen sisäänkäyntejä sisäpihalle sekä kävelyreittejä korttelin läpi. Tavoitteena oli lisätä korttelin koettavuutta sekä toiminnallista läpinäkyvyyttä, mutta eittämättä perimmäisin syy kokeilun takana oli tehdä aittarykelmästä mielenkiintoisempi ja ”ajamukaisempi” hollantilaista uutta koulukuntaa edustavia, leikkisyyttä sekä perinnerakentamista käsitteleviä esimerkkejä seuraten.

Kuva 72. Luonnos polveilevasta korttelirakenteesta

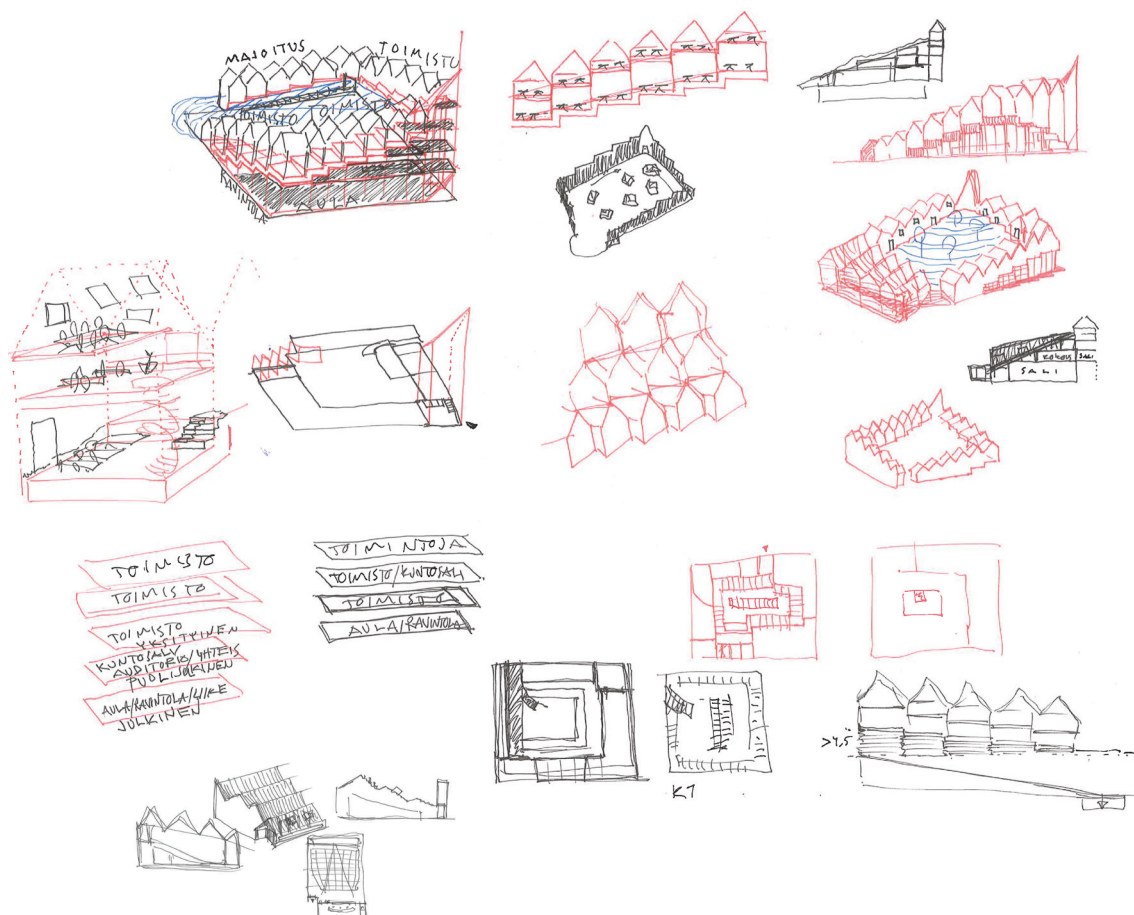
Seuraava sivu:
Kuva 73. Konseptiluonnoksia

Tässä vaiheessa toiminnallinen fokus siirtyi kaupallisesta toimitilasuunnittelun suuntaan. Aittojen toimintojen kopioiva lisääminen tuntui vaikealta konseptilta, ei vähiten siksi, että pienliiketoimilla on yhä vähemmän kysyntää kaupan keskittyessä. Koko torinrannan valtaaminen pienliikkeille ei tuntunut realistiselta kehityskululta. Sen sijaan ympäristön analyysissä nousi esiin toimintojen monipuolisuus kaupan, majoituksen sekä kulttuurin osalta. Se mitä alueella sen sijaan ei vielä ole, ovat toimistotyöpaikat. Vanhasa yliopiston korttelissa on toki pelikampus, joka ohjasi etsimään vastauksia nykyaikaisen toimistosuunnittelun maailmasta.

Tutkimuksen edetessä nousivat kasvuyri-

tykset useasti esiin mahdollisina toimintae-
hdokkaina. Oulun vilkas startup-skene, pe-
likampuksen mukanaan tuoma yrittämisen
kulttuuri fyysisenä ympäristönä sekä uu-
tiset Helsinkiin rakentuvasta Maria 01-yr-
ityskampuksesta saivat aikaan lopullisen
sysäyksen toiminnallisen konseptin kehit-
tämislle, startup-keskukselle.

Kehäkortteli-ajattelu kehittyi huippuunsa alkupään luonnostelun ja konseptihakuisuuden kolmannessa ja viimeisessä vaiheessa, kun tontti kokeiluluontoisesti vaihtui lähempänä Radisson Blu-hotellia olevaan parkkipaikkaan. Standardikokoinen aitta toistui luonnostelussa kytkettynä BIG-tyyliin vuorimotiiviin, jossa aitta porrastetu-

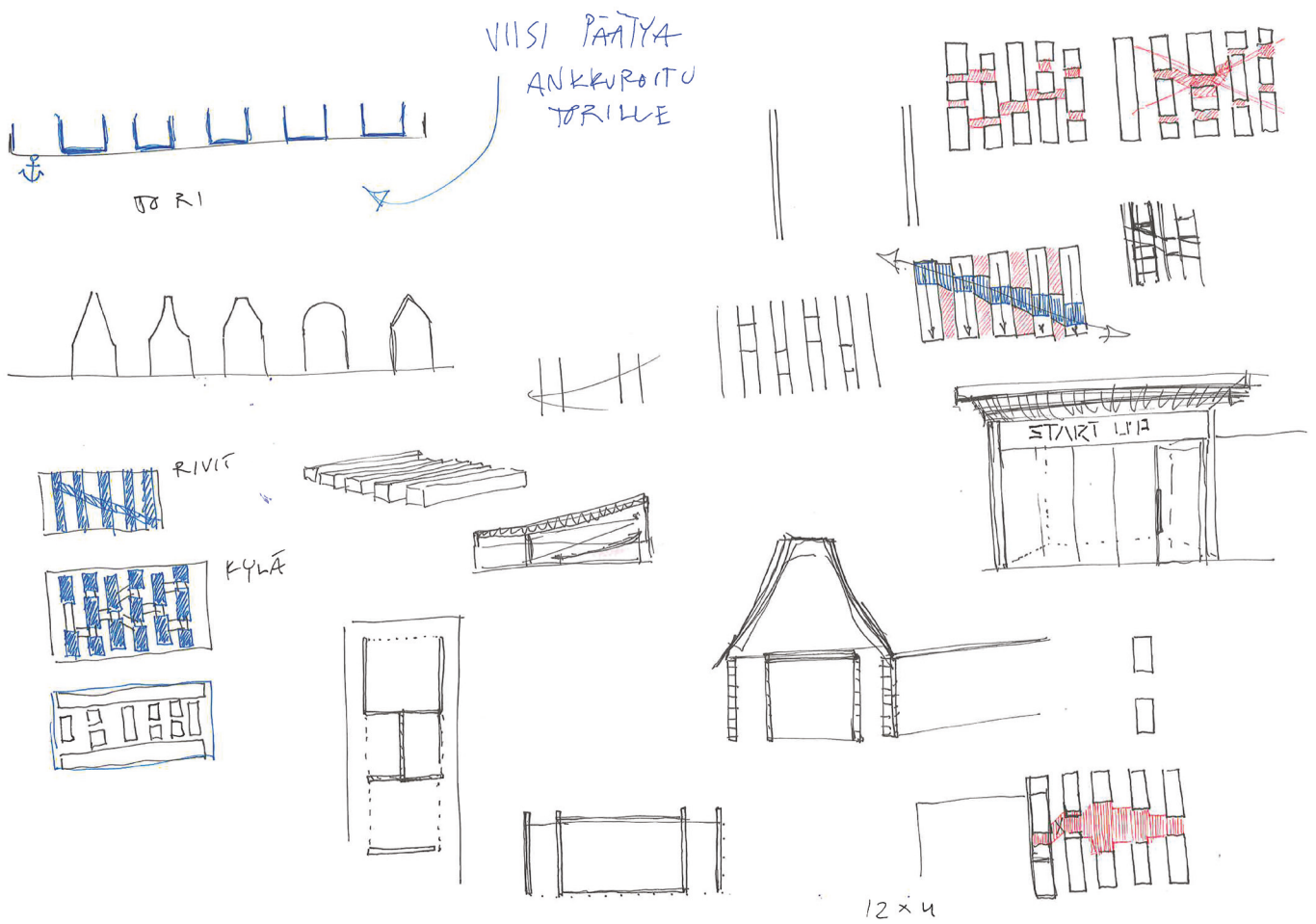

sti nousee vastakkaiseen korttelin kulmaan ja laskee toista sivua takaisin. ”Sisäpihalle” jää nouseva puisto inhimillisen kokoisine takajulkisivuineen. Jokaisessa aitassa olisi oma startupinsa, jotka olisivat yhden ylös- alas kulkevan sisäkäytävän varrella. Sinänsä mielenkiintoinen lähtökohta jäi paperille korttelin suuren koon ja sen myötä paisuneen tilaohjelman takia.

Suunnittelutyö palasi pienemmälle suunnittelualueelle ja luonnokset palautuivat alkupisteeseen – suorakulmaiseen tonttiin. Korttelimallissa tontti on haastava, sillä sisäpiha jää pieneksi käyttäjien määrän kasvaessa. Kehämalli sai siis siirtyä.

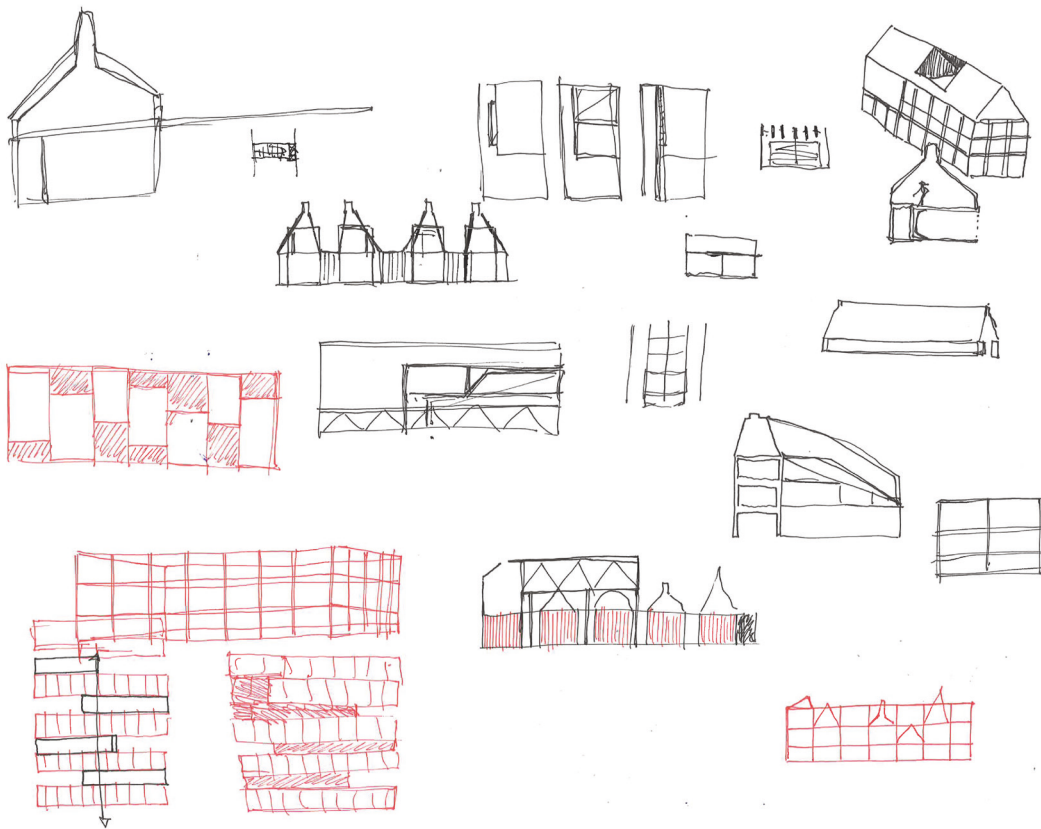
Inspiraation kohde siirtyi lähialueen aitoista kauemmas muille toreille ja niiden ympäröiviin rakennusmuureihin. Oleelliset intiimin torin julkisivujen kriteerit suodattivat

pohjoismaisen design-ajattelun läpi: rytmi syntyy soveliaasta erilaisuudesta, hillitystä vaihtelusta suuremman uniformaanin systeemin sisällä. Horisontaalin rakennusrivin yksilöt muodostavat ykseyden: yhtenäisen julkisivun jossa ysittäiset ”alijulkisivut” ovat ornamenttimaisessa asemassa. Kappaleina arvosteltavat rakennukset ovat toki omanlaisiaan, mutta eivät liiaksi, jotta miljööön vaarantumista ei niiden räikeyden takia tapahdu. Tämä ajatusjuoksu sai aikaan idean yhdestä rakennusmassasta, jonka aliosat muodostavat hillittyä vaihtelua. Tontin lu-

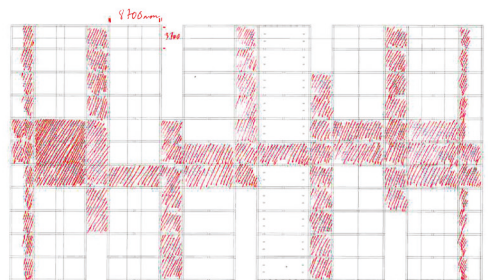
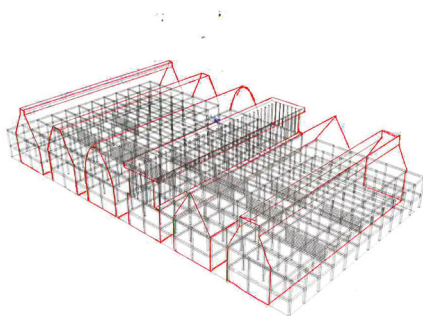
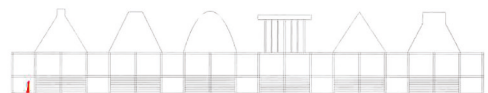
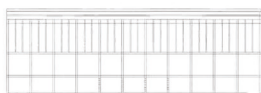

Kuva 74. Konseptiluonnoksia, puikkoajattelu kehittyy.

onteen mukaan rakennus on horisontaalinen, joten jakautuminen itä-länsisuunnassa syntyi kuin itsestään. Luonnosten joukosta filteröityi kohtuullisen nopeasti konsepti, joka muodostuu pohjois-eteläsuuntaisista puikoista kampamaisessa järjestyksessä. Kamman piikit yhdistyvät sisäväylällä, joka on tuttu aihe niin aikaisemmista luonnoksista kuin Oulun aikaisemmista systeemiarkkitehtuurin edustajistakin.

Kuva 75. Konseptiluonnoksia

Kuva 76. Konseptiluonnoksia. Lopullinen muoto alkaa hahmottua.

Edellinen sivu:

Kuva 77. Oslon Barcode, tavoiteltua erilaisuutta

Kuva 78. Aalto yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun rakennus Väre (Verstas Arkkitehdit 2018)

Voiko pöhinää tuoda?

Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston muutto Linnanmaan kampukselle toi Aleksanterinkadun korttelin uusien käyttäjien lahjaksi. Oulun ammattikorkeakoulun pelilinja aloitti vanhassa päärakennuksessa ja yliopiston toimintojen muutettua peliyhtiö Fingersoft muutti nk. Apaja-rakennukseen. Ympäröiviin puutaloihin on sittemmin muuttanut mm. asianajotoimisto, vaateliike sekä tilitoimisto. Vanhaan kirjastorakennukseen soviteltiin e-urheilubaaria, mutta hanke lopautti. Startup-henkistä toimintaa on siis juurtunut aivan Kauppatorin kupeeseen. Tilanteen eskaloiminen saavuttaisi merkittäviä synergiaetuja oululaisen peliteollisuuden ja siihen liittyvien tech-startupien kesken, sillä ekosysteemi on jo itänyt. Torinrannan kasvuyrityskeskittymä on rakennusta vaille valmis.

Kuten aikaisemmin todettua, on startup-ekosysteemien keskinäisen kilpailun välineeksi noussut viimeaikoina ns. brändirakentaminen. Termi ei viittaa niinkään perinteiseen brändäykseen, vaan eräänlaisen fyysisen kotipesän luomiseen startup-ekosysteemille. Tämä käyntikorttirakennus on konkreettinen manifesti alueen elinvoimaisuudesta ja houkuttelevuudesta.

Kasvuyrittämiselle leimallinen ”pöhinä” viihtyy vanhoissa teollisuusmiljöissä, tiilirakennusten loftinomaisissa tiloissa. Se itää gentrifikaation hedelmällisessä maaperässä,

menestyen aiemmin hyljeksittyjen kaupunginosien persoonallisuuden haaskalla. Kuvaus saattaa kuulostaa vihamieliseltä startup-kulttuuria kohtaan ja tietyllä lailla se onkin; äärikapitalistinen yrityskulttuuri vaatii omaleimaisuutta sen aikaisempien luojien kustannuksella. Kuitenkin startupit tuovat mukanaan paljon hyvää, ovathan niiden kulttuuria edustavat yrittäjät leimallisesti nuoria ja dynaamisia kuluttajia.

Tietynlaisen imagon jahtaaminen johtaa brownfield-alueiden, käytöstä poistuneiden satama-alueiden ja aikaisemmin työläiskaupunginosina tunnettujen alueiden kehittämiseen. Suomen teolliset tiilimiljööt ovat kuitenkin vähäiset ja jo kulttuuri- tai toimistokäyttöön valjastetut. Tampereen Finlaysonin alueella toimii kulttuuri-, museo-, toimisto- ja ravintolatoimintoja, Helsingin Kaapelitehdas on kulttuurin kehto, Hämeenlinnan Verkatehtaassa toimii myös kulttuuritoimijoita sekä konferenssikeskus ja Turun Logomon entisissä VR:n konepajan tiloissa toimii erilaisia luovan talouden toimijoita. Oulussa vanhat Åströmin nahkatehtaan rakennuksissa toimii mm. taidemuseo, erilaisia yrityksiä sekä tiedekeskus Tietomaa. Alvar Aallon suunnitteleman Toppilan sellutehtaan jäljellä olevissa rakennuksissa on esimerkiksi kiipeilykeskus.

Maria 01-startup kampukselta tiloja vuokraavat yritykset saavat kustomoida vanhaan Marian sairaalaan sijoittuvia tilojaan kuten

parhaaksi näkevät. Luova vapaus on suuri valttikortti uudelleen käyttöön kierrätetyissä rakennuksissa, joiden alkuperäinen käyttötarkoitus ei enää sanele tilojen hierarkiaa, käyttöä tai tunnelmaa. Suuri kysymys kasvuyrityksille suunnatussa uudisrakennuksessa on juuri tämän autenttisen luovan hulluuden saavuttaminen. Onko tila houkutteleva, jos se on valkoinen kipsiseinäkonttori? Auttaako vai haittaako arkkitehdin suunnittelema esisaneltu tilajärjestely? Onko tekemällä tehty luova tila luova ratkaisu? Onhan toki maailma pullollaan uudisrakennuksia avokonttoreineen täynnä akustoivia huonekaluja, säkkituoleja ja sähköpöytiä, mutta menettääkö tila potentiaalia, tuleeko siitä luovan luokan Älsvby-pakettikonttori? Konseptuaalisesti luova tilankäyttö tulee saavuttaa muilla keinoin kuin talonvaltausmentaliteettia sivuavan tila-anarkian turvin. Työkaluja tässä urakassa ovat muuntojoustavuus, materiaalivalinnat, sopiva tilojen korkeus sekä valinnanvapauden jättäminen käyttäjälle niiltä osin kuin se on toiminnallisesti kestävä. Toisin sanoen startup-yrittäjille pitää antaa tilaa hengittää tiloissa, jotka eivät saa olla ”liian suunniteltuja”, mutta toisaalta ratkaisujen tulee olla mietittyjä. Tilanne vaatii herkkää tasapainoa, arkkitehtonista vuorottelua moottorisahaveiston ja kellosepäntytön välimaaston spektrillä.

Seuraava sivu:

Kuva 79. Tampereen Vapriikki pitää sisällään useita museoita vanhassa Tampellan verstaskompleksissa

Arkkitehtuuri

Kuva 8o. Näkymä Kauppatorin puolelta

OULUN KASVUYRITYSKESKUS

Lyhyesti

Osoite

Kaarlenväylä 5, 90100 Oulu

Tontin koko

n. 3500 m²

Rakennuksen koko

Kokonaisala YHT. 8035 m²

Kerrosala YHT. 7894 m²

Kellari 835 m²

1. krs 2870 m²

2. krs 2337 m²

3. krs 1612 m²

Parvet 330 m²

Paloluokka

Po, palokuormaryhmä pääosin alle 600 MJ/m², mutta kaikissa tiloissa automaattinen sammutuslaitteisto.

Toimet palon syttymisen estämiseksi, rajoittamiseksi ja sammuttamiseksi:

- Autom. sammutuslaitteisto (korkeapainesumu)
- Lyhyet kulkureitit osastoituihin poistumiskäytäviin (REI90)
- Autom. savunpoistolaitteisto
- Kantavien rakenteiden palonkesto +REI90

Runkomateriaali

Painumaton lamellihiirsi, terästangoin pultattu.

Kellarissa teräsbetoni.

Yläpohja

Pääosin liimapuu-kehä rakenteita, suuria lasipintoja käsittävissä massassa teräspuikkipilarit ja puiset kattoristikot. Vesikatteen pintana pystysaumattu, musta teräskate.

Alapohja

Maanvarainen teräsbetonilaatta

Välipohjat

CLT-välipohjarakenne, kellarin yläpohja ontelolaatta, jonka päällä pintavalu.

Väliseinät

Savilevypäälysteisiä rankaseiniä

Pinnat

Ulkoseinissä puolihimmeä pellavaöljypohjainen maali, sisätiloissa hirsiseinissä hirsivaha.

Sokkelissa graniittilaattaverhous, pinta karhea.

Maantasokerroksessa betonipintavalu, pinta hiottu, kiiltoaste kiiltävä.

Toimistotiloissa massiivipuulattiat, yleisissä tiloissa luonnonkivilaatta. Kivilajeina käytävillä punertava jura-kalkikivi, auditoriossa vaalea travertiini.

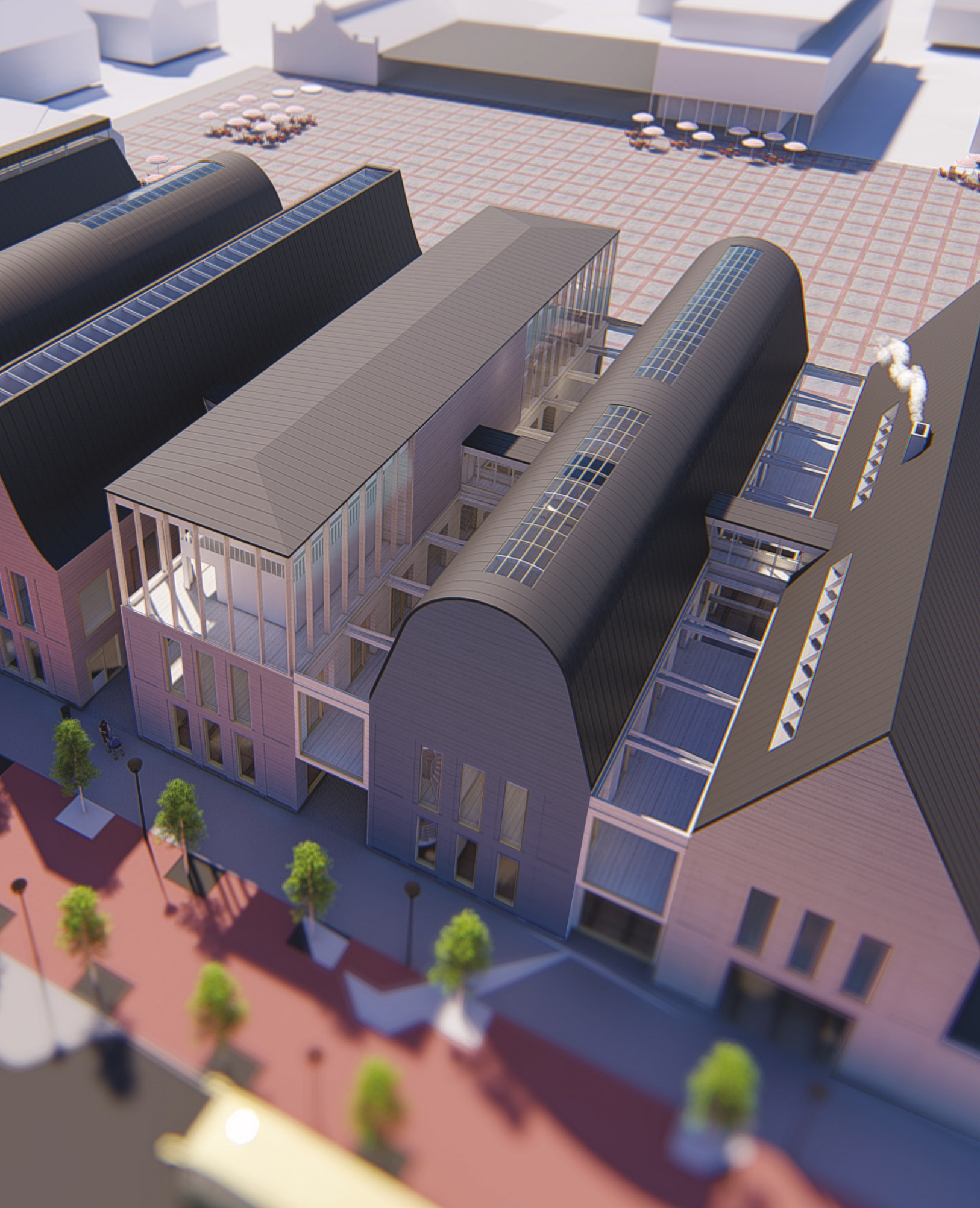
Alakatoissa tammirima, kuultokäsitelty.

Liukuovien karmit ovat messinkiä, samoin sisäikkunoiden. Ulkoikkunat puupintaisia sisältä, ulkoa verhoiltu messingillä. Sisälasiseinissä alumiinikarmit.

Portaiden askelmat luonnonkiveä, kaiteet liimapuuta. Pinnakaiteet maalattu valkoiseksi.

Kuva 81. Lintuperspektiivinäkymä

KAUPUNKIA HIRRESTÄ Torille julkisivu

Oulun kasvuyrityskeskus sijoittuu Torinrantaan aiemmin kuvaillulle tontille aiemmin kuvaillulla tavalla. Se tukeutuu Torinrannan kevyenliikenteenväylään ja Martti Ahtisaaren aukioon, naulautuen kaupungin ruutukaavan koordinaatistoon ja rajaten torin enemmän neliskulmaisen, kuin kiitoradan muotoiseksi.

Koko torin sivun käsittelevä massa jakautuu kuuteen tasaleveään osioon, joiden leveys on noin 10 ja korkeus noin 15 metriä. Osion leveys on siis noin kaksi kolmasosaa korkeudesta, joka julkisivusommittelun kannalta on vuosituhansien aikana testattu ja hyväksi havaittu suhde. Julkisivu sitten pursottuu

reilun 40 metrin matkan kiinni Kaarlenväylän kevyen liikenteen reittiin. Syntyneet puikonomaiset massat erottuvat toisistaan noin neljän metrin levyisin käytävin, jotka julkisivussa ylettyvät kahden ensimmäisen kerroksen tavoin räystäslinjaan. Yhtenäisen räystäslinjan yli nousevat puikkojen ”hatut”, eli kattomuodot. Käytävät ovat kaksiulot-

teisessa mielessä samalla viivalla puikkojen kanssa, mutta syvyys suunnassa ne vaihtelevat pituudessa. Näin julkisivuun syntyy sisäänvetoja ja katoksia. Julkisivuissa käytävät erottuvat koko käytävän kokoisista ikkunoista, erotuksena puikkojen korkeista ja kapeista aukoista.

Aukotus on yhdenmukainen ja tarkoituk-

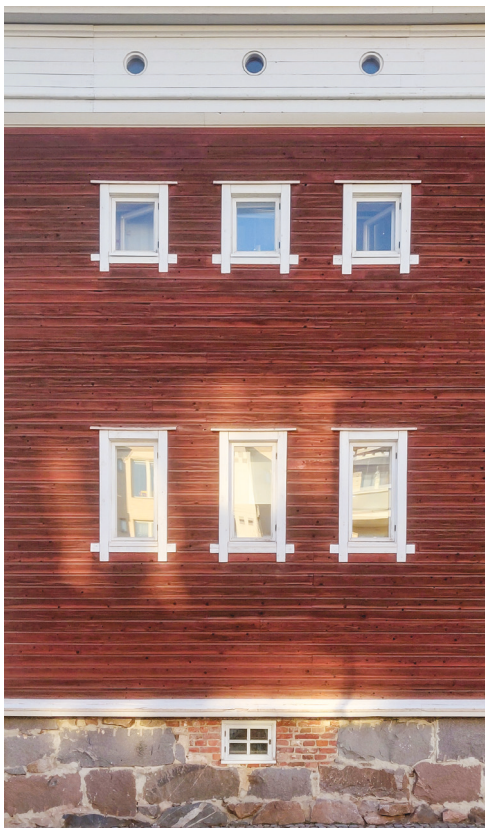

Kuva 82. Julkisivu torille

Tämä sivu:
 Kuva 83. Skandinaavisia värejä
 Smögenissä, Ruotsissa.
 Chloé Doppler
 Kuva 84. Julkisivu Martti Ahtisaan
 aukiolle
 Kuva 85. Julkisivu teatterille

Seuraava sivu:
 Kuva 86. Yksityiskohta aitasta
 Kuva 87. Oulun kihlakunnan
 kruununmakasiini Myllytullissa

sellisen konstailematon. Kahden ensimmäisen kerroksen ja kattomuotojen kontrasti sementoituu aukotuksen uniformaalisuuden tuomalla rauhallsuudella, jolle kattomuotojen leikkisä ote luo kontrastin. Samoin aukotus toimii näiden kahden aiheen visuaalisena väliviivana: kattomuotojen näkyviä päätyjä ei ole aukotettu, vaan ne saavat valonsa kattoikkunoista. Poikkeuksena on lyhtymäinen kattokerros, jonka torinpuolen päädyssä ei ole aukotusta laisinkaan. Puikkojen päätyjen aukotus on korkea ja kapea, sekä erikseen korostettu ikkunanympäryksen hirsien jyrksinnällä. Ikkunakehysten sisennys järjestää julkisivua, rytmittää sitä sekä lisää kolmiulotteisuutta klassisella keinolla.

Puikkojen väleissä sekä rakennuksen lyhyillä sivuilla ikkuna-aukotus on matalampi sekä neliömäisempi. Sisätiloissa hirsikehien sivujen aukotus on samanlainen, oli sitten täytteenä ikkuna, liukuovi tai sisälaseina. Tämä suunnitteluratkaisu korostaa päiden kaupunkikuvallista merkitystä, mutta myös rauhoittaa lyhyiden julkisivujen ilmettä kohti teatteria ja Teräksen taloa. Näin samalla rakennuksella on kaksi selvästi eriluonteista julkisivua niille kahdelle aukiolle, joita se sivuaa.

Rakennuksen länsi- ja itäpäässä julkisivusta työntyy ulospäin yhden kerroksen korkuinen suorakaide, joka muodostaa molemmissa päissä pilareilla jäsenellyn sisäänkäyntikolonnadin. Tuulikaapit ovat ulkoreunan kanssa

samassa linjassa, aksentoiden sisäänkäynnin paikan. Molemmat sisäänkäynnit ovat esteettömiä ja saavutettavissa kevyesti kiven muotoilun avulla. Myös massojen välisten käytävien kohdalla on sisäänkäyntejä, mutta ne ovat selvästi alisteisia näille kahdelle pääsisäänkäynnille. Kuitenkin rakennuksen keskellä oleva sisäänkäyntipari molemmilla puolilla rakennusta on käsitelty erottuvammin, sillä se on ”oikotie” vastaanottoon sekä saattoliikenteen ja huoltoliikenteen pääasiallinen logistiikka-akseli. Usea sisäänkäynti alleviivaa toimintojen ja henkilöiden sekoittumista logistisen valinnanvaran keinoin.

Keskus kytkeytyy paikkaansa erityisesti materiaalinsa kautta: hirsi tuottaa toistavalla kuviollaan rustikoinninomaisen tekstuurin, joka puhuttelee sekä paikalla aina olleita aitoja että Oulun vanhempia arvoraakennuksia. Yksi suurempi pohdiskelun aihe syntyi hirren käsittelystä. Välitön mieliteko oli jättää puu käsittelemättä ja antaa sen harmaantua tai käsitellä se luonnollisenväriseksi. Kuitenkin filosofinen urbaanin puunkäytön tarkastelu johti pian koko hirsitutkimushankkeen perimmäisten dilemmojen äärelle: miten sovittaa ruraaliksi jumiutunut hirsirakentamisen perinne urbaaniin viitekehykseen? Jos hirttä käytetään kaupunkiympäristössä, kuinka karistaa kelohonkamielikuva, joka monella on hirsirakentamista ajatellessaan?

Jos tarkastellaan suomalaista kaupunkikehi-

tystä, puurakentaminen on ennen 1800-luvun loppua ollut ylivoimaisesti tärkein komponentti kaupunkirakenteen muodostamisessa. Ajan saatossa hirsitalot maalattiin ensin punamullalla tai keltamullalla, sittemmin väripigmenttien saatavuuden parantuessa teollisen tuotannon myötä 1800-luvulla kaikenlaisilla väreillä lautaverhouksen päälle. Kivitalojen jäljittely on ollut aina puurakentamisen tavoitteena suomalaisessa kaupunkiympäristössä. Tämä on johtanut siihen, että maalaamattomia tai luonnonvärisiä puurakennuksia on Suomen kaupungeissa näkynyt satoja vuosia sitten.

Tämä problematiikka ajoi suunnittelupäätökseen, jossa jokainen rakennuksen kudesta osasta on maalattu ulkoisilta osiltaan eri värillä. Värivalinnoissa on tarkasteltu Oulun keskustan vanhempaa rakennuskantaa ja sen väriskaalaa. Värit lisäävät osien erottumista ja visuaalista vaihtelua pitkässä julkisivussa, sekä tukevat massojen identiteetin muodostumista. Jos hirren jättäisi käsittelemättä, voisi helposti syntyä vaikutelma maalaisrakentamisesta. Toki suomalaisessa rakentamisessa kaupungeissa on tehokeinona käytetty luonnonväristä puuta, viimeisimpänä esimerkkinä Oodi-kirjaston lipan verhouksena. Se kuitenkin on kontrastinen työkalu – luonnon tuominen kaupunkiin. Kuitenkin koko rakennuksen skaalassa kontrastiaspekti vesittyä, jättäen materiaalin korostamaan itseään ja ohjaamaan ajatukset lomamökkiarkkitehtuuriin. Tätä ”met-

Kuva 88. Intiön vesitornissa on hurmaavaa patinaa

säläis”-leimaa vältellään suunnitelmassa kaupunkimaisella värienkäytöllä, joka korostaa suunnitelman urbaania luonnetta kaupungin torin julkisivuna.

Oulun värit

Oulua kutsutaan Pohjoisen valkeaksi kaupungiksi. Nimitys on erittäin osuva jos tarkastellaan 2010-luvun toteutunutta rakennuskantaa, joka koostuu bulkiltaan räikeillä tehosteväreillä täplitetystä valkoiseksi rapatuista kerrostaloista. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus, ei ainakaan lähellä torialuetta.

Kävelyretkellä Oulun vanhemmissa osissa, vaikkapa reitillä Torinranta - Rantakatu - Hallituskatu - Isokatu - Tuomiokirkko näkee valtavan hienostuneen skaalan värivalintoja, murretuista sävyistä hempeisiin. Piirtämällä 500 metrin säteellä viuhkan keskuksen rakennuspaikalta voidaan tarkastella suurta osaa Oulun keskustan säilyneiden puutalojen nykyasuista ja huomattavaa määrää vanhoja kivitaloja sekä niiden rappauksen sekä kipsikoristeiden värejä.

Huomionarvoisia ovat eri keltaisen sävyt, ruskeat sekä roosan, persikan ja punaisen sävyt. Kaupunkikuvassa erityisesti puutaloissa on paljon vihreää ja sinistä. Sävyt ovat pääosin hentoja pastellivärejä sekä kivitaloissa että puutaloissa, mutta joukkoon mahtuu myös räikeitä väriyhdistelmiä. Erityisesti viehättävää on maalattujen julkisivujen arvokas patina, joka parhaimmillaan kilpailee rapattujen pintojen kuluneen charmin kanssa.

Keskuksen välittömässä läheisyydessä värimaailmaa on riittämiin inspiraatioksi. Martti Ahtisaaren aukion oisella puolella vastapäätä sisäänkäyntiä lepää Torinrannan pramein rakennus, Teräksen talo. Silmä kiinnittyy ensin julkisivun pilastereiden kullattuihin kapitee-

leihin, jatkaen tummanharmaisiin elementteihin, jotka hienostuneesti nousevat esiin vaaleankeltaisesta taustaväristään. Ruskeaksi maalatut ikkunoiden ja ovien karmit rytmittävät horisontaalia massoittelua.

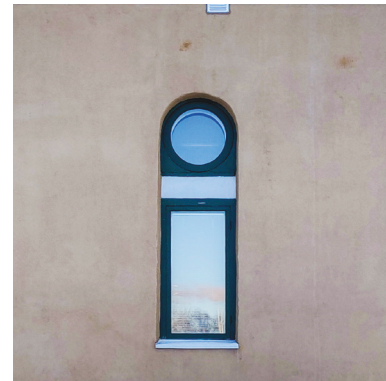
Teräksen talon vasemmalla puolella on Oulun yliopiston ja Arkkitehtuurin osaston vanha päärakennus, joka on tämänhetkisessä asussaan luumunpunaiseen taittava, hempeänvärinen ilmentys. Vaaleanharmaat pilasterit tai muut yksityiskohdat eivät nouse niinkään esiin rakennuksen julkisivusta, vaan sulautuvat yhdeksi kauniiksi kokonaisuudeksi.

Kasvuyrityskeskusta on toisella sen lyhyellä sivulla vastassa, kanaalin toisella puolella tekosaarellaan, Kaupungin kirjasto sekä teatteri. Ne ovat neutraalin harmaita, tarjoten vertikaaleilla betonielementeillään mielenkiintoisen rasterin katsottavaksi. Torille myykkää kylkeään esittelevä teatteri saa eloa pintaansa sateen jälkeen veden värjätessä osia julkisivuelementeistä tummemmiksi.

Torin toisella laidalla oleva kauppahalli ylpeilee materiaalisella rehellisyydellä, siten toistaen paikalla olevien aittojen rehellistä materiaalisuutta. Julkisivun yksityiskohdat nousevat punatiilen asettaman taustan arkisuuden yläpuolelle, toisaalta korostaen sen rouhevuutta.

Aitat itsessään eivät ole vain punaisia, toisin kuin mielikuvat saattavat väittää. Joukossa on myös harmaansinistä sekä keltaista.

Rantakadun rakennukset eivät yritä erottua räikeillä väreillä, vaan paletti on hillitty. Kadun pohjoispäässä värimaailma on sinisen ja vihreän sanelema, valkoisen ollessa pääasiallinen aksenttiväri. Teräksen talosta etelään päävärejä ovat ruskea ja harmaa, mutta onpa joukossa yksi pirteän vaaleanpunainenkin puutalo. 1990-lu-

Kuva 89. Yksityiskohta Linnankatu

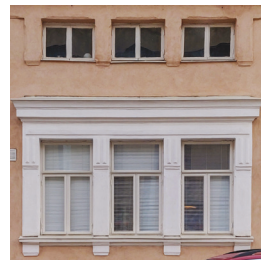
Kuva 90. Yksityiskohta, Pakkahuoneenkatu

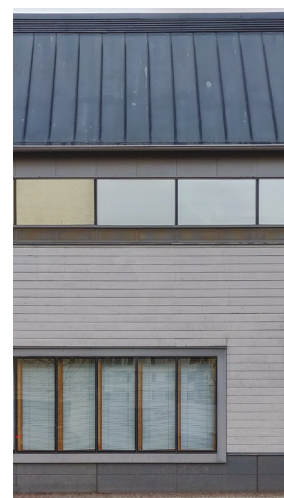
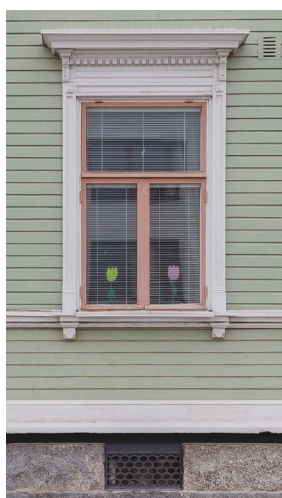
Kuva 91. Yksityiskohta, Rantakatu

Seuraava sivu:

Kuvat 92 – 109. Oulun värikirjoja yksityiskohdissa

vun betonielementtitalot yrittävät saavuttaa samaa värimaailmaa kuin naapurinsa, mutta jäävät valovoimaltaan vaisuiksi.

Ruutukaava-alueen poikkikaduilta, läheltä Rantakatua löytyy myös kauniinvärisiä taloja, varsinkin Hallituskadun varrelta ja Peli-kampuksen korttelista.

Rakenne ja spatiaalinen sijoittelu

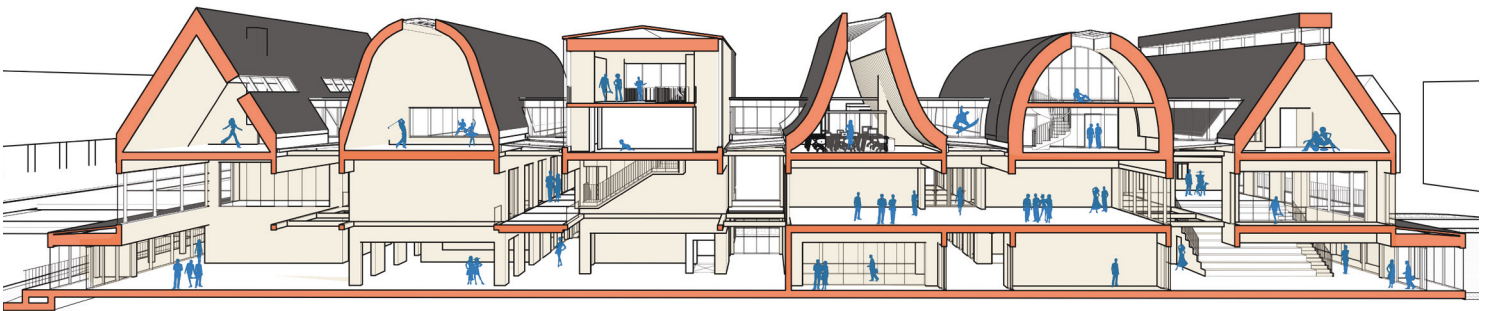
Rakennus koostuu hirrelle luontaisella tavalla kehistä. Arkkitehtoniseen ilmeeseen kytkeytyviä puikkomassoja on kuusi, mutta materiaalin rajoitusten takia ne jakautuvat pääosin kahtia muodostaen kaksitoista hirsikehää. Tästä on poikettu toisessa kerroksessa auditorion osalta, mutta ensimmäisen kerroksen pohjaa tarkasteltaessa ratkaisu esittäytyy hyvin.

Nämä kaksitoista kehää toistavat noin neljän metrin moduulia rakennuksen syvyys suunnassa, ollen paikoin pidempiä tai lyhyempiä.

Väliin jäävät aukot muodostavat rakennuksen pitkästä suunnasta keskusväylän maantasokerroksessa. Väylä on kapeimmillaan yhden moduulin transitioikästä, mutta levenee rakennuksen päissä sekä keskellä aukiomaisiksi auloiksi. Nämä aulat jäsentävät tilaa sekä tarjoavat kokoontumis- ja viihtymispaikkoja sosiaalisen kanssakäymisen rohkaisemiseksi.

Keskusväylältä erkanee puikkojen välit täyttäviä käytäviä. Ne ovat tarkoituksella leveitä, melkein neljän metrin mittaisia. Tämä on suunniteltu niiden kalustettavuutta silmälläpitäen, luomalla mahdollisuuksia informaaleille tapaamisille ja työskentelyn vapaudelle. Käytävien funktio pelkkinä kulkuväylinä on pyritty häivyttämään ja niiden hyötykäyttöä rohkaistu runsaalla kalustamisella.

Hirsikehiä korostetaan autonomisina yksiköinä, joita pääkäytävät sivuavat. Kuitenkin kehät on pyritty aukottamaan mahdollisimman säännönmukaisesti, jotta maksimaali-

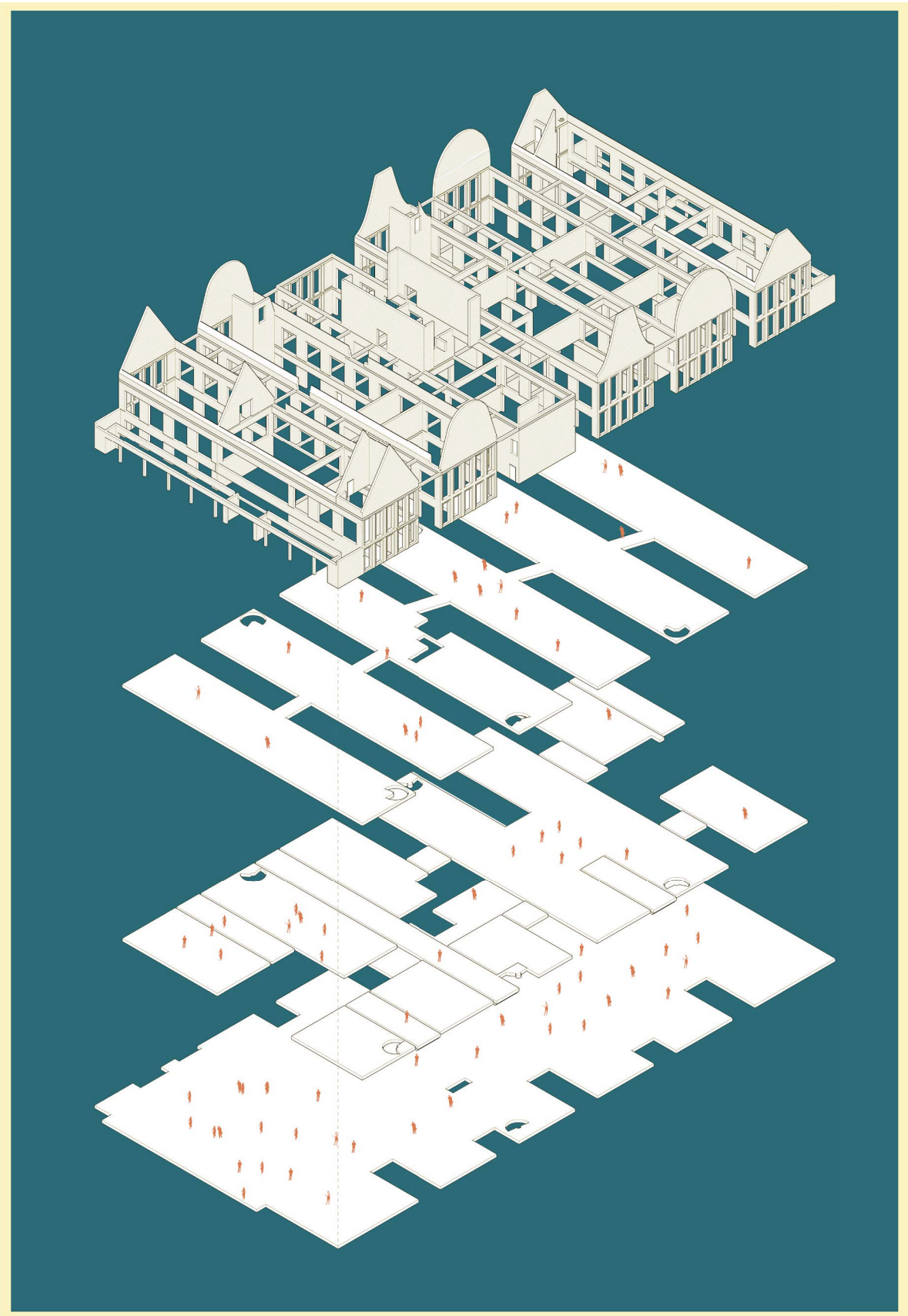
Edellinen sivu
Kuvat 110 – 118.
Oulun julkisivuvuoksisuhteita

Kuva 119. Pitkittäisleikkaus

Kuva 120. Martti Ahtisaaren aukio sateisena iltapäivänä

Kuva 121. Keskukseen hirsiseinät, palkit,
clt-välipohjat sekä 1. krs lattia

nen liikkuvuus saavutettaisiin.

Kellarikerros

Kellarikerrokseen käynti tapahtuu Kesku-
saulan yhteydessä portaita tai hissillä. Kel-
larin rakentaminen rajoittuu Kivisydämen
ajorampin ehdoilla tontin eteläpuolelle. Koko
kellari on tarpeellinen oikeastaan vain siksi,
että tämän kokoluokan toimistorakennuksen
kohdalla laki vaati väestönsuojan rakenta-
mista S2-luokkaan maan alle. Tämä ratkaisu
tuo mukanaan kuitenkin myös paljon hyvää,
kuten tilaa virkistystoiminnoille.

Väestönsuojaan sijoitetaan rauhan ajan olois-
sa kuntosali. Koska näin suuri suoja täytyy
jakaa kahteen osaan, käy myös kuntosalin ja-
kaminen voimaharjoittelu- ja spinning-puo-
leen luontevasti. VSS jatkoksi asettuu serve-
rihuone, jonka lämpöä voidaan mahdollisesti
käyttää hyödyksi vesikiertoisen lattialämmi-
tyksen nesteen lämmityksessä.

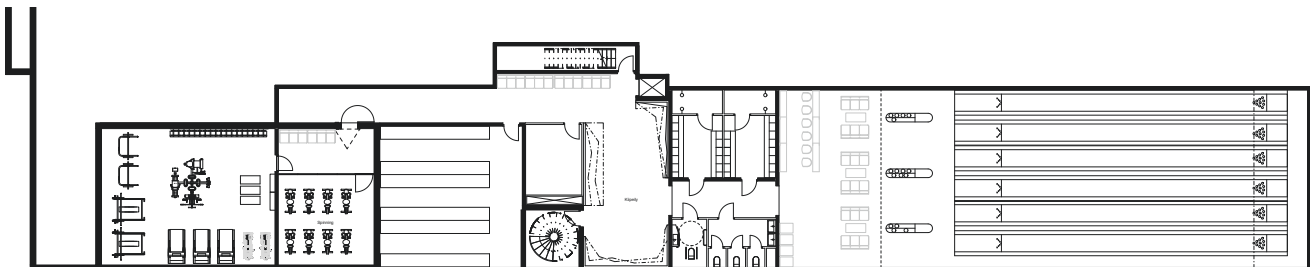
Kellarin toisella laidalla sijaitsee keilahalli,
jonka yhteydessä ovat wc-tilat. Hätäpoistu-
mistie nousee juuri keilaratojen ulkopuolel-

ta, laaja käytävätila on otettu hyötykäyttöön
kiipeilyseinin.

Maantasokerros

Kuten mainittua, maantasokerroksessa on
kaksi pääsisäänkäyntiä, molemmilla lyhyil-
lä sivuilla. Ne johtavat kahteen luonteeltaan
erilaiseen maailmaan, joiden sekoittuminen
ei saa olla hallitsematonta. Ensimmäinen
kerros jakautuu suunnilleen keskiosastaan
kahtia. Syy on osaltaan tekninen, sillä tässä
kohtaa kulkee palo-osaston raja. Toinen syy
on toiminnallinen. Tarkastellaan ensin teat-
terin puoleista länsipuoliskoa.

Maa viettää teatterille johtavan sillan nur-
kalta torille yli metrin, joten sisäänkäynnin
edusta on kohotettu samaan tasoon Kaar-
lenväylän kanssa. Länsipääty on leimalli-
sesti julkisempi puoli maantasokerroksesta,
jolloin se luontevasti sijaitsee lähempänä To-
rinrannan julkisia rakennuksia. Koska maan-
tasokerros jakautuu suunnilleen puoliksi, on
länsipuolella kolme puikkoa, kuten myös

Kuva 122. Kellarin pohjapiirustus

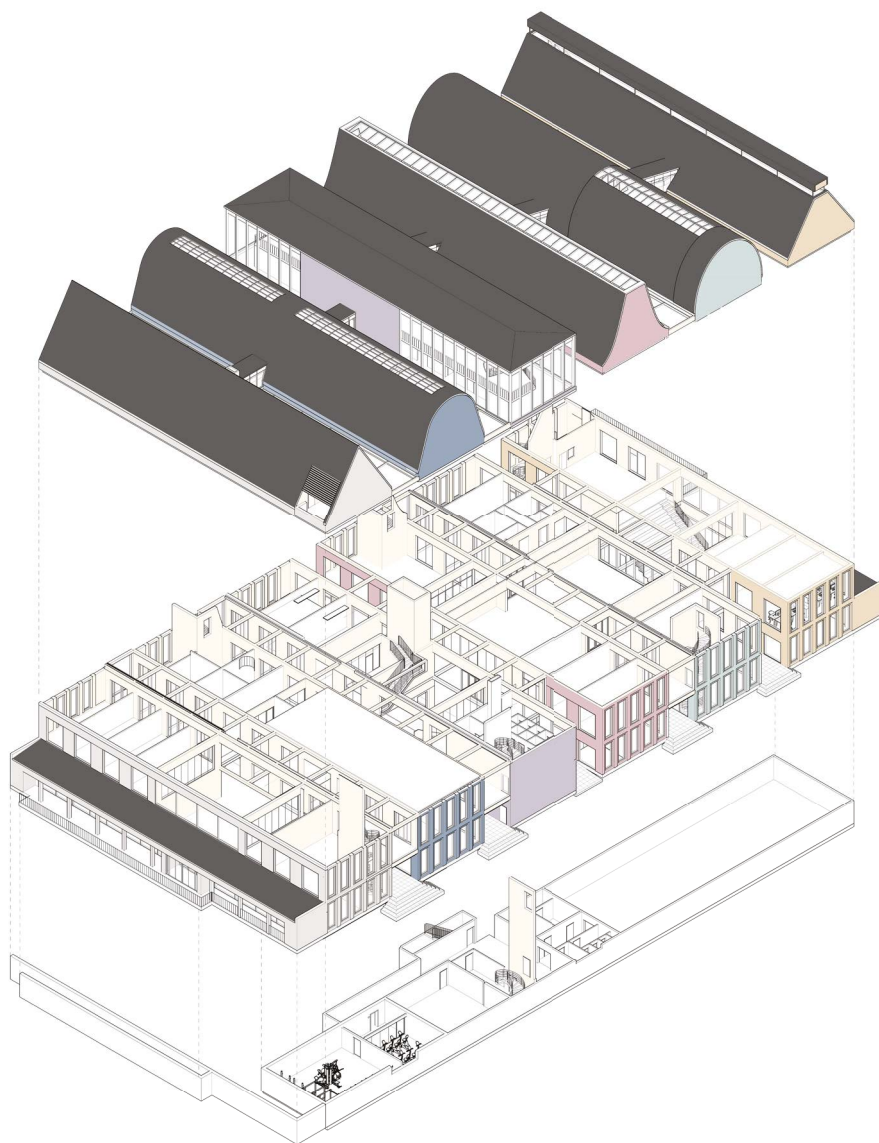
itäpuolella. Läntisimmässä näistä on torin puolella suunnitelmassa pienpanimobaariksi osoitettu liiketila, jonne on kulku sekä suoraan ulkoa katetusta sisäänvedosta, että suoraan sisätiloista. Kyseinen panimobaari-konsepti nousi esiin AOR Arkkitehtien kanssa käydyssä keskustelussa, sillä Maria 01-suunnittelutyössä he olivat saaneet kuulla useita toiveita sellaisen sijoittamiseksi kampukselle. Se on myös erinomainen lisä torin ravintola-tarjontaan ja elävöittää osaltaan torin nurkkaa, jolla ei vielä ole mitään.

Jos asettuu vierailijan kenkiin, on tuulikaapistista kuljettaessa ensimmäisenä vastassa julkinen sisäaukio ja sisäisen keskusväylän alkupää, Länsiaula. Sitä rajaa torin puolella mainittu panimokuppila, mutta myös ravintola joka on aulan itäpuolella seuraavan puikon helmoissa. Sen pöytäpaikat levittäytyvät

hirsiseinien ulkopuolelle, aulatilaa tarjotessa lisää istumapaikkoja ruuhkatilanteessa. Aulan pohjois-eteläakselin reunoilla on loungetyyppistä istuskelutilaa. Pohjoispuolen kahdessa reunimmaisessa hirsikehässä on teatterin puolella ensin showroom-tila ja sen vieressä käytävän toisella puolella workshop. Ideana on, että Fab Lab-tyyppisessä valmistuspajassa tehtyjä prototyyppisiä voidaan esitellä showroomissa. Kokonsa puolesta se soveltuu myös pitchaustapahtumiin tai pienemmän yleisön luentoihin. Sen suuret ovet Kaarlenväylän suuntaan mahdollistavat suurempienkin prototyyppien, kuten ajoneuvojen, tuomisen tilaan näytteille. Ne myös avaavat näyttelytilaa ulospäin ja tarjoavat näyteikkunan ohikulkeville ihmisille.

Ravintolan ja pajan puikossa, torinpuoleisessa hirsikehässä, sijaitsee lukusali. Sen kon-

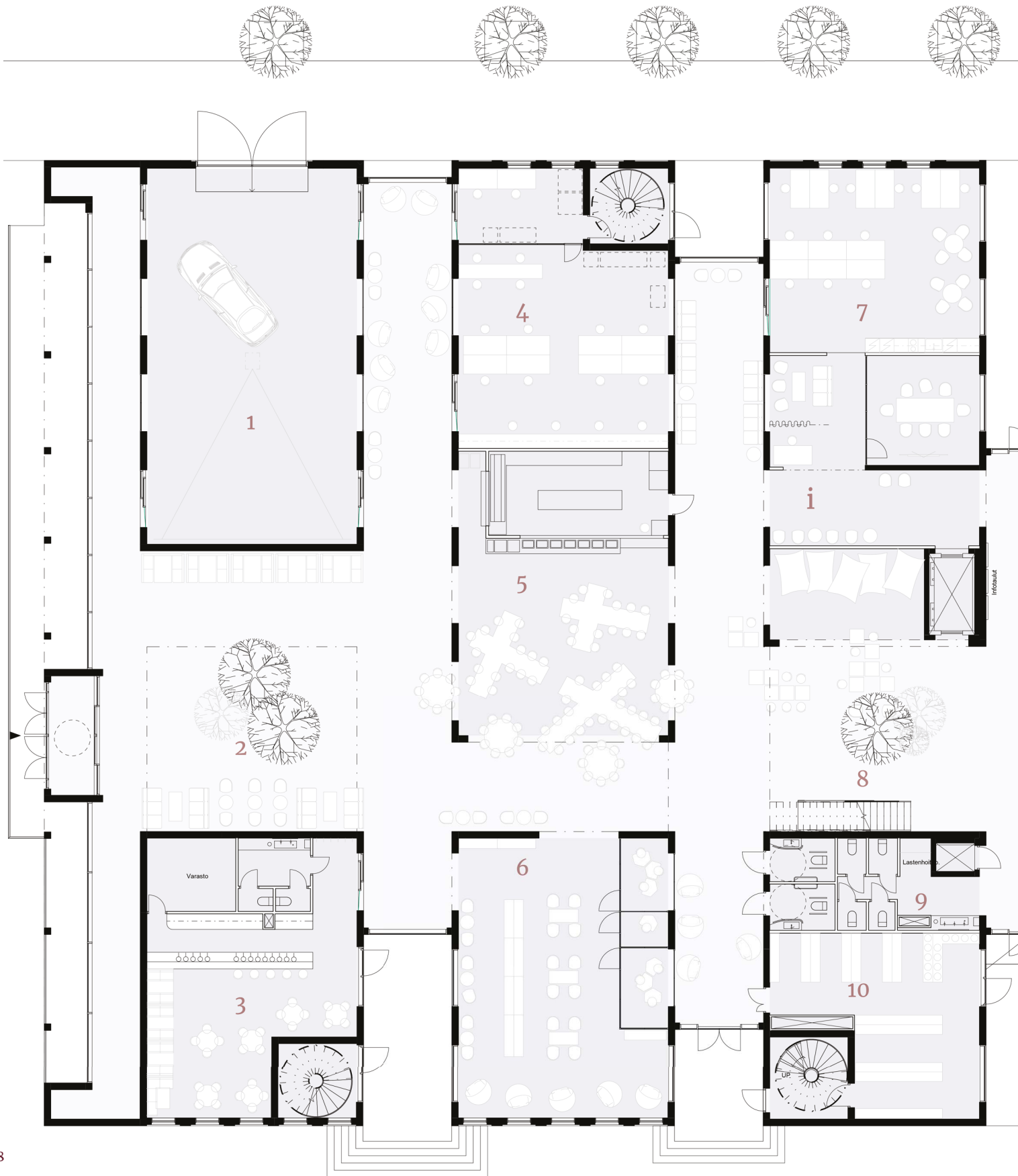
Yllä:

Kuva 124. Räjätysaksonometria

Edellinen sivu:

*Kuva 123. Keskustakirjasto Oodin keskikerros
yhdistää sukupolvia toiminnallisuudellaan*

Kuva 125. Pohjapiirustus, maantasokerros, 1:150

1. Showroom 140 m²

2. Länsiaula

3. Liiketila (Pienpanimobaari) 90 m²

4. Workshop 90 m²

5. Ravintola 70 m²

6. Lukusali 105 m²

7. Hallinto 90 m²

8. Keskusaula

9. WC-tilat 30 m²

10. Varasto/logistinen 55 m²

11. Liiketila 55 m²

12. Rahoittajakumppani (2kpl) à 60-70m²

13. Projektitila à 35 m²

14. Yrityskumppani (4 kpl) 25-65 m²

15. Sijoitusneuvottelu 18 m²

16. Stressitön tila 35 m²

17. Korkeakoulukumppanit 130 m²

18. Itäaula

19. Koulutustila 70 m²

20. Siivouskeskus 12 m²

i. Vastaanotto

septi on toimia yleisenä viihtymispaikana, jonka vetäytymistilat houkuttelevat mm. opiskelijoita tekemään projekteja innovatiivisessa ympäristössä. Lukusali toimii henkisenä parina Kaupunginkirjaston lukusalille, mutta sen lehtien painotus olisi startup-maailmassa ja käsittäisi laajemmin tekniikan ja talouden aikakauslehtiä sekä yliopistojen ajankohtaisia julkaisuita. Se on myös hyvä paikka nauttia ravintolasta saatavia kahvituotteita ja ehkä tulevaisuudessa lain salliessa viereisen pienpanimobaarin tuotoksia.

Lukusalin vieressä sijaitsevat maantasokerroksen wc:t ja rakennuksen logistiikka-varasto. Torin puolelta nouseva luiska tekee kohdasta luontevan huollolle, joskaan pääasiallinen käyttö huoltolaiturina ei ole tavoite. Välivaraston tehtävänä on varastoida saapuvia kulutustavaroita kuten siivous- ja hygieniatuotteita, toimistotavaroita sekä pienempiä kalusteita siihen asti kunnes ne kuljetetaan päätepiesteeseensä rakennuksen sisällä. Toimitusten ajoittuminen aamuun tai iltaan olisi tavoiteltavaa toritoimintojen häiriöttömän sujumisen mahdollistamiseksi. Keskukseen toiminnan kannalta olisiikin luontevaa pitää suurempaa varastoa tarvittaessa parempien logististen liikennereittien varressa, sillä rekkamitoitetun lastauslaiturin sijoittaminen torin laidan rakennukseen ei ole järkevää.

Saman puikon toisessa hirsikehässä on

keskuksen hallinnon tila vastaanottoineen. Sen yhteydessä on tavarahissi, joka on pääasiallinen yhteys ylempiin kerroksiin. Luontevasti massan keskiosaan sijoittuva vastaanotto on lähellä keskiakselin sisäänkäyntejä. Kaarlenväylän puolen sisäänkäynnin yhteyteen sijoittuvat postilaatikot. AOR Arkkitehtien Arto Ollilan mukaan pakettiliikennettä on startup-keskuksessa suuri määrä, johtuen tilattavista ja lähetettävistä osista, proto-

Kuva 126. Näkymä Itäaulan tapahtumaportaille, luento on alkamassa

tyypeistä, mallikappaleista yms. Tästä syystä pakettimitoitettut postilaatikot ovat vertikaalilyhteyden läheisyydessä, josta ne voidaan jalkaa ylempään kerrokseen startupien omiin postilaatikoihin.

Läpikuljettava hissi rajautuu toiselta puoleltaan keskusaulaan, josta on myös porrasyhteys toiseen kerrokseen ja edelleen kolmannen aulan seinää koristavan lasiseinäisen

portaikon kautta. Wc-paketin vierustalta on pienempi henkilöhissiyyhteys kellariin.

Palolasiseinä erottaa selvästi julkisen länsipuolen yksityisemmästä itäpuoliskosta. Kulunvalvonta päästää ovesta vain keskuksen jäsenet tai vierailijapassin haltijat. Itäpuoli kytkeytyy tiukemmin keskuksen pääasialliseen toimintaa, nimittäin startup-ekosysteemiin. Siinä missä länsipuoli on yleisölle avoin

mielenkiintoa herättävä näyteikkuna startup-maailmaan, on itäosa tarkoitettu startupien toiminnan mahdollistaville tahoille tarkoitettu.

Osio jakautuu edelleen karkeasti kahtia. Lämpöpöytä rakennuksen keskiosaa, Kaarlennväylän puoleisissa hirsikehissä on tilaa rahoittajakumppaneille. Tämä tarkoittaa investointipankkeja ja pääomasijoitusyhtiöitä. Suunnitelmassa on esitetty kahta avotoimistoa, joissa on työskentelytilaa näiden tahojen työntekijöille, lähinnä siis analyytikoille ja henkilöille, jotka ovat vastuussa esimerkiksi kasvuyritysrahastojen yritysportfolioista. Tilaa on varattu kahdelle kiertotoimistolle, joissa solmitaan sopimuksia yritysten ja rahoittajien välillä. Tietoturva on haaste, sillä pankit ovat tarkkoja tiedoistaan koskien sopimuksia ja asiakkaitaan. Tämä johtaa siihen, että tilaa on vain kahdelle rahoittajataholle kerrallaan ilman tilojen jakamista edelleen. Tila on mitoitettu sillä periaatteella, että yksi rahoittaja tuskin pärjää vain muutamalla työntekijällä, joten tilaa on molemmissa reilusti. Tämän ajatuksen taustalla on rahoittajatahojen tärkeä rooli startup-ekosysteemissä toiminnan mahdollistajana.

Kaarlennväylän puolella on myös toinen rakennuksen kahdesta liiketilasta. Sen toimintaa ei ole määritelty, mutta yksi mahdollisuus on toiminta talon kasvuyritysjäsenten valmistuvien ja markkinoille pääsevien tuotteiden myyntipaikkana.

Läntisimmässä puikossa pohjoisen puolella on tilaa korkeakoulukumppaneille, eli Oulun yliopistolle ja ammattikorkeakoululle. Niille on määrätty vain yksi tila, omistaahan yliopisto OAMK:in. Tilan todennäköisimpiä käyttäjiä olisivat yliopiston innovaatiokeskuksen (UIC) innovaatioasiamiehet, korkeakoulujen yhteisen Business Kitchenin edustajat sekä vaihtuvat työntekijät tarpeiden mukaan. Koulujen projektissa mukana oleminen on tärkeää, sillä osaava ja innokas työvoima on elintärkeä resurssi kasvuyrityksille.

Torin puolella on tilat neljälle yrityskumppanille. Tilakonsepti on varsin dynaaminen, sillä yritykselle myönnetään oikeus käyttää tiloja määräajaksi kerrallaan. Tavoitteena on suurempien yritysten kiivas vaihtumistahti. Jos yritykselle annetaan esimerkiksi puoli vuotta aikaa toimia keskuksessa startupien parissa jona aikana sen tulisi hyötyä läsnäolostaan mahdollisimman paljon esimerkiksi headhunter-toiminnan, tuotekehityksen tai tuoteportfolion kartuttamisen puitteissa, kasvattaa se osallisten dynaamisuutta suuresti. Ideaalinen tilanne on, jos alueen suuremmat yritykset kilpailisivat pääsystä ideoiden ja mahdollisuuksien äärelle kasvuyrityskeskukseen.

Näiden eri yhteistyötahojen työtilojen lisäksi on tiloihin ripoteltu kokoushuoneita ja taukotilaa. Tilat ympäröivät laajaa Itäaulaa, jossa on runsaasti vapaamuotoisempaa oleskelu- ja istuskelu- ja esimerkiksi

kiksi korkeita pöytiä seisomapalavereihin. Aulaan laskeutuvat myös katsomoportaot, jotka voivat toimia vapaamuotoisena auditoriona tai ihan vain istuskelupaikkana. Ne nousevat toisen kerroksen kahvilaan, joka ikään kuin valuu ensimmäiseen kerrokseen sekoittaen toimintoja. Itäpuolen toimijoiden yksityisyys on seikka, johon on pureuduttu tilallisin keinoin. Itäaulaan rajautuvat tilat eivät pääosin ole työskentelytilaa, vaan startupien ja yhteistyötahojen yhteisiä projektihuoneita. Tämä tarjoaa puskurivyöhykkeen aulan vilkkaudesta, mutta myös tuo toisen kerroksen startupien yrittäjiä alakertaan, luoden sattumanvaraisia kohtaamisia osapuolten välillä kuin vahingossa.

Laseinäisten projektihuoneiden lisäksi aulaan rajautuu ns. stressitön tila, joka on tarkoitettu palautumiseen ja rauhoittumiseen. Säkkituolien lisäksi tilassa on neljä verhoinsuljettavaa lepäämissyvennystä, jossa voi ottaa vaikkapa virkistävät torkut.

Eteläkulmassa on koulutustila, joka on varattu pääasiassa yhteistyökumppaneiden ja yrittäjien rajapintatyöskentelyyn, esimerkiksi yhteisprojektien läpikäymiseen, kilpailujen tehtävänantoihin tai mentoriluentoihin. Se soveltuu myös opetustilaksi kiihdyttämö-tyyppiseen ohjelmaan osallistujille tai vaikka keskuksen toiminnan esittelyyn vieraille.

Kokonaisuutena ensimmäinen kerros siis ja-

kautuu keskeltä kahtia, mutta molemmat puoliskot sekoittuvat toisen kerroksen toiminnan kanssa. Koska keskuksen toimintaan osallistuvilla on pääsy saumattomasti molemmille puolille, palvelee jako kulunvalvonallista tehtävää läpinäkyvällä ja kevyellä tavalla.

Startup-kylä

Jos maantasokerros on sekoittuvien toimintojen, julkisen tilan ja toiminnan mahdollistajien kerros, on toinen kerros itse yrittäjien valtakuntaa. Suurin osa tilasta on varattu kasvuyrittäjien toimistosoluiksi. Kerroksen 150 pöytäpaikkaa jakautuvat kolmeen erikoiseen perusyksikköön.

Pienimmässä Startup Mini-tilassa on tilaa vajaa 20 neliötä ja mahdollisuudet 1 - 4 työpisteen sijoittamiseksi. Koska suurin osa kasvuyrityksistä on alle viiden henkilön koluokkaa, on pienille toimistoille myös varmasti kysyntää. Perusyksikkönä on Startup-toimistotila, jonne mahtuu mukavasti 4 - 8 työntekijää. Jos pöytiä on vähemmän, on tilaa sohvaryhmälle tai vaikkapa prototyyppinurkkaukselle. Suurin yksikkö on Startup-monitila, joita on kerroksessa kolme. Kokoonpanosta riippuen niissä on tilaa 10 - 25 pöydälle. Konsepti soveltuu moneen eri käyttöön, sillä ne on mahdollista vuokrata pöytä kerrallaan yrittäjille tai monitila voi sisältää yhden poikkeuksellisen suuren kasvuyrityksen. Yksi mahdollisuus on käyttää monitilaa ja kiihdyttämö-tyyppiseen toimintaan, jossa yrittäjät toimivat yhdessä yhtenä "kurssina". Näin voitaisiin saavuttaa kahden - kolmen

Kuva 127. Pohjapiirustus, 2. krs, 1:150

1. Startup-toimisto (12kpl) à n. 35 m²

2. Startup Mini-toimisto (8 kpl) à n. 20 m²

3. Monitila (3 kpl) 55–100 m²

4. Kokoustila 12–30 m²

5. Projektitila 22, 35 m²

6. Yhteiskeittiö

7. Siivouskeskus 20 m²

8. WC-tilat 50 m²

9. Jaettava auditorio 255 m²

10. Vetäytymistilat à 5 m²

11. Kahvila 100 m²

12. Torkkumiskapselit 35 m²

kurssin rotaatio keskellä varsinaisten startupien toimintaa.

Kuten alempanakin, on tässäkin kerroksessa levittäytytty myös käytäville sijoittamalla erilaisia kalusteita niiden varsille. Sohvat, pallotuolit, pöytäryhmät, istuinparit ja akustoidut kokouskalusteet luovat paikkoja pysähtymiseen, tapaamiseen, työskentelyn siirtämiseen pois toimistosta tai ihan vain viihtymiseen. Käytävien varteen on sijoitettu myös stand-up palaveripöytiä sekä vetäytymistiloja. Myös varsinaisia kokoustiloja kuten myös alakerrasta tuttuja projektitiloja on ripoteltu toiseen kerrokseen.

Rentoutumistoimintoihin on varattu kahvilan lisäksi länsipäädyn yhteiskäyttökeittiö, jossa saa valmistettua ruokaa vaikka keskellä yötä. Itäpäädyistä löytyy puolestaan pitkäsi venähtäneen illan varalle nukkumiskapseleita, jollaisia voi löytää myös mm. lentoasemilta.

Kerroksen logistinen keskipiste on hissin ja portaikon kohdalla melko lailla keskellä rakennusta. Sekä pohjois- että eteläpuolella keskusväylää kulkevat pääasialliset liikuntakäytävät, jotka sopivissa väleissä haarautuvat yksityisemmiksi ”kotikaduiksi”, jonka varrella startupien toimistot sijaitsevat. Pohjapiirustuksesta huomaa, että nämä yhteydet eivät täytä kaikkia poikittaisvälejä. Ratkaisun taustalla on tahto saada mahdollisimman monelle toimistolle ulos katsova ikkuna. Tavoitteessa on onnistuttu varsin hyvin, sillä toisessa kerroksessa on vain viisi toi-

mistoa, joilla ei ole ikkunaa ulkotilaan. Nämä kaikki ovat pienimpiä Mini-toimistotiloja.

Portaikon ja hissin lailla rakennuksen keskiosassa sijaitsee myös keskuksen suuri auditorio, joka on verhoilla jaettavissa kahteen osaan. Kun auditoriossa ei ole toimintaa tai se on epävirallista, voidaan sen keskiosaa käyttää poikkiyhteytenä yli keskusväylän.

Hirsikehät on jaettu startup-toimistoiksi kevyin väliseinillä, joten tila on varsin muunneltavaksi. Suunnitelman tilajako heijastelee tyypillisen startupin rakennetta pienenä yksikkönä, jonka tilantarve on vähäinen yritysten suuntautuessa laajalti tietoteknisiin ratkaisuihin. Näin ollen toimistotilaa on laskettu noin 5 neliötä per työntekijä, pitäen mielessä että yhteisiä tiloja on avokätisesti, eikä työn teko muutenkaan ole toimistodonnaista vaan liikkuvaa. Jos tulevaisuudessa kasvuyritystoimintainnostus laantuu, ovat tilat muunneltavissa melko vähäisin toimin vaikkapa yhden käyttäjän toimitiloiksi. Myös uusiokäyttö kaupallisessa käytössä on kuviteltavissa, kuten myös oppilaitoskäytössä. Saisipa hirsikehien suojiin myös komeita asuntoja.

Hattuja joka lähtöön

Kolmas kerros ei enää ole hirsirakenteinen, vaan koostuu kehien päälle laskeutuvista, puurakenteisista kattokerroksista. Nämä yhdistyvät kaikki puikot läpäisevällä lasikäytävällä. Puikkojen hattujen alla on kaikilla oma karaktäärinen tehtävänsä.

Kuva 128. Startup-toimistotila

Yllä:

Kuva 130. Auditorio

Kuva 131. Julkisivuote Kaarlenväylän suuntaan

Edellinen sivu:

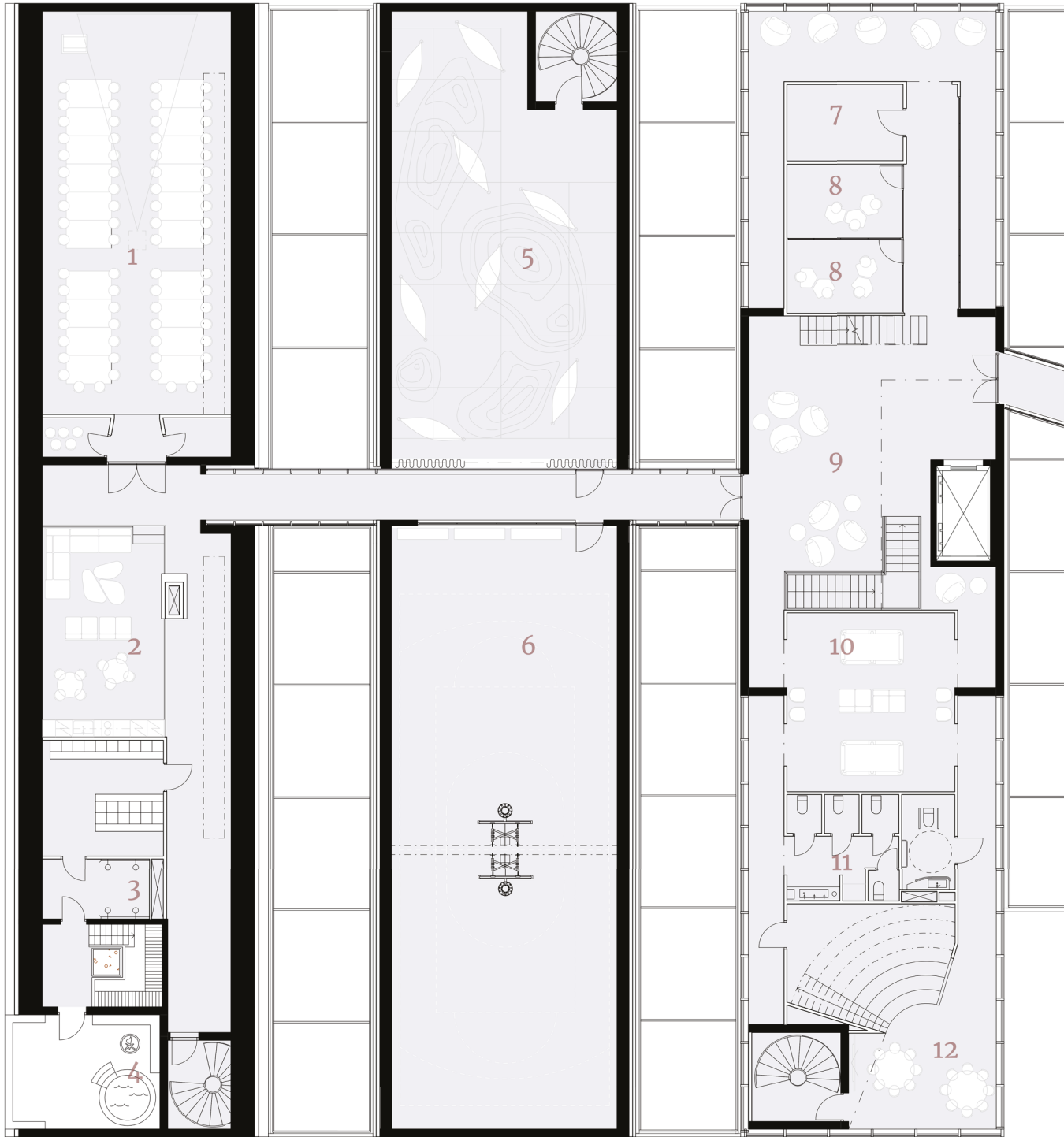
Kuva 129. Startup- monitila

Lähimpänä Kaupunginteatteria harjakaton alla sijaitsevat keskuksen edustustilat. Ne koostuvat pohjoisen juhlatilasta, jonne mahtuu kerralla noin 80 juhlijaa, etelän saunaosastosta vilvoitteluterasseineen ja paljuineen sekä näiden väliin jäävästä takkahuoneesta. Takkahuone ja juhlasali saavat ylävalon lapeikkunoista, jotka on suunnattu itään.

Sauna on parvimallia, jonka yksi ikkuna katsoo teatterin suuntaan. Terassilta voi seurata keväällä järjestettävää Polar Bear Pitchingä tai muulloin suistomaisemaa ohi teatterin. Takkahuoneen kulmalta lähtee lasikäytävä, joka kulkee sen kynnykseltä itään.

Seuraava hattu pitää sisällään urheilu- ja palautumiskäyttöön suunnatut salit. Torin puolella on urheilusali, joka on mitoitettu street-basketballin peluuseen. Nostettavien korien ansiosta siellä onnistuu myös salibandy tai vaikka miekkailu. Tehostettu askeläänieristys vähentää pelituokioiden aiheuttaa äänihaittaa alla sijaitseviin toimistoihin. Lasikäytävän toisella puolella kohoavat ”Stressittömät kukkulat”, jotka muodostuvat tekonurmikumpareista ja niiden lomaan pystytetyistä riippumatoista. Huonekasvit saavat elinvoimaa kattoikkunan ylävalosta. Tilassa voidaan harrastaa myös ohjattua joogaa tai järjestää meditaatiokursseja. Lasikäytävälle aukeava lasiseinä voidaan peittää verhoilla rentoutumisen niin vaatiessa.

Kuva 132. Pohjapiirustus, 3. krs, 1:150

"ensimmäinen"

1. Juhlasali 125 m²

2. Takkahuone 80 m²

3. Saunaosasto 50 m²

4. Terassi

5. Stressittömät kukkulat 130 m²

6. Street Basketball 190 m²

7. Siivouskeskus 11 m²

8. Vetäytymistila à 11 m²

9. Yläaula

10. Biljardi 40 m²

11. WC-tilat 20 m²

12. Amfi 35 m²

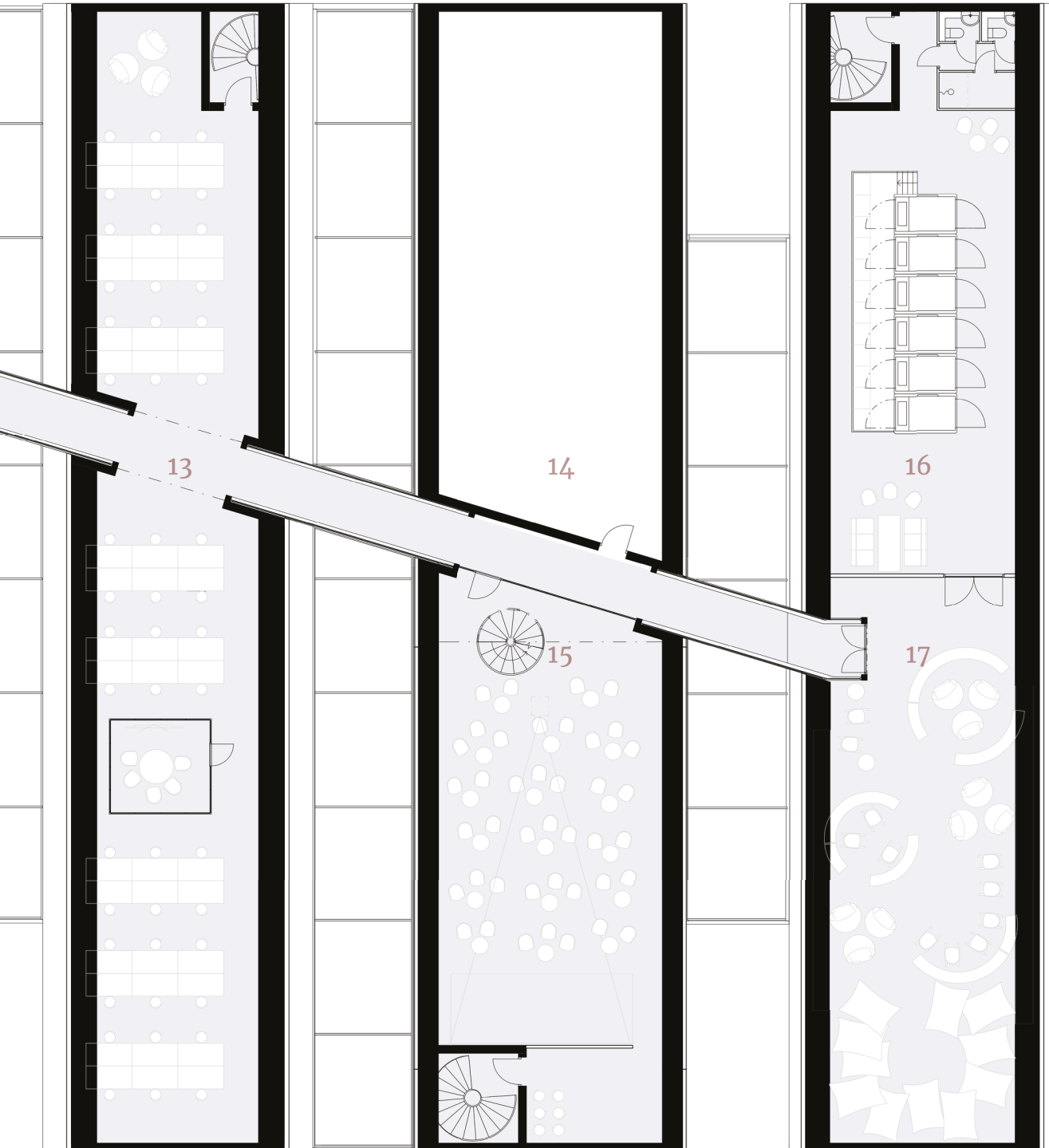
13. Vuokrapöydät 310 m²

14. IVKH 160 m²

15. Klubi 155 m²

16. Kapselihotelli (12 kapselia) 145 m²

17. Lounge 170 m²

"kuudes"

Kolmas hattu on valoisa ja avara tila, jonka korkeat lasi-ikkunat avaavat näkymiä torille. Keskiosat ovat hirsirakenteiset. Rakennuksen päähissi nousee Yläaulaan, josta on käynti ryhmätyö-vetäytymistiloihin sekä wc-tiloihin. Tilaa on myös biljardinpeluuseen sekä nojatuolissa rentoutumiseen. Kauppatorin puoleisessa päädyssä on amfiteatterinmuotoinen katsomoporras, jolta käsin kelpaa tarkkailla torin toimintaa. Suuret lasipinnat on varjostettu sumumaisella kuviolla, jotta istuskelijalle ei tule mieleen sauna keskikesän pitchauskisa kuunnellessa. Amfi nousee parvelle, jolla on vuokrattavia työpöytiä, istuskelutuoleja sekä yhteiskeittiö.

Yläaulan jälkeen lasikäytävä muuttaa suun-

taansa, kulkien diagonaalisti läpi seuraavien kattojen. Kulku on neljänteen, työskentelypuikkoon, jossa on vuokrattavia työpöytiä sekä kokousakvaario. Korkean tilan yllä on jälleen kattoikkuna, josta tulvii epäsuoraa valoa aurinkoisena päivänä työskentelevien iloksi. Käytävä jatkuu viidenteen, puolipallon muotoiseen hattuun. Sen pohjoispuolelle jää rakennuksen ilmanvaihtokonehuone, mutta eteläpuolella on kierreporras parvelle, jossa on jälleen vuokrattavia työpöytiä. Parven alla on koko yhteisön käytössä oleva klubitala, jonka pienellä lavalla voi järjestää stand-upia, musiikkiesityksiä tai pitchauskisoja. Valkokankaan avulla nojatuolein ja klubipöydin varustetusta tilasta tulee elokuvateatteri. Tämä hauskanpitovyöhyke erottaa työsken-

Edellinen sivu:

Kuva 133. Hatun nro. 3 parvi

Tämä sivu:

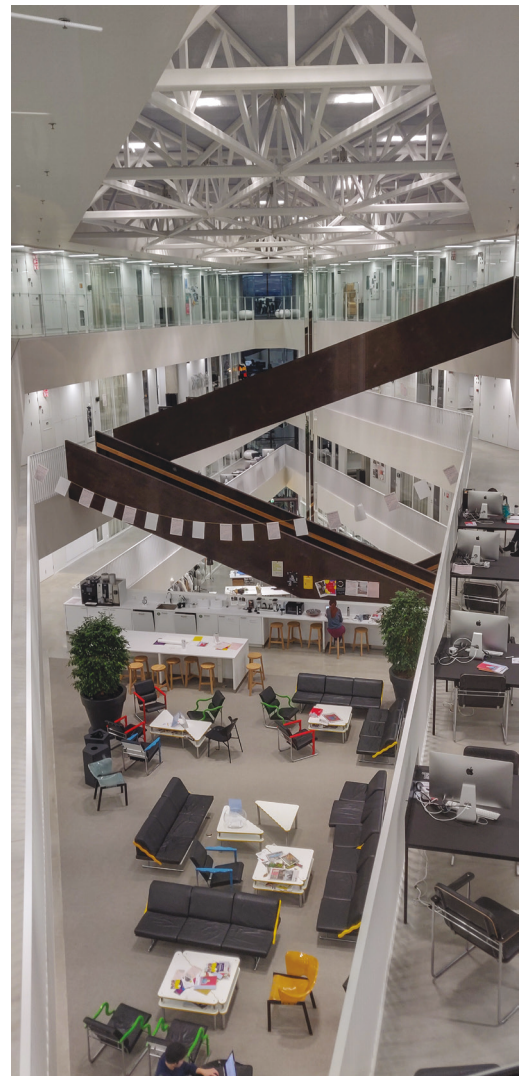
Sisäarkkitehtuurin inspiraationlähteitä, vasemmalta:

Kuva 134. Oodin vetäytymistiloja

Kuva 135. Aalto yliopiston Kauppakorkeakoulun tiloihin on varattu paikkoja rauhoittumiselle ja työskentelylle

Kuva 136. Aalto yliopiston Kauppakorkeakoulun materiaalisuutta

Kuva 137. Näkymä Aalto yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun yleisiin tiloihin

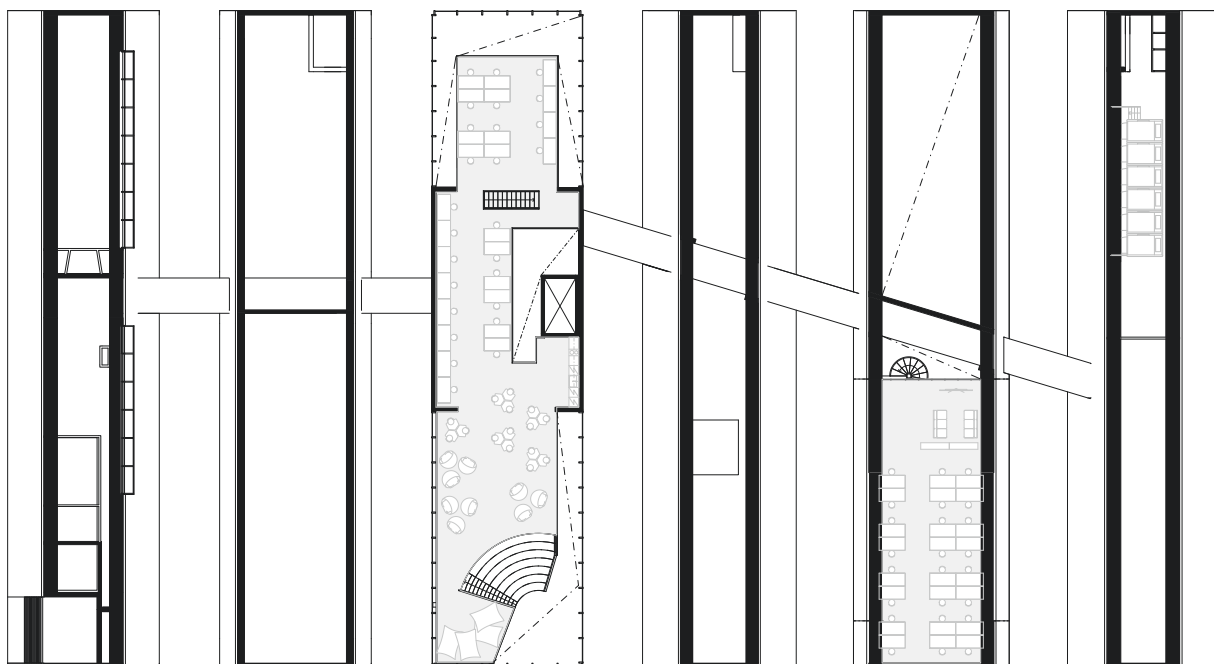
telypainotteisen tilan kuudennesta hatusta, joka on rauhallisempi ja rentoutumisorientoituneempi. Lasikäytävä päättyy loungeen, jossa on keinutuoleja, pallotuoleja ja säkkituoleja matalien kirjahyllykalusteiden lomassa. Pariovista pääsee keskuksen majoitustiloihin, joissa kauempaa saapuvat vieraat voivat yöpyä japanilaistyyllisissä kapselihuoneissa. Ne on sijoitettu kahteen kerrokseen, ylemmän tason liikennetason alla on tilaa matkatavaroille. Kapselien lisäksi tilasta löytyvät peseytymistilat ja wc-tilat.

Alla:

Kuva 138. Parvien pohjapiirustus, 50 vuokrattavaa pöytäpaikkaa.

Seuraava sivu:

Kuva 139. Näkymä hatusta nro. 4

LOPUKSI

Startup-kulttuurin voidaan sanoa syntyneen 90-luvun lopun www-kuplan jälkeen toden teolla. Sen rankkoja työtunteja mutta myös vähintään yhtä euforisia juhlia yhdistävä kulttuuri on muotoutunut Kalifornian Pii-laaksossa, mutta etsii omia uomiaan Euroopassakin vähintään yhtä omintakeisesti. Moni pääkaupunki etsiikin tuoretta käyntikorttia hankkiakseen nuoret luovan työn osaajat kerättämään bruttokansantuotetta ja stimuloimaan kansantalouksia, jotka ovat nilkuttaneet eteenpäin vuoden 2008 finanssikriisistä lähtien. Globaali maailma yhdistää, mutta myös yhä vahvemmin erottelee jyvät akanoista.

Startup-keskusten, alan buzzword-rikkaalla kielellä hubien, nouseminen ympäri maailmaa kertoo tästä maailmanlaajuisesta kaupunkialueiden kisasta, jonka valttikortteina on Milleniaali-sukupolvelle tärkeät vapaus, elämyksellisyys ja vastuullisuus. Näitä kaikkia on tutkittu Oulun Kauppatorille sijoittuvassa suunnitelmassa.

Työnteon vapaus ei tarkoita vain liukuvaa työ-aikaa 8-10 välillä, vaan kytkeytyy syvemmälle uuden sukupolven kokemuksiin ja toiveisiin siitä, mitä työn oikein tulisi olla. Se, että työpöydän edestä voi poistua tekemään töitä vaikka kahvilaan voi olla nuorelle osaajalle tärkeämpää kuin lomarahat tai työntekijöiden virkistyspäivien tiheys. Vapaus valita työ-aikansa, -paikkansa, -rytminsä ja -seuransa on erittäin suuri etu, jonka saavuttaminen on tilasuunnittelun haaste.

Elämykset ovat kuuluisa osa startup-maailmaa. AOR Arkkitehdit olivat Maria 01-keskusta suunnitellessaan huomanneet, että pohinäväki ei enää kuitenkaan halua liukumäkiä portaiden sijaan, pallomerineuvotteluhuoneita, strobovaloja tai margaritataukoja kahvin sijaan. Päin vastoin, yhä hektisemmässä maailmassa rauhoittuminen ja mielen lepuuttaminen ovat tärkeitä ja haluttuja aspekteja työpaikan valinnassa. Siksi Oulun keskuksessa on mittava määrä erilaisia rentoutumis- ja

palautumistiloja, paikkoja vapaamuotoiseen oleskeluun tai syvempään lepäämiseen. Pu materiaalina tukee tätä kehityssuuntaa utarjoten eväitä huippuluokan sisäilmaan, hyvään akustiikkaan ja psykologiseen juurevuuteen rauhoittavan puun keskellä.

Sijainti on tärkeä minkä tahansa kasvuyrityskeskittymän suunnittelussa. Keskeinen lokaatio yhdistää paljon hyviä puolia: saavutettavuuden, palveluiden läheisyyden, autottomuuden mahdollistamisen sekä tunteen, jonka kaupungissa työskentely tuo mukanaan. Jos tilaa olisi enemmän, olisi keskuksessa mm. päiväkotia. Nyt se ei kuitenkaan ole suuri menetys, sillä keskustan alueella on useita päiväkoteja.

Persoonallisuus on kova etu houkutellessa parhaita yrityksiä, sillä se auttaa erottumaan joukosta. Maria 01:n tai Station F:n kaltaiset keskittymät yhdistävät rahoittajat, mentorit, palvelut ja yritykset, yhteistyökumppanit sekä vapaa-ajan uusiokäytetyissä tiloissa. Vanha sairaala tai juna-asema ovat kieltämättä mielenkiintoista ruokkivia imagoita, jotka tekevät työskentely-ympäristöistä uniikin. Oulussa ei ole niin mittavia vapaita vanhoja tiloja, joten uudisrakennus on vaihtoehto, jonka kanssa joudutaan kehittämään originelli vastaus. Tässä työssä se löytyy eklektisestä tyyliopalestista, jossa yhdistyvät hirren raskaus ja kattojen keveys sekä leikkisyys mielenkiintoisella tavalla. Täyshirsinen keskus, jossa on särmää – luulisi kiinnostavan.

Näiden kaikkien seikkojen yhdistyessä saadaan erinomainen lisä torinrannan muodostuvaan eletronisten elinkeinojen idearikkaaseen seuraan. Kun se vielä parantaa Kauppatoria miljöönä oleellisesti, voi kaikkien työlle asetettujen tavoittiden katsoa täyttyneen.

Kuva 140. Yöllinen torinäkömä

Kirjalliset lähteet

1. Akorede, S. (2017) *The End of the Startup Era: 5 Ways to Save Your Business From Acquisition* [online].
Saataavilla: <https://www.entrepreneur.com/article/295642> (Käyty: 6.3.2019)
2. Arkkitehtitoimisto Pia Krogus. (2012) *Oulun pääkirjaston rakennushistoriaselvitys* [online]. Saataavilla: https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=590f8e06-a629-426b-8d73-825094034e99&groupId=78400 (Käyty: 17.3.2019)
3. Blank, S. (2010) *What's A Startup? First Principles*. [online]. Saataavilla: <https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/> (Käyty: 17.3.2019)
4. Business Dictionary. *Business incubator* [online]. Saataavilla: <http://www.businessdictionary.com/definition/business-incubator.html> (Käyty: 6.3.2019)
5. Business Oulu. *Business Oulu* [online]. Saataavilla: <https://www.businessoulu.com/fi> (Käyty: 12.3.2019)
6. Business Oulu. *Mitä me teemme?* [online]. Saataavilla: <https://www.businessoulu.com/fi/businessoulu.html> (Käyty: 12.3.2019)
7. Business Oulu. *Oulun alueen startup: Business Kitchen* [online]. Saataavilla: <https://www.businessoulu.com/fi/yritysverkostot/ouluun-alueen-startup.html> (Käyty: 12.3.2019)
8. Business Oulu. *Oulun alueen startup: Starttaamo* [online]. Saataavilla: <https://www.businessoulu.com/fi/yritysverkostot/ouluun-alueen-startup.html> (Käyty: 12.3.2019)
9. Butterfly Venture. *About us* [online]. Saataavilla: <https://butterfly.vc/about-us/> (Käyty: 12.3.2019)
10. COBE. Projektikuvaus: *Israel's Plads* [online]. Saataavilla: www.cobe.dk/project/israels-plads-0#3355 (Käyty: 8.4.2019)
11. Cohen, S. (2013) 'What Do Accelerators Do? Insights from Incubators and Angels' julkaisussa *Innovations / Accelerating Entrepreneurship* [online]. Saataavilla: https://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/INOV_a_00184 (Käyty: 17.3.2019)
12. Flinck, E. ja Mäkelä, A. (2001) *Oulun kauppahalli 100 v.* [online]. Saataavilla: https://asiakas.kotisivukone.com/files/kauppahalli.kotisivu-kone.com/tiedostot/kauppahalli_100v_historiikki.pdf (Käyty: 14.3.2019)
13. FVCA. *Näin haet pääomasijoitusta: opas yrittäjälle* [online]. Saataavilla: <https://paaomasijoittajat.fi/wp-content/uploads/2018/02/Nain-haet-paaomasijoitusta-opas-yrittajalle.pdf> (Käyty: 6.3.2019)
14. Gehl, J. (2011) *Life between buildings: using public space*. Washington DC: Island Press [online]. Saataavilla: https://www.academia.edu/29430383/jan_Gehl-Life_Between_Buildings (Käyty: 18.3.2019)
15. Investopedia. *startup* [online]. Saataavilla: <https://www.investopedia.com/terms/s/startup.asp> (Käyty: 17.3.2019)
16. Investopedia. *death valley curve* [online]. Saataavilla: <https://www.investopedia.com/terms/d/death-valley-curve.asp> (Käyty: 17.3.2019)
17. Lapowsky, I. (2014) *The Next Big Thing You Missed: Tech Superstars Build 'Startup Factories'*. Wired [online]. Saataavilla: <https://www.wired.com/2014/11/startup-factories/> (Käyty: 6.3.2019)
18. Sethi, J. (2014) *The Differences Between Entrepreneurs and Startup Founders* [online]. Saataavilla: <https://www.linkedin.com/pulse/20140813173935-8497556-are-entrepreneurs-and-start-up-founders-the-same/> (Käyty: 6.3.2019)
19. Markkanen, P. ja Herneoja, A. (2017) *In Search of Design Parameters for Well-Being and Creativity in Knowledge Work Environments* [online] Saataavilla: <http://www.innostava.fi/wp-content/uploads/2017/01/Markkanen-Herneoja-2016.pdf> (Käyty: 22.4.2019)
20. Mäkikangas, M. (2006) *Ahtisaari sai aukion koulukaupunkiinsa*. Kaleva, 9.10.2006 [online].
Saataavilla: <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/ahtisaari-sai-aukion-koulukaupunkiinsa/108810/> (Käyty: 17.3.2019)
21. Kiolo Growth. *Kiolo Growth* [online]. Saataavilla: <https://kiolo.com/kiolo-growth/> (Käyty: 12.3.2019)
22. Kiolo Growth. *yritykset* [online]. Saataavilla: <https://kiolo.com/yritykset/> (Käyty: 12.3.2019)
23. Knopp. (2007) *2006 State of the Business Incubaton Industry*. Athens, OH: NBIA Publications.
24. Maher, LA. Richter, T. Macdonald, D. Jones, MD. Martin, L. Stock, JT. (2012) *Twenty Thousand-Year-Old Huts at a Hunter-Gatherer Settlement in Eastern Jordan* [online]. Saataavilla: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0031447> (Käyty: 7.12.2018)
25. Meinilä, S. (2009) *Uusi Torinranta: Rakennushistoriallinen selvityssiirrettävistä aitoista* Oulu: Archeus Oy [online].
Saataavilla: https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=7393bafc-a69d-4ccc-8861-75b28607858d&groupId=64220 (Käyty: 14.3.2019)
26. Njetworking. *Njetworking* [online]. Saataavilla: <https://www.njetworking.com/en/njetwork-inn-home-company/> (Käyty: 12.3.2019)
27. Viita, O. (2018) *Maria konseptiehdotus*. Helsinki: YIT
28. Oulun kaupunki. (1962) *Oulun monumentaalikeskuksen suunnittelukilpailun ohjelma*.

Kirjalliset lähteet

29. Pääomasijoittajat. (2019) *H1/2018 Pääomasijoittaminen Suomessa*. [online] Saatavilla: <https://paaomasijoittajat.fi/wp-content/uploads/2019/01/Venture-Capital-Suomessa-2018-H1.pdf> (Käyty: 12.3.2019)
30. Parviainen, A. (2017) *Startup-sijoittaminen*. Helsinki: Alma Talent
31. Kuusela, S. (2013) *Hupparihörhö ja bisnesmies: opas startup-kulttuurin ymmärtämiseen*. Helsinki: Taloustieto Oy
32. Sitte, C. (2013) *The Art of Building Cities – City Building According to It's Artistic Fundamentals (orig. 1886, v. 1945 näköispainos)* New York: Reinhold Publishing Corporation (1945); Mansfield Centre, CT: Martino Publishing (2013)
33. Startup Commons. *What Is Startup Ecosystem?* [online]. Saatavilla: <https://www.startupcommons.org/what-is-startup-ecosystem.html> (Käyty: 12.3.2019)
34. Station F. (2019) *Campus* [online]. Saatavilla: <https://stationf.co/campus/> (Käyty: 4.4.2019)
35. Tilastokeskus. (2019) *Käsitteet: yritys* [online]. Saatavilla: <http://www.stat.fi/meta/kas/yritys.html> (Käyty: 4.4.2019)
36. Vaivaran, A. (2019) *8 Emerging Tech Startups that are trying to transform the world* [online]
Saatavilla: <https://medium.com/datadriveninvestor/a-startup-is-a-company-that-is-confused-about-1-eb1e670b1bcc>
37. Visit Estonia. (2019) *Tallinnan Raatihuoneentori* [online]. Saatavilla: <https://www.visitestonia.com/fi/tallinnan-raatihuoneentori>
Käyty: 8.4.2019

Kuvalähteet

1. Kuva 33. Ang, S. (2017) Saatavilla: <https://pixabay.com/photos/gamla-stan-old-town-city-beautiful-2190333/>
2. Kuva 36. Cederskjold, J. (2015) *Israels Plads – Copenhagen*
Saatavilla: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Israels_Plads_-_Copenhagen_-_panoramio.jpg. CC-lisenssi: <https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>
3. Kuva 42. Haaja, T. Saatavilla: <https://pixabay.com/users/tap5a-12431592/> (Käyty: 22.4.2019)
4. Kuva 9. Hellsten, J. (2018) *Slush_2018_c_Jussi_Hellsten_734222*
Saatavilla: <https://www.flickr.com/photos/slushmedia/46173398151/in/album-72157704414294365/>
5. Kuva 1. Maria 01. *_MG_4519.jpg*. Saatavilla: <https://maria.io/press/>
6. Kuva 6. Pentti, S. (2018) *Slush_2018_c_Samuli_Pentti-4685*.
Saatavilla: <https://www.flickr.com/photos/slushmedia/46179776121/in/album-72157704414294365/>
7. Kuva 22. Pitkäkoski, E. (2017) *Superkilen*
8. Kuva 8. Tourneboeuf, P. (2017) *meeting rooms* Saatavilla: https://www.dropbox.com/sh/9q5hgc097dw8e8j/AADC4KpfgO7gRs9eZuNraWKva/Photos/STATION%20F%20-%20Credits%20Patrick%20Tourneboeuf?dl=0&preview=STATION+F+meeting+rooms++_+Credits+Patrick+Tourneboeuf.jpg&subfolder_nav_tracking=1
9. Kuva 20. Schwab, M. (2016) Saatavilla: <https://pixabay.com/photos/city-architecture-panorama-roof-3275583/>

Kiitos Lafka 2013 - 2019